

Rapport Landelijke Evaluatie Piketmediation

EVA DE JONG & DANIËLLE BROUWER

BEGELEIDEND ONDERZOEKERS: PROF. MR. LIEKE COENRAAD & PROF.
MR. MASHA ANTOKOLSKAIA

VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM

Inhoud

Hoofdstuk 1 Inleiding	3
1.1 Verschillende aanbiedingsvormen.....	3
1.2 Doelstelling onderzoek.....	4
1.3 Onderzoeksopzet.....	4
1.4 Beperkingen van het onderzoek.....	5
1.5 Leeswijzer.....	5
Hoofdstuk 2 Normatief-juridisch kader	6
2.1 Wettelijke grondslag.....	6
2.2 Verhouding tot eerder onderzoek naar piketmediation.....	7
Hoofdstuk 3 De geëvalueerde aanbiedingsvormen	9
3.1 Rechtbank Overijssel (METS).....	9
3.2 Rechtbank Midden-Nederland (POTS).....	9
3.3 Rechtbank Den Haag (POTS).....	10
3.4 Rechtbank Gelderland, locatie Zutphen (PiketPlus).....	11
3.5 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem (PiketPlus).....	12
3.6 Rechtbank Noord-Nederland, locatie Groningen (piketmediation).....	12
3.7 Rechtbank Oost-Brabant (piketmediation).....	13
Hoofdstuk 4 Onderzoeksmethoden	14
4.1 Dossieronderzoek.....	14
4.1.1 Selectie zaken.....	14
4.1.2 Scoringslijsten.....	15
4.1.3 Coderen.....	15
4.2 Interviews.....	15
4.2.1 Selectie respondenten.....	16
4.2.2 Interviewschema.....	17
4.2.3 Coderen.....	17
4.3 Expertmeeting.....	17
Hoofdstuk 5 Onderzoeksresultaten dossieronderzoek	19
5.1 Algemene observaties over de dossiers.....	19
5.2 Algemene bevindingen uit de dossiers.....	20
5.3 Gebruikmaking van piketmediation door partijen.....	21
5.4 Slagingspercentage piketmediation.....	21
5.5 Wijze en moment van de benadering van partijen.....	24

5.6 Voorselectie en aanhoudingen.....	25
Hoofdstuk 6 Onderzoeksresultaten interviews en expertmeeting	27
6.1 Het beoogde doel van piketmediation	27
6.2 Voorselectie.....	28
6.3 Onderwerp van het geschil	30
6.4 Benaderingswijze partijen	30
6.5 Mediation voor of na de zitting.....	31
6.6 Aanwezigheid mediator bij de zitting.....	32
6.7 Terugkoppeling van de mediation	32
6.8 Aanhouding van zaak.....	33
6.9 De mediator: selectie, expertise en belasting van de mediators	34
6.10 De naam van de verschillende aanbiedingsvormen.....	35
6.11 Belasting voor de piketmediator.....	35
6.12 Draagvlak in de advocatuur en rechterlijke organisatie voor piketmediation.....	36
6.13 De ervaringen van partijen volgens professionals.....	36
Hoofdstuk 7 Conclusies.....	38
7.1 Inleiding.....	38
7.2 Onderzoeksresultaten.....	38
7.2.1 Algemene observaties	38
7.2.2 Best practices	40
7.2.3 Knelpunten	41
7.2.4 Oplossingsmogelijkheden.....	42
Hoofdstuk 8 Aanbevelingen voor de rechtspraak	44
8.1 Aanbeveling voor toekomstig onderzoek	45
Bijlage 1: scoringsformulier dossieronderzoek.....	47
Bijlage 2: scoringsformulier dossieronderzoek rechtbank Gelderland.....	52
Bijlage 3: interviewschema rechters.....	56
Bijlage 4: interviewschema piketmediators.....	59
Bijlage 5: interviewschema mediationfunctionarissen	62
Bijlage 6: overzicht verschillen aanbiedingsvormen	65
Bijlage 7: overzicht best practices en knelpunten per variant.....	68
Lijst van verkort aangehaalde bronnen	71

Hoofdstuk 1 Inleiding

Scheidende ouders zijn het vaak over één ding wel eens: de kinderen moeten zo min mogelijk last hebben van de echtscheiding. Een mooi streven maar in de praktijk blijkt dit niet makkelijk. Uit recente cijfers blijkt dat ongeveer 20% van de scheidende ouders het niet lukt om in onderling overleg afspraken te maken over de praktische gevolgen van de echtscheiding.¹ Ongeveer 10-15% van de scheidingen wordt zelfs getypeerd als een conflictueuze scheiding waarbij het conflict escaleert en kinderen in de knel komen. Uit onderzoek blijkt dat een dergelijke 'vechtscheiding', ook op de lange termijn, schadelijke gevolgen heeft voor kinderen.² De Rechtspraak heeft gezocht naar interventies die een vechtscheiding kunnen voorkomen door de achterliggende oorzaak van het geschil tussen ouders op te lossen en een langdurige procedure kan worden voorkomen. Dit heeft o.a. geleid tot de ontwikkeling van *piketmediation*.

Piketmediation is een vorm van mediation naast rechtspraak, maar dan in de variant van een pressure-cooker.³ Typisch voor piketmediation is dat de mediation plaatsvindt in het gerechtsgebouw en dat in beginsel direct na het eerste gesprek een terugkoppeling plaatsvindt aan de rechter. Het doel van piketmediation is om een verdere escalatie van het conflict te beperken en partijen een dienst te bieden waardoor zij snel tot een oplossing kunnen komen.⁴ Piketmediation wordt veelal aangeboden in de voorlopige voorzieningenprocedure. Hiermee wordt getracht procedures te stroomlijnen door in een vroegtijdig stadium (voorafgaande of tijdens de eerste zitting) helder te krijgen op welke punten een

rechterlijke beschikking nodig is en op welke punten partijen met behulp van een mediator zelf tot een oplossing kunnen komen. Voor piketmediation wordt een standaard instaptarief gehanteerd. Dit bedraagt €75 excl. btw voor het eerste gesprek.

1.1 Verschillende aanbiedingsvormen

Piketmediation wordt door meerdere gerechten aangeboden met name in familiezaken. In een aantal rechtbanken zijn pilots uitgevoerd en in andere rechtbanken is piketmediation reeds een reguliere werkwijze geworden. De aanbiedingsvormen die in dit onderzoek zijn geëvalueerd, zijn:

- METS (Mediation Tijdens Schorsing) Rechtbank Overijssel (locaties Zwolle en Almelo)
- POTS (Poging Ouderschapsakkoord Tijdens Schorsing) Rechtbank Midden-Nederland (locaties Utrecht en Lelystad/Almere)
- POTS Rechtbank Den Haag
- PiketPlus Rechtbank Gelderland, locatie Zutphen
- PiketPlus Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem
- Piketmediation Rechtbank Noord-Nederland, locatie Groningen
- Piketmediation Rechtbank Oost-Brabant

De vormen van piketmediation verschillen op negen punten van elkaar:

- Beoogde doel van de piketmediation
- Aanwezigheid van een voorselectie
- Onderwerp van het geschil
- Benaderingswijze partijen (moment en manier van aanbod piketmediation)
- Mediation vóór of na de zitting
- Mediator al dan niet aanwezig op zitting
- Terugkoppeling mediation aan de rechter
- Het beleid omtrent aanhoudingen

¹ Naar schatting maken ieder jaar 70.000 kinderen het uit elkaar gaan van hun ouders mee. Circa 20 procent van de scheidende ouders lukt het niet in onderling overleg op redelijke termijn afspraken te maken over de praktische gevolgen van het uit elkaar gaan. Bron: Ter Voert 2017.

² De definitie: „Als de scheiding zo conflictueus verloopt dat de ouders het belang van de andere ouder of van de

kinderen uit het oog verliezen.” Bron: Kinderombudsman 2014, p.10.

³ Terminologie 'pressure-cooker' afkomstig uit: Antokolskaia, Coenraad, Tomassen-van der Lans e.a. 2017, p.18

⁴ Bron bekend bij de onderzoekers.

- Selectie en expertise van de mediator

Volgens de Expertgroep Maatwerk en Mediation zijn alle varianten effectieve vormen van conflictoplossing en maatwerk met goede resultaten.⁵ Deze stelling wordt echter niet onderbouwd met uitgebreide evaluaties; vooralsnog is alleen de aanbiedingsvorm van rechtbank Noord-Nederland extern geëvalueerd.⁶ Deze pilot is geëvalueerd en in het rapport wordt bevolen dat nader onderzoek nodig is naar (de verschillende vormen van) piketmediation. In dat onderzoek wordt geconstateerd dat door zowel rechters als piketmediators wel positieve effecten van piketmediation op de-escalatie worden gemeld. Daarom verdient het volgens de onderzoekers aanbeveling de mogelijkheden te onderzoeken tot het vergroten van de inzet van deze maatregel.⁷ Ook acht de Rechtspraak nader onderzoek naar de ervaringen met de verschillende vormen van piketmediation aangewezen voordat een beslissing wordt genomen over een landelijke invoering.⁸ Zodoende is de Vrije Universiteit door de Raad voor de Rechtspraak benaderd onderzoek te verrichten naar de verschillende aanbiedingsvormen van piketmediation. Het LOVF heeft de onderzoekers op basis van een onderzoeksvoorstel toestemming verleend voor het dossieronderzoek en het afnemen van de interviews.

1.2 Doelstelling onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om de best practices en knelpunten van de verschillende vormen van piketmediation bij de gerechten in kaart te brengen en aanbevelingen te doen in welke vorm of vormen piketmediation goed werkt in de praktijk. De probleemstelling voor het onderzoek luidt als volgt: *wat zijn van de verschillende vormen*

⁵ Bron bekend bij de onderzoekers.

⁶ Wel hebben sommige gerechten intern evaluaties uitgevoerd.

⁷ Antokolskaia, Coenraad, Tomassen-van der Lans e.a. 2017, p.18.

⁸ De Rechtspraak 2016, p.24. Zie ook het rapport 'Scheiden.... En de kinderen dan?' van het platform Scheiden onder Schade zonder leiding van André

van piketmediation de best practices en knelpunten en welke oplossingsmogelijkheden zijn daarvoor?

Om deze vraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen aan de onderzoeksvraag verbonden:

Algemeen:

1. Welke vormen van piketmediation bestaan er?
2. Welke punten verdienen vanuit normatief-juridisch perspectief aandacht?

Op basis van dossieronderzoek zullen de volgende vragen worden beantwoord:

1. Hoe vaak gebruikt gemaakt van piketmediation tijdens de onderzoeksperiode?
2. Op welke wijze en op welk moment worden partijen benaderd voor piketmediation?
3. Hoe vaak zijn partijen tot (gehele of gedeeltelijke) afspraken gekomen met behulp van de piketmediator?

Op basis van interviews zullen de volgende vragen worden beantwoord:

1. Welke best practices van piketmediation ervaren de betrokken piketmediators, mediationfunctionarissen en rechters?
2. Welke knelpunten van piketmediation ervaren de betrokken piketmediators, advocaten en rechters?
3. Welke oplossingsmogelijkheden zijn er voor de knelpunten?

1.3 Onderzoeksopzet

In het onderzoek is een multi-method- en multi-informant-aanpak gebruikt. Dit betekent

Rouvoet. In dit rapport wordt eveneens het actiepunt geformuleerd dat de mogelijkheden voor mediation altijd onder de aandacht moeten worden gebracht bij partners die op het punt staan te scheiden. Bron: Platform 'Scheiden zonder Schade' (o.l.v. A. Rouvoet), 'Scheiden... en de kinderen dan?': agenda voor actie, februari 2018, p.22.

dat verschillende onderzoeksmethoden gebruikt zijn en verschillende informanten zijn geraadpleegd. Alle sociaalwetenschappelijke onderzoeksmethoden hebben hun eigen sterktes en zwaktes; door methoden te combineren worden de zwaktes van de verschillende methoden ondervangen⁹ en is de validiteit van het onderzoek hoger.¹⁰ Voorafgaand aan het onderzoek is een normatief-juridisch onderzoek verricht met als doel het empirisch onderzoek in te bedden in de relevante juridische achtergrond.

1.4 Beperkingen van het onderzoek

Bij het lezen van het onderzoek is het belangrijk dat men zich realiseert dat het onderzoek bepaalde beperkingen met zich meebrengt. Per gerecht is slechts een beperkt aantal interviews afgenomen. Gelet op de omvang van het onderzoek was het onhaalbaar meer interviews per gerecht af te nemen. Zodoende kan maar beperkte generalisatie plaatsvinden. Daarnaast zijn partijen niet betrokken bij dit onderzoek. Ook al was deze betrokkenheid bij het onderzoek wenselijk, het benaderen van partijen werd door de onderzoekers niet haalbaar geacht. De ervaring uit eerdere evaluaties leerde dat het moeilijk is partijen te betrekken bij een evaluatie van piketmediation. Zodoende is gekozen om partijen niet mee te nemen als onderzoeksgroep maar primair te richten op de betrokken rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen. Om echter een totaalbeeld van de best practices en knelpunten in kaart te brengen en het effect op de lange termijn te bekijken, vormen de ervaringen van partijen (zowel ouders als kinderen) een cruciaal element. Immers, het doel van piketmediation is om partijen een dienst te bieden waardoor zij snel tot een oplossing kunnen komen. Ook de ervaringen van advocaten met piketmediation vallen buiten dit onderzoek. Hierdoor is ook niet te beoordelen in hoeverre zij hun cliënten inlichten over piketmediation en welke informatie zij hierbij verstrekken. Ook blijft bijvoorbeeld onduidelijk in hoeverre zij

partijen adviseren wel of geen gebruik te maken van piketmediation.

1.5 Leeswijzer

De opbouw van het rapport is als volgt. In het volgende hoofdstuk wordt het normatief-juridisch kader weergegeven. In hoofdstuk 3 volgt een overzicht van de verschillende geëvalueerde aanbiedingsvormen. Omschreven zal worden op welke wijze piketmediation wordt aangeboden en zodoende inzichtelijk gemaakt hoe de varianten met elkaar verschillen. Daarna zal in hoofdstuk 4 de methodiek van het onderzoek uiteen worden gezet. In hoofdstuk 5 en 6 volgen de resultaten van het dossieronderzoek, de interviews en de expertmeeting. Tot slot zal een conclusie volgen en enkele aanbevelingen voor de Rechtspraak en toekomstig onderzoek worden gedaan.

⁹ Brewer en Hunter 1989.

¹⁰ Pennink 2004, p. 250.

Hoofdstuk 2

Normatief-juridisch kader

In dit hoofdstuk zal het normatief-juridisch kader omtrent de verschillende aanbiedingsvormen van piketmediation worden beschreven. Het normatief-juridisch onderzoek heeft tot doel het empirische onderzoek van aanvang af in te bedden in de relevante achtergronden en juridische randvoorwaarden van piketmediation.

2.1 Wettelijke grondslag

In Nederland hebben de positieve resultaten van eerdere experimenten met echtscheidings- en omgangsbemiddeling geleid tot een gefaseerde invoering van een verwijzingsvoorziening naar mediation bij de gerechten.¹¹ In 2009 is de verwijsmogelijkheid door de rechter naar mediation voor scheidingsprocedures in de wet neergelegd (art. 818 lid 2 Rv). Krachtens deze bepaling kan de rechter echtgenoten naar een mediator verwijzen met als doel de echtgenoten in onderling overleg tot afspraken over een of meer gevolgen van de echtscheiding te laten komen. De verwijsmogelijkheid naar piketmediation is eveneens gebaseerd op artikel 818 lid 2 Rv.¹²

Aangezien sprake is van dezelfde wettelijke grondslag als voor een reguliere verwijzing naar een mediationtraject, gelden voor piketmediation dezelfde essentiële kenmerken van vrijwilligheid en vertrouwelijkheid als voor een reguliere mediation. Blijkens de memorie van

toelichting bij artikel 818 lid 2 Rv geschiedt de verwijzing naar mediation door de rechter geheel op vrijwillige basis.¹³ Dit volgt ook uit vaste rechtspraak van de Hoge Raad.¹⁴ De vrijwilligheid houdt in dat partijen vrij zijn te bepalen of zij deelnemen aan mediation en te allen tijde mediation kunnen afbreken, ook al is de mediation reeds aangevangen. De vertrouwelijkheid van mediation moet waarborgen dat partijen tijdens de mediation vrijelijk durven en kunnen praten, zodat ook onderliggende belangen en conflicten ter sprake kunnen komen.¹⁵ Dit is nodig om tot de kern van het geschil te komen en uiteindelijk een oplossing te bereiken waar beide partijen mee akkoord kunnen gaan. De vertrouwelijkheid van mediation brengt met zich dat in een rechterlijke procedure na een mislukte mediation geen inhoudelijke terugkoppeling naar de rechter kan plaatsvinden over hetgeen tijdens de mediation is voorgevallen.

Een verwijzing naar piketmediation vindt veelal plaats in de voorlopige voorzieningenprocedure. Deze procedure is vaak de eerste stap naar de rechter en derhalve een signaal dat sprake is van (enige) conflictescalatie.¹⁶ Uit artikel 821 lid 2 Rv volgt dat de zitting niet later dient plaats te vinden dan in de derde week nadat de voorziening is verzocht. Wanneer partijen (gedeeltelijk) overeenstemming bereiken, kan de rechter de uitkomst in zijn beschikking opnemen zodat deze krachtens artikel 819 Rv van een executoriale titel is voorzien. Op de onderdelen waarover geen overeenstemming is bereikt, kan de rechter een beslissing nemen. Wanneer partijen aangeven verder te willen met mediation, kan de rechter ook besluiten een zaak aan te houden.

¹¹ Chin-A-Fat en Steketee 2002; Combrink-Kuiters, Niemeijer en Voert, 2003.

¹² Kamerstukken II 2006/07, 30 145, nr. 7, p. 3-4.

¹³ Kamerstukken II 2004/5, 30 145, nr. 3, p. 18.

¹⁴ HR 20 januari 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU3724 en HR 27 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2710.

¹⁵ Coenraad 2011, p. 52-56.

¹⁶ In 2016 zijn ongeveer 4200 voorlopige voorzieningen afgehandeld; in 2017 waren dit er 3900. Bron: Ter Voert 2017.

2.2 Verhouding tot eerder onderzoek naar piketmediation

Tot op heden is nog weinig onderzoek gedaan naar piketmediation. Enkel in de Evaluatie pilot preventie vechtscheidingen en pilot regierechter echtscheidingen is piketmediation, aangeboden door de rechtbank Noord-Nederland onderzocht als één van de maatregelen.¹⁷ Uit dit onderzoek volgt dat zowel rechters als piketmediators de snelle *empowerment* en het in een vroeg stadium met elkaar in gesprek zijn door partijen in plaats van het tegenover elkaar staan ten overstaan van de rechter, als meerwaarde van piketmediation ervaren. Deze bevinding is in lijn met eerder onderzoek dat is gedaan naar verwijzen naar een regulier mediationtraject. Uit onderzoek blijkt dat hoe eerder in het conflict wordt bemiddeld en partijen met elkaar in gesprek gaan, hoe beter het is.¹⁸ Verder blijkt dat voor partijen snelheid en kosten belangrijke factoren zijn om al dan niet in te stemmen met mediation tijdens de gerechtelijke procedure.¹⁹ Ook is de kans dat partijen het voorstel accepteren het grootst in het begin van de procedure (men heeft nog weinig tijd en geld geïnvesteerd in de procesgang) of als de procedure al erg lang duurt en er sprake is van procesmoeheid.²⁰ Door piketmediation in de voorlopige voorzieningen procedure voor een relatief laag tarief aan te bieden wordt tegemoetgekomen aan deze behoefte van partijen. Daarnaast zijn op basis van de informatie die is verzameld over het ouderschapsplan door Van der Lans (2015) een aantal hypothesen opgesteld voor het dossieronderzoek. Zo stelt zij onder meer dat

door partijen over alimentatie zaken veel moeilijker overeenstemming is te bereiken dan over omgangszaken.²¹ Deze hypothese zal in het dossieronderzoek worden getoetst.

In de Evaluatie pilot preventie vechtscheidingen en pilot regierechter echtscheidingen worden twee grote knelpunten van piketmediation genoemd. Het eerste knelpunt betreft de kosten van piketmediation die partijen zelf moeten dragen. Het tweede knelpunt betreft het tegenvallend gebruik van mediation vanwege de vertrouwelijkheid van mediation, waardoor de rechter slechts een beperkte terugkoppeling krijgt en daarom niet met partijen kan bespreken waarom de mediation is mislukt.²²

Naast deze evaluatie, hebben drie gerechten piketmediation ook zelf geëvalueerd (Den Haag, Oost-Brabant en Midden-Nederland).²³ In dit rapport zullen deze evaluaties worden aangeduid als 'interne' evaluaties. De bovengenoemde twee knelpunten, worden niet genoemd in deze interne evaluaties. Wel worden andere knelpunten genoemd. In een evaluatie uitgevoerd door de rechtbank Den Haag wordt als knelpunt genoemd dat partijen vaak niet op de hoogte waren van piketmediation omdat zij niet goed werden ingelicht door hun advocaat.²⁴ Dit knelpunt wordt eveneens genoemd in de evaluaties van de rechtbank Oost-Brabant en Midden-Nederland.²⁵ Ook wordt in het evaluatierapport van de rechtbank Den Haag als knelpunt benoemd dat de inhoudelijke behandeling op de zitting wringt met het stimuleren van partijen om naar mediation te gaan. In het evaluatierapport uitgevoerd in

¹⁷ Antokolskaia, Coenraad, Tomassen-van der Lans e.a. 2017.

¹⁸ Geveke, Plant, Thieme en Verberk 1998. Chin-A-Fat en Steketee 2002; Wissler 2002, p. 641-703.

¹⁹ Kocken en Van Manen 1998.

²⁰ Baas 2002.

²¹ Van der Lans 2015.

²² Antokolskaia, Coenraad, Tomassen-van der Lans e.a. 2017, p. 18.

²³ In dit onderzoek wordt niet piketmediation bij de Rechtbank Oost-Brabant geëvalueerd maar wordt onderzocht of POTS dan wel METS geschikt zou zijn voor deze Rechtbank. Bron bekend bij de onderzoekers.

²⁴ Van der Krogt, Verweij-van der Nat en Bouwman.

²⁵ Bronnen bekend bij de onderzoekers.

opdracht van de rechtbank Oost-Brabant wordt nog de voorselectie als aandachtspunt genoemd. Aan deze aspecten zal in het onderhavig onderzoek daarom extra aandacht worden besteed en naar gevraagd worden in de interviews.

Hoofdstuk 3 De geëvalueerde aanbiedingsvormen

Piketmediation bestaat in verschillende vormen en wordt onder andere namen door gerechten aangeboden. In dit hoofdstuk zullen de geëvalueerde aanbiedingsvormen nader worden beschreven.

3.1 Rechtbank Overijssel (METS)

Bij de rechtbank Overijssel wordt METS (MEdiation Tijdens Schorsing) aangeboden. Tijdens de zitting kan de rechter partijen verwijzen naar een mediator die al bij de zitting aanwezig is. Bij METS wordt door de rechter een voorselectie gemaakt. Op de locatie Almelo wordt METS sinds 2009 aangeboden en op de locatie Zwolle sinds 2013.²⁶ Piketmediation wordt aangeboden in een voorlopige voorzieningen procedure waarbij kinderen zijn betrokken. De poule van piketmediators bestaat bij zowel Zwolle als Almelo uit 10 familiemediators (totaal dus 20 familiemediators).²⁷ De familiemediators hebben verschillende expertises en moeten bereid zijn zaken op toevoegingen te doen en het instaptarief te hanteren.²⁸ In 2017 is een nieuwe poule samengesteld. De voorselectie verloopt als volgt. De rechter scant een halve week voorafgaande aan de zitting of deze zaken 'METS-waardig' zijn.²⁹ De rechter geeft uiterlijk vrijdag aan de mediationfunctionaris door of de zaken die voor aanstaande maandag gepland staan in aanmerking komen

²⁶ Bron bekend bij de onderzoekers.

²⁷ Bron bekend bij de onderzoekers.

²⁸ Ook moeten zij voldoen aan een paar praktische criteria. Bron: interviews respondenten rechtbank Overijssel.

²⁹ De griffie maakt een eerste screening op het moment dat zij de zaken inplannen. Zij plaatsen de ogenschijnlijk geschikte zaken, dat wil zeggen de zaken waarbij kinderen betrokken zijn, als vroegste op de zittingslijst. Door de rechter wordt vervolgens lichte selectie wordt

voor piketmediation. De mediationfunctionaris laat vervolgens de twee ingeroosterde piketmediators weten of zij definitief piketdienst hebben (dus zij horen pas vrijdag of zij maandag dienst hebben). Partijen ontvangen bij de oproep voor de zitting een flyer met informatie over de mogelijkheid van METS. Wanneer zij deze informatie ontvangen, weten partijen echter nog niet of hun zaak is voorgeselecteerd voor METS. Partijen en advocaten ontvangen geen bevestiging van het gerecht dat hun zaak definitief is geselecteerd voor piketmediation; zij horen dat pas van de rechter in de zittingszaal. Het is de bedoeling dat advocaten partijen voorbereiden op het mogelijke aanbod voor piketmediation dat tijdens de zitting door de rechter kan worden gedaan.³⁰ Bij METS is de mediator tijdens de zitting aanwezig. Tijdens de zitting wordt de zaak inhoudelijk behandeld en polst de rechter de bereidheid van partijen om gebruik te maken van piketmediation. Wanneer partijen hiertoe bereid zijn, schorst de familierechter voor ongeveer één uur de zitting.³¹ Na de mediation gaan partijen samen met de mediator terug naar de zittingszaal om een mondelinge terugkoppeling te geven van de mediation. Advocaten zijn niet bij de terugkoppeling aanwezig. Wanneer (nog) geen overeenstemming is bereikt, wordt de zaak in principe niet aangehouden.

3.2 Rechtbank Midden-Nederland (POTS)

Bij de rechtbank Midden-Nederland wordt POTS (Poging Ouderschapsakkoord Tijdens Schorsing) aangeboden. Op de locatie

gemaakt. Alleen wanneer zaken zich evident niet lenen voor piketmediation worden zij niet voorgeselecteerd. Bijvoorbeeld wanneer het uitsluitend over alimentatie gaat of evident sprake is van zware-contra indicaties.

³⁰ In de praktijk blijkt dat advocaten partijen naar behoren informeren. Bron: interviews respondenten rechtbank Overijssel.

³¹ Op zowel de locatie Zwolle als Almelo is een aparte mediationkamer waar de mediation plaatsvindt. In principe zijn advocaten niet bij de mediation aanwezig.

Lelystad-Almere wordt POTS sinds 2013 aangeboden en op de locatie Utrecht sinds 2015. POTS wordt aangeboden in voorlopige voorzieningen procedures bij echtscheidingen waarbij kinderen zijn betrokken.³² De zaken worden voorgeselecteerd door de mediationfunctionaris.³³ De mediationfunctionaris neemt contact op met de advocaat van de verzoekende partij om te inventariseren of er sprake is van contra-indicaties voor piketmediation.³⁴ Wanneer zaken zijn voorgeselecteerd voor piketmediation, dan wordt de piketmediator twee weken voorafgaande aan de zitting door de griffie definitief opgeroepen. Aan de advocaat wordt expliciet verzocht de cliënt te informeren over POTS.³⁵ De mediator is tijdens de zitting aanwezig.³⁶ De zaak wordt door de rechter inhoudelijk behandeld. Indien partijen ter zitting aangeven gebruik te willen maken van piketmediation, schorst de rechter voor twee uur de zitting. Na de mediation vindt geen fysieke terugkoppeling in aanwezigheid van partijen aan de rechter plaats. In plaats hiervan, koppelt de mediator terug aan het mediationbureau.³⁷ De mediationfunctionaris koppelt vervolgens schriftelijk terug aan de rechter.³⁸ Bij de

rechtbank Midden-Nederland is de heersende opvatting dat het gesprek met de piketmediator moet worden opgevat als een intake voor een regulier mediationtraject. Wanneer partijen verder willen met mediation, dan wordt een zaak door de rechter vaak aangehouden. De rechtbank hanteert dus een soepel aanhoudingsbeleid.

3.3 Rechtbank Den Haag (POTS)

In navolging van Midden-Nederland, is POTS ook aangeboden door de rechtbank Den Haag. De pilot was echter maar van korte duur: POTS heeft van 1 april 2016 tot 1 juli 2016 gelopen.³⁹ De aanbiedingsvorm in Den Haag vertoonde grote gelijkenissen met de aanbiedingsvorm in Midden-Nederland. Zo werd in Den Haag POTS ook aangeboden in voorlopige voorzieningen procedures waarbij kinderen zijn betrokken. Bij de rechtbank Den Haag vond een eerste selectie plaats door het planbureau waarin zij een selectie maakten van zaken waarbij kinderen zijn betrokken.⁴⁰ De verdere inhoudelijke selectie werd gemaakt door het mediationbureau.⁴¹ De advocaat van de verzoekende partij werd, net als bij de rechtbank Midden-Nederland, gebeld om te inventariseren of er sprake was

³² Informatie afkomstig uit de interviews met respondenten betrokken bij de rechtbank Midden-Nederland.

³³ Voorheen werden zaken geselecteerd door gerechtssecretarissen maar dit leidde tot een afname van het aantal voorgeselecteerde zaken. Toen de mediationfunctionaris (weer) ging selecteren, nam dit aantal weer toe.

³⁴ In principe wordt een zaak niet voorgeselecteerd wanneer blijkt dat er sprake is van huiselijk geweld, partijen de Nederlandse taal niet machtig zijn of partijen al eerder een mediationtraject hebben gevolgd. Met de advocaat van de verweerder wordt geen contact opgenomen, vaak omdat deze op het moment van voorselecteren nog niet bekend is.

³⁵ Wanneer een zaak in aanmerking komt voor POTS maar de advocaat niet bekend is met POTS, wordt door de mediationfunctionaris extra informatie toegestuurd over POTS.

³⁶ De poule van piketmediators bestaat uit 24 familiemediators (13 in Lelystad/Almere, 11 in Utrecht). De mediators hebben verschillende expertises. Bij de selectie is niet gekeken naar de achtergrond van piketmediators maar vooral naar hun ervaring.

³⁷ De terugkoppeling van de mediator aan het mediationbureau vindt vrijwel direct na afloop van het gesprek plaats. De mediator koppelt in principe mondeling terug aan de mediationfunctionaris. Indien de mediationfunctionaris niet aanwezig is op het gerecht, dan wordt de terugkoppeling per mail gedaan.

³⁸ Daarnaast wordt de piketmediation ook door advocaten schriftelijk teruggekoppeld aan de rechter. Zij worden door partijen geïnformeerd over de uitkomst van mediation. In de praktijk wordt soms ook van deze terugkoppelingsprocedure afgeweken. Tijdens de zitting wordt door rechters ook een andere afspraak gemaakt over de wijze waarop door de mediator, advocaten of partijen wordt teruggekoppeld. Bron: interviews respondenten rechtbank Midden-Nederland

³⁹ Van der Krogt, Verweij-van der Nat en Bouwman, p.3.

⁴⁰ Ibid., p.3.

⁴¹ Zij beoordeelden of een zaak geschikt was voor piketmediation en hanteerden daarbij dezelfde (contra-) indicaties als de rechtbank Midden-Nederland. Gehanteerde contra-indicaties: eerdere mediation, huiselijk geweld en of beide partijen de Nederlandse taal machtig waren. Bron: Van der Krogt, Verweij-van der Nat en Bouwman, p.3.

van (contra-)indicaties. Wanneer een zaak als geschikt werd beoordeeld, kregen partijen en hun advocaat een informatiebrief over POTS toegezonden.⁴² Het was aan advocaten om partijen voorafgaande aan de zitting voor te bereiden op het aanbod voor POTS.⁴³ Ook bij de rechtbank Den Haag was tijdens de zitting de mediator aanwezig.⁴⁴ Ter zitting werd de zaak inhoudelijk behandeld door de rechter voordat partijen werden verwezen naar piketmediation. De mediation duurde 2 uur. Bij de rechtbank Den Haag vond na de mediation geen mondelinge terugkoppeling plaats. Partijen rapporteerden via hun advocaat de rechtbank over de uitkomst van het gesprek (via een F9-formulier). Wanneer partijen doorstroomden in een regulier mediationtraject, werd de zaak door de rechter veelal aangehouden.⁴⁵

3.4 Rechtbank Gelderland, locatie Zutphen (PiketPlus)

Sinds 2014 wordt PiketPlus bij de rechtbank Gelderland locatie Zutphen aangeboden. PiketPlus wordt aangeboden in gemeenschappelijke gezagszaken (artikel 1:253a BW).⁴⁶ Daarnaast is recent gestart met het aanbieden van PiketPlus in voorlopige voorzieningen familiezaken alsmede in in handelszaken, erfrechtzaken en verdelingszaken. PiketPlus is wezenlijk anders dan de hierboven omschreven

aanbiedingsvormen omdat bij PiketPlus de mediation voorafgaande aan de zitting plaatsvindt. Bij de rechtbank Gelderland wordt per 1 september 2017 een voorselectie selectie gemaakt door gerechtssecretarissen.⁴⁷ In principe komen zaken in aanmerking voor PiketPlus tenzij uit het dossier zware contra-indicaties blijken.⁴⁸ Aan de advocaten/partijen wordt voorgelegd of zij de zaak geschikt achten voor piketmediation en of partijen instemmen met PiketPlus. Indien beide partijen instemmen, ontvangen partijen een oproepingsbrief met informatie over de piketmediation en zitting met daarin ook de naam van de piketmediator. Ook ontvangen partijen een voorbeeld mediationovereenkomst en MfN-reglement. De mediation duurt ongeveer 2,5 uur. In het laatste kwartier van de mediation sluiten de advocaten aan voor een korte terugkoppeling over de gemaakte afspraken tijdens de mediation. De advocaten koppelen vervolgens de uitkomst van de mediation terug aan de rechter tijdens de zitting. Meestal is de piketmediator hierbij niet aanwezig. Van tevoren wordt een rooster gemaakt aan de hand van verhinderdata van mediators.⁴⁹ De mediators ontvangen een paar dagen van tevoren definitief bericht of

⁴² Ibid., p.4. Deze gang van zaken is bevestigd in de interviews met respondenten werkzaam bij de rechtbank Den Haag.

⁴³ Ibid., p.4. Uit de interviews bleek echter dat dit in de praktijk lastig is: partijen werden door hun advocaten onvoldoende voorbereid.

⁴⁴ De poule piketmediators bestond uit 13 mediators. De betrokken mediators moesten een familierecht aantekening hebben en voldoen aan de praktische criteria (5 mediations hebben gedaan, kantoorhoudend in de buurt van de rechtbank, ervaring met het opstellen van een ouderschapsplan en bereid zijn toevoegingszaken te doen en het instaptarief hanteren).

⁴⁵ Informatie afkomstig uit de interviews met respondenten rechtbank betrokken bij de rechtbank Den Haag.

⁴⁶ Recent is ook gestart met het aanbieden van piketmediation in handelszaken erfrechtzaken en

verdelingszaken. Bron: interviews respondenten rechtbank Gelderland.

⁴⁷ Voorheen werden zaken geselecteerd door de mediationfunctionaris maar vanwege organisatorische redenen, namelijk dat gerechtssecretarissen ook meteen de zwaarte van de zaak kunnen bepalen, wordt de voorselectie nu gemaakt door gerechtssecretarissen.

⁴⁸ Gehanteerde contra-indicaties zijn de betrokkenheid van hulpinstanties of wanneer een van de partijen een huisverbod is opgelegd. Wanneer deze contra-indicaties niet blijken uit het dossier, benadert het mediationbureau advocaten en/of partijen. Dit gebeurt zowel telefonisch als per mail.

⁴⁹ Uit een bij de onderzoekers bekende schriftelijke bron blijkt dat 10-12 piketmediators betrokken zouden zijn. In een eerdere mailwisseling tussen de mediationfunctionaris en de onderzoekers werd echter genoemd dat 8 piketmediators bij PiketPlus bij de rechtbank zouden zijn betrokken.

de mediator op de rechtbank aanwezig dient te zijn.⁵⁰

3.5 Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem (PiketPlus)

Ook bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt PiketPlus aangeboden. Net als in Zutphen, vindt eerst een mediation plaats en vervolgens de zitting. In tegenstelling tot de andere aanbiedingsvormen, wordt piketmediation aangeboden in handelszaken na Comparitie na Aanbrengen. De zaken worden geselecteerd door een teamleider (raadsheer). Ook worden zaken soms voorgeselecteerd door een regiebureau.⁵¹ De zaken worden geselecteerd aan de hand van algemene criteria voor mediation.⁵² Indien een zaak wordt voorgeselecteerd door de teamleider, benadert de mediationfunctionaris de advocaten van partijen. Zij worden geïnformeerd over PiketPlus en ontvangen een flyer. De advocaten worden verzocht met partijen te overleggen en binnen twee dagen te laten weten of partijen instemmen met piketmediation. Het is de bedoeling dat advocaten partijen voorlichten over PiketPlus.⁵³

In principe duurt de mediation 2 uur maar een kleine uitloop is mogelijk.⁵⁴ Op welke wijze de

terugkoppeling van de mediation verloopt, is bij het gerechtshof niet eenduidig. In principe verloopt de terugkoppeling via de advocaat maar soms wordt de terugkoppeling ter zitting door de mediator gedaan.⁵⁵ Bij het Hof wordt soepel omgegaan met het aanhouden van zaken wanneer partijen aangeven door te willen gaan met mediation. Veelal wordt een termijn van drie maanden gehanteerd waarin partijen moeten laten weten of zij tot een overeenstemming zijn gekomen of alsnog een rechterlijke beslissing wensen. De mediator koppelt terug aan het mediationbureau wanneer overeenstemming is bereikt of de piketmediation is mislukt.⁵⁶

3.6 Rechtbank Noord-Nederland, locatie Groningen (piketmediation)

Sinds 2015 wordt piketmediation aangeboden bij de Rechtbank Noord-Nederland in voorlopige voorzieningen procedures. De pilot heeft betrekking op echtscheidingszaken op tegenspraak waarbij kinderen betrokken zijn. Door de mediationfunctionaris wordt een voorselectie gemaakt.⁵⁷ Advocaten en partijen worden niet van tevoren expliciet ingelicht dat hun zaak is voorgeselecteerd voor piketmediation. Partijen ontvangen wel een brief waarin staat dat de zaak mogelijk zal worden doorverwezen naar piketmediation. Met de

⁵⁰ Ook wordt de mogelijkheid gefaciliteerd dat de dienstdoende piketmediator oproepbaar is vanuit huis.

⁵¹ Dit blijkt uit een interview met de mediationfunctionaris werkzaam bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem.

⁵² Wanneer een (grote) afhankelijkheidsrelatie bestaat tussen partijen, wordt een zaak geschikt geacht voor PiketPlus. Wanneer een zaak is geëscaleerd, wordt dit als contra-indicatie gezien. In de interviews wordt in dit verband verwezen naar de algemene indicaties opgesteld door Machteld Pel. Zie Pel 2008.

⁵³ Advocaten hebben zelf echter vaak geen ervaring met PiketPlus omdat het aantal zaken waarin PiketPlus bij het Gerechtshof wordt ingezet, gering is. Informatie afkomstig uit de interviews met respondenten betrokken bij het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

⁵⁴ De poule piketmediators bestaat uit 22 mediators. De mediators hebben verschillende expertises. Wanneer een zaak wordt voorgeselecteerd, wordt door de griffie

bekeken wat voor type geschil het is en een bijpassende mediator gekozen.

⁵⁵ Daarnaast richten sommige rechters zich tijdens de zitting voor de terugkoppeling op partijen terwijl andere rechters de mediator hiervoor het woord geven.

⁵⁶ Uit de interviews blijkt op dit punt echter geen eenduidigheid te bestaan. Door de mediationfunctionaris wordt aangegeven dat mediators zich niet altijd bewust zijn van deze verplichting, en soms de terugkoppeling ook door advocaten wordt gedaan.

⁵⁷ Zaken waarin sprake is van huiselijk geweld, een van de partijen de Nederlandse taal niet machtig is of partijen al een eerder mediationtraject hebben gedaan, worden in principe niet geselecteerd. Wanneer een zaak door de mediationfunctionaris geschikt wordt geacht, dan wordt er een gesloten envelop met informatie voor de piketmediator bij het dossier gevoegd. Op basis van de aanwezigheid van een gesloten envelop in het dossier, kan de rechter herkennen dat een zaak is voorgeselecteerd voor piketmediation.

Balie is afgesproken dat advocaten partijen voorbereiden op de mogelijkheid dat piketmediation ter zitting kan worden aangeboden. Naast piketmediation, wordt in de voorlopige voorzieningen procedure door de rechters ook vaak verwezen naar Elker. Dit traject is voor partijen gratis en de rechter ontvangt een rapportage na afronding van dit traject terwijl piketmediation met het oog op de vertrouwelijkheid niet inhoudelijk wordt teruggekoppeld. De piketmediator is niet aanwezig tijdens de zitting maar wel op het gerecht. Indien een zaak door de rechter wordt doorverwezen, gaan partijen naar de piketmediator.⁵⁸ De mediation duurt 1,5 uur. Na de mediation komen partijen en de mediator terug de zittingszaal in.⁵⁹ Advocaten zijn niet aanwezig bij de terugkoppeling. Vaak wordt door de mediator met toestemming en in aanwezigheid van partijen teruggekoppeld. Bij de rechtbank Noord-Nederland bestaat de poule piketmediators enkel uit mediators die geen advocaat zijn.⁶⁰

3.7 Rechtbank Oost-Brabant (piketmediation)

Bij de rechtbank Oost-Brabant wordt piketmediation sinds september 2015 als pilot aangeboden. Vanaf 1 januari 2017 is piketmediation reguliere werkwijze geworden. Piketmediation wordt aangeboden bij alle voorlopige voorzieningen familiezaken. In tegenstelling tot de andere aanbiedingsvormen, vindt bij de rechtbank Oost-Brabant geen voorselectie plaats. Door de mediationfunctionaris wordt wel van tevoren telefonisch contact opgenomen met de verzoekende advocaat om te vragen of

partijen voornemens zijn naar de zitting te komen.⁶¹ De mediator is tijdens de zitting aanwezig. Tijdens de zitting wordt de zaak inhoudelijk behandeld en polst de rechter of partijen bereid zijn tot piketmediation. Indien partijen hiertoe bereid zijn, schorst de rechter de zitting en vindt een piketmediation plaats. De mediation duurt ± 1,5 uur. De terugkoppeling is twee weken na de zitting en gebeurt schriftelijk. Wanneer de mediation is geslaagd, dan stuurt de mediator binnen deze periode de overeenkomst op naar het mediationbureau. Vervolgens wordt door advocaten verzocht de afspraken op te nemen in de beschikking. Wanneer de mediation niet is geslaagd, dan wordt dit door de mediator gecommuniceerd aan het mediationbureau. Het mediationbureau informeert vervolgens de rechter dat een beschikking moet worden afgegeven.

Bij de rechtbank Oost-Brabant zijn 7 piketmediators betrokken. Alle piketmediators betrokken bij de rechtbank Oost-Brabant zijn tevens advocaat. De rechters hebben deze aanvullende eis gesteld omdat onderwerpen zich kunnen voordoen die volgens de rechters enkel door advocatenmediators afgehandeld konden worden.⁶² Door de rechtbank wordt meerdere keren per jaar een intervisie georganiseerd voor piketmediators. Onderling hebben de mediators een WhatsApp-groep waarin zij onderling vervanging regelen wanneer een

⁵⁸ Soms komt de mediator nog de zittingszaal in om af te stemmen met de rechter welke punten voorliggen maar dat is niet altijd het geval. Informatie afkomstig uit de interviews met respondenten betrokken bij de rechtbank Noord-Nederland.

⁵⁹ Uit de interviews blijkt dat in de praktijk op dit punt soms wordt afgeweken. Een rechter geeft aan dat de terugkoppeling soms ook schriftelijk verloopt omdat de rechter niet meer aanwezig is op de rechtbank.

⁶⁰ Door de mediators die betrokken zijn bij de rechtbank Noord-Nederland wordt onderling nauw samengewerkt. De mediators organiseren bijvoorbeeld hun eigen

intervisies en werken samen om piketmediation nog meer onder de aandacht brengen bij de rechtbank Noord-Nederland.

⁶¹ De partijen/advocaten ontvangen een uitnodigingsbrief met een flyer over de mogelijkheid van piketmediation. Ook wordt een voorbeeld mediationovereenkomst en het Mfn-regelement bij de oproep aan partijen meegestuurd.

⁶² Informatie afkomstig uit de interviews met rechters werkzaam bij de rechtbank Oost-Brabant. Ook wordt in de interviews aangegeven dat de standaard praktische criteria (gehanteerd bij alle gerechten) een vereiste zijn.

piketmediator onverhoopt niet kan op de ingeroosterde datum.⁶³

Hoofdstuk 4

Onderzoeksmethoden

Zoals al aangekondigd, is in het huidige onderzoek een multi-method- en multi-informant-aanpak gebruikt. Dit houdt in dat verschillende onderzoeksmethoden zijn gebruikt en verschillende informanten zijn bevraagd. Zo is gekozen te werken met een combinatie van een dossieronderzoek, semigestructureerde interviews en de methode van expertmeeting. In dit hoofdstuk zal nader worden ingegaan op de gebruikte onderzoeksmethoden.

4.1 Dossieronderzoek

Allereerst is in dit onderzoek dossieronderzoek verricht in alle zaken waarin bij de gerechten tijdens de onderzoeksperiode piketmediation is ingezet. Met de term 'ingezet' wordt gerefereerd aan zaken waarin partijen daadwerkelijk met de piketmediator zijn meegegaan en in ieder geval een piketmediationgesprek heeft plaatsgevonden. De onderzoeksperiode betreft de periode van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017. Met behulp van deze methode zijn de meer feitelijke vragen van dit onderzoek beantwoord. Bij het dossieronderzoek is o.a. gekeken naar het aantal en de duur van de zittingen, de aard van de geschillen, de verzoeken om nevenvoorzieningen, de doorlooptijd van de

zaken en de behaalde overeenstemming over de geschillen.⁶⁴ Bij de gerechten zijn zowel de voorlopige voorzieningendossiers als de (eventuele) aanhangig gemaakte bodemprocedure opgevraagd. Op die manier konden partijen gevolgd worden over een langere tijdsperiode en zijn de gevolgen van piketmediation voor het verloop van de procedure in kaart gebracht.⁶⁵ Beide uitvoerend onderzoekers hebben dossiers gescoord. In totaal zijn 120 zaken onderzocht bij de zeven gerechten. Hieronder staan de hoeveelheid zaken per gerecht:

Tabel 1 Overzicht zaken

Gerecht	Aantal zaken
Rb. Noord-Nederland, locatie Groningen	7
Rb. Gelderland, locatie Zutphen	16
Rb. Den Haag	12
Rb. Midden-Nederland	23
Rb. Oost-Brabant	13
Rb. Overijssel	43
Gh. Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem	6
In totaal	120

4.1.1 Selectie zaken

De Expertgroep Maatwerk en Mediation heeft de onderzoekers bij elk gerecht voorzien van een contactpersoon. Via deze contactpersoon zijn per gerecht alle zaken waarin piketmediation heeft plaatsgevonden in de periode van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017 opgevraagd. In deze tijdsperiode zijn de reeds afgedane zaken geëvalueerd.⁶⁶ Het merendeel van de geëvalueerde zaken was volledig afgerond. Bij een aantal zaken liep de bodemprocedure echter nog; in deze dossiers miste dus bepaalde informatie betreffende de

⁶³ Met het aanpassen van het rooster wordt de mediationfunctionaris dus niet belast. Bron: interviews respondenten betrokken bij rechtbank Oost-Brabant.

⁶⁴ Deze opsomming is overeenkomstig met het uitgevoerde dossieronderzoek uitgevoerd in het kader van de Evaluatie pilot preventie vechtscheidingen en pilot regierechter echtscheidingen, aangezien dezelfde scoringslijst is gebruikt, zie rapport p.67.

⁶⁵ Bij 6 zaken waren de bodemprocedures dossiers niet te vinden door de administratie, waardoor die niet meekonden worden genomen.

⁶⁶ Bij rechtbank Oost-Brabant bleek tijdens de interviews dat er meer zaken waren afgedaan dan ons aan dossiers waren verstrekt. De administratie bleek niet alle dossiers te hebben verstrekt. Daardoor zijn niet alle zaken meegenomen, die zich binnen de onderzoeksperiode hebben voorgedaan.

uitkomst van de bodemprocedure. Bij zes van de zeven gerechten werd piketmediation gedurende de gehele onderzoeksperiode aangeboden. Alleen bij de rechtbank Den Haag liep de pilot vanaf 1 april 2016 tot 1 juli 2016. De onderzoeksperiode bij de rechtbank Den Haag heeft daar dus enkel vier maanden bestreken.

Bij vijf van de zeven geëvalueerde gerechten wordt piketmediation aangeboden in voorlopige voorzieningen procedures in het kader van echtscheidingen (bij de rechtbanken Den Haag, Midden-Nederland, Oost-Brabant, Overijssel en Noord Nederland). Twee gerechten zijn op dit punt afwijkend. Bij de rechtbank Gelderland, locatie Zutphen vindt piketmediation plaats in gemeenschappelijke gezagszaken (artikel 1:253a BW). Hiermee is rekening gehouden door een apart scoringsformulier te hanteren voor dit gerecht. Bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem, heeft piketmediation slechts in één echtscheidingsprocedure plaatsgevonden tijdens de onderzoeksperiode. Derhalve is ervoor gekozen ook de handelszaken waarin piketmediation heeft plaatsgevonden te betrekken bij de evaluatie van piketmediation op deze locatie. Voor deze dossiers is geen aparte scoringslijst gehanteerd vanwege het geringe aantal zaken.

4.1.2 Scoringslijsten

De dossiers zijn gescoord aan de hand van scoringschema's (zie bijlagen 1 & 2). Zoals opgemerkt is voor de rechtbank Gelderland, locatie Zutphen, een aparte scoringslijst gehanteerd. De schema's zijn ontwikkeld op basis van eerder gebruikte scoringsschema's voor de evaluatie van piketmediation in Groningen in het kader van de Evaluatie pilot preventie vechtscheidingen en pilot regierechter echtscheidingen. De schema's zijn aangepast en uitgebreid in samenspraak met de begeleidend onderzoekers, zodat de schema's van toepassing konden zijn op verschillende vormen van piketmediation. Bij

⁶⁷ De rechtbank Oost-Brabant past als enige geen voorselectie toe.

het opstellen is tevens rekening gehouden met de bevindingen uit eerdere evaluaties en onderzoeken. De scoringslijsten bevatten o.a. vragen over de aard van de geschillen, of een voorselectie heeft plaatsgevonden, moment van benadering partijen, manier van benadering partijen en of een (gedeeltelijke) overeenstemming is behaald. De gegevens uit het dossieronderzoek zijn volledig geanonimiseerd verwerkt.

4.1.3 Coderen

Met behulp van het programma IBM SPSS Statistics zijn de verzamelde gegevens in de scoringslijst geanalyseerd. Op basis van de statistische analyse zijn de verschillen tussen de gerechten in kaart gebracht. In dit onderzoek kunnen geen causale verbanden of de effecten van piketmediation worden aangetoond omdat een nulmeting of controlegroep in dit onderzoek ontbreekt. Het vormen van een controlegroep was niet mogelijk omdat bij de meeste gerechten de zaken vooraf gescreend worden⁶⁷ en zaken dus niet *at random* worden toegedeeld. Daarnaast verschilden de zaken dermate van elkaar dat de vergelijkbare groepen te klein waren om tot een voldoende grote N (aantal) te komen die nodig is voor het uitvoeren van bepaalde statistische analyses. In dit onderzoek is daarom enkel gebruik gemaakt van descriptieve statistieken en voorspellende toetsen om de gegevens uit het dossiers met elkaar te vergelijken. De geconstateerde patronen zullen in dit rapport beschrijvend worden gerapporteerd.

4.2 Interviews

Het afnemen van interviews is een methode die bij uitstek geschikt is om inzicht te krijgen in de ervaringen, belevingen en gevoelens van respondenten.⁶⁸ Daarnaast zijn interviews met name geschikt om te achterhalen welke dagelijkse werkelijkheid ten grondslag ligt aan bepaalde, gevonden statistische relaties.⁶⁹ Derhalve zijn de interviews een aanvulling op het dossieronderzoek aangezien in de interviews mogelijke

⁶⁸ Maso en Smaling, 1998.

⁶⁹ Maso en Smaling, 1998, p.11.

verklaringen kunnen worden gegeven voor de bevindingen uit het dossieronderzoek.

Binnen dit onderzoek is gebruik gemaakt van semi-gestructureerde interviews. Het streven was om per gerecht ten minste twee rechters, een mediationfunctionaris en een piketmediator te interviewen. Dit streven is gehaald: in totaal hebben 35 interviews plaatsgevonden (twee interviews met twee professionals en één interview met drie professionals). De interviews zijn na het afronden van het dossieronderzoek, in september-november 2017, afgenomen. In totaal zijn 16 rechters, 13 mediators en 10 mediationfunctionarissen geïnterviewd.⁷⁰ Beide uitvoerend onderzoekers hebben interviews afgenomen.

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen, is gebruik gemaakt van opnameapparatuur tijdens de interviews. Alle respondenten hebben een informed consentformulier ondertekend. Hiermee gingen zij akkoord dat het interview werd opgenomen en dat de informatie uit de interviews geanonimiseerd gebruikt mag worden in dit rapport. Daarbij is door de onderzoekers aangegeven dat bij de verwerking van de informatie, de respondent niet bij naam zal worden genoemd en dat gepresenteerde resultaten niet (direct) herleidbaar zullen zijn tot de respondent. Onderstaande tabel biedt een overzicht van het aantal gesprekken dat heeft plaatsgevonden.

Tabel 2 Overzicht respondenten interviews

Gerecht/variant	Rechters	Mediationfunctionarissen	Piketmediators	Totaal
Rb. Overijssel	2	1	2	5

⁷⁰ In totaal zijn dus 39 mensen geïnterviewd in 35 interviews. Twee dubbelinterviews en één interview met

Rb. Midden-Nederland	4	2	2	8
Rb. Den haag	2	2	1	5
Gh. Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem	2	1	2	5
Rb. Gelderland, locatie Zutphen	2	1	1	4
Rb. Noord-Nederland, locatie Groningen	2	1	3	6
Rb. Oost-Brabant	2	2	2	6
Totaal	16	10	13	39

4.2.1 Selectie respondenten

De Expertgroep Maatwerk en Mediation heeft ons bij elk gerecht voorzien van een contactpersoon. Op ons verzoek heeft de contactpersoon vervolgens verschillende rechters en mediators benaderd met de vraag of zij wilden meewerken aan het onderzoek. Wanneer zij hadden toegezegd, ontvingen wij hun e-mailadressen zodat wij hen konden benaderen voor het maken van een afspraak voor het interview.

Het feit dat de aangewezen contactpersoon de professionals heeft geselecteerd, heeft tot gevolg dat de respondenten niet willekeurig door de onderzoekers zijn gekozen. Bij het interpreteren van de bevindingen, is het belangrijk om in het achterhoofd te houden dat de mediationfunctionaris mogelijk weloverwogen bepaalde respondenten heeft gevraagd medewerking te verlenen aan het onderzoek. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat respondenten met een overwegend positieve ervaring zijn benaderd door de mediationfunctionaris om hun ervaringen met de onderzoekers te delen. Daarnaast moet worden gerealiseerd dat slechts een beperkte groep professionals is geïnterviewd. Dit heeft tot gevolg dat de schaal van dit onderzoek klein is, waardoor de bevindingen maar in een

drie professionals hebben plaatsgevonden. De rest van de interviews zijn individueel afgenomen.

bepaalde mate gegeneraliseerd kunnen worden.

4.2.2 Interviewschema

De interviews zijn gehouden aan de hand van interviewschema's (zie bijlagen 3, 4 & 5). Voor rechters, mediationfunctionarissen en piketmediators zijn aparte schema's gehanteerd. De schema's zijn ontwikkeld op basis van een eerder gebruikte vragenlijst voor de evaluatie van piketmediation in Groningen. De schema's zijn aangepast en uitgebreid in samenspraak met de begeleidende onderzoekers, zodat de schema's van toepassing konden zijn op verschillende vormen van piketmediation. Het interviewschema is opgesteld op basis van zeven relevante onderwerpen met bijpassende hoofd- en deelvragen. De onderwerpen vloeien deels voort uit de verschillen in de aanbestedingsvormen. De zeven onderwerpen zijn:

- Voorselectie;
- benadering van partijen;
- terugkoppeling aan rechter;
- (algemene) knelpunten;
- (algemene) best practices;
- uitkomst en
- uitbreidingsmogelijkheden.

Door naar dezelfde onderwerpen te vragen, zijn de antwoorden onderling vergelijkbaar. Bij het opstellen van de interviewschema's is rekening gehouden met de bevindingen uit eerdere evaluaties en onderzoeken.

4.2.3 Coderen

Alle interviews zijn getranscribeerd en vervolgens gecodeerd. Voor het coderen is gebruik gemaakt van het computerprogramma Atlas.ti. Ook andere manieren van coderen zijn overwogen, zoals handmatig coderen van de interviews met markers. Uiteindelijk is echter gekozen voor Atlas.ti vanwege het relatief hoge aantal interviews. Atlas.ti geeft de mogelijkheid meerdere documenten te vergelijken en per

code te rangschikken. Dit geeft de mogelijkheid antwoorden op interviewvragen naast elkaar te plaatsen en een categorisering aan te brengen in de ervaringen van de professionals. Er is gebruik gemaakt van drie typen coderen: 'open', 'axiaal' en 'selectief' coderen.⁷¹ Door middel van deze methode, worden de codes van een abstract niveau uiteindelijk gespecificeerd tot kern categorieën. Door middel van de codes is geprobeerd een overzicht te schetsen over (i) hoe piketmediation wordt aangeboden, (ii) wat de ervaringen met verschillende aspecten van de aanbestedingsvorm zijn en (iii) hoe de aanbestedingsvormen verbeterd zouden kunnen worden.

4.3 Expertmeeting

Om de bevindingen op basis van de interviews te verifiëren, is op 13 maart 2018 een expertmeeting georganiseerd. Het doel van de expertmeeting is om (i) respondenten te informeren over de bevindingen van het onderzoek en (ii) het krijgen van feedback op de bevindingen. Aan de hand van deze feedback kunnen de onderzoekers bepaalde bevindingen nader toetsen en eventuele onduidelijkheden verhelderd worden door de aanwezige professionals tijdens de expertmeeting. Voor de expertmeeting zijn alle 39 geïnterviewde professionals uitgenodigd. Tijdens de expertmeeting waren 14 professionals aanwezig. Van alle geëvalueerde gerechten behalve rechtbank Noord-Nederland waren professionals aanwezig.

Ter voorbereiding op de expertmeeting zijn voorlopige bevindingen opgesteld door de uitvoerende onderzoekers. Nadat per onderwerp de bevindingen waren teruggekoppeld aan de aanwezige professionals, werden stellingen gepresenteerd die aansloten bij de bevindingen en aan de respondenten gevraagd hierop te reageren. Onderwerpen werden zo vanuit verschillende perspectieven uitgediept en deelnemers wisselden onderling inzichten en ervaringen uit. Op

⁷¹ Wester en Peters 2009, p. 93.

sommige onderwerpen zijn tijdens de expertmeeting aanvullende verklaringen gegeven voor de gepresenteerde bevindingen. Bij de expertmeeting waren in totaal drie leden van het onderzoeksteam aanwezig (begeleidend onderzoeker Lieke Coenraad en de beide uitvoerend onderzoekers, Daniëlle Brouwer en Eva de Jong). De expertmeeting duurde in totaal 2 uur.

Hoofdstuk 5

Onderzoeksresultaten

dossieronderzoek

In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksresultaten van het dossieronderzoek worden besproken. In totaal zijn 120 dossiers gescoord (zie voor de aantallen per gerecht de tabel op p.13 en de wijze waarop de dossiers zijn geselecteerd §4.1.1). Met behulp van dossieronderzoek is onder meer in kaart gebracht hoe vaak (per gerecht) gebruik is gemaakt van piketmediation tijdens de onderzoeksperiode van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017, op welke wijze en op welk moment partijen worden benaderd voor piketmediation, en hoe vaak partijen tot (gehele of gedeeltelijke) afspraken zijn gekomen met behulp van de piketmediator. Voordat de bevindingen over deze punten zullen worden besproken, zal eerst worden ingegaan op algemene observaties die tijdens het dossieronderzoek aan het licht kwamen.

5.1 Algemene observaties over de dossiers

Verschillende gerechten hadden zelf slagingspercentages voorhanden van piketmediation. Door de onderzoekers zijn deze cijfers bekeken maar niet overgenomen in dit rapport, omdat deze cijfers geen helderheid boden over de hoeveelheid geschilpunten tussen partijen (omgang, alimentatie, toevertrouwing, etc.), de moeilijkheidsgraad van de zaak en de uitkomst van de piketmediation. Derhalve hebben de onderzoekers ervoor gekozen om de slagingspercentages zelf te berekenen op basis van de gescoorde dossiers.

Wat betreft de gescoorde dossiers, constateerden de onderzoekers dat de aanwezige informatie in de dossiers over piketmediation zeer summier was. Veel dossiers bevatten geen evaluatieformulieren van partijen over de piketmediation. Alleen

bij de rechtbank Noord-Nederland, locatie Groningen, zaten evaluatieformulieren standaard in de dossiers; bij de overige gerechten was dit sporadisch. Voor de onderzoekers was het derhalve lastig om op basis van de dossiers informatie te verkrijgen over (ervaringen van partijen met) piketmediation. Ook maakten de incomplete dossiers het lastig om de lengte van de piketmediation en het aantal mediationgesprekken dat heeft plaatsgevonden in kaart te brengen. Daarnaast is in het merendeel van de dossiers geen reden geregistreerd waarom piketmediation in zaken niet doorging of tussentijds werd beëindigd. Kortom, de informatie in de dossiers was summierder dan de onderzoekers hadden verwacht, waardoor op de scoringsformulieren betrekkelijk veel missende waarden zijn opgenomen. Dit heeft tot gevolg dat ook minder bevindingen voortvloeien uit het dossieronderzoek dan de onderzoekers aanvankelijk hadden verwacht en gehoopt.

Niet alle dossiers zijn statistisch geanalyseerd met behulp van SPSS. De dossiers van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem, zijn bijvoorbeeld niet meegenomen in de vergelijkingen. De reden hiervan is dat tijdens de onderzoeksperiode bij het gerecht slechts één familiezaak met behulp van piketmediation werd afgerond en daarom een te kleine N heeft om mee te nemen in de vergelijking. Door het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is piketmediation echter wel aangeboden in meerdere zaken in het kader van handelsgeschillen. Niettemin zijn deze zaken eveneens niet meegenomen in de analyse in relatie tot de andere gerechten, omdat geen accurate vergelijking kan worden gemaakt vanwege de compleet andere aard van het geschil. Piketmediation bij de rechtbank Gelderland, locatie Zutphen, is tijdens de onderzoeksperiode eveneens niet aangeboden in het kader van een voorlopige voorzieningen procedure maar in gezagszaken. Deze dossiers zijn echter wel geanalyseerd, omdat dit een groter aantal betrof (N=16) en deze zaken dus apart konden worden geanalyseerd.

Tot slot verdient opmerking dat uitschieters uit de data zijn gehaald en missende waarden waar nodig zijn opgevuld met het gemiddelde van het specifieke gerecht. Missende waarden kwamen niet alleen door incomplete dossiers, maar ook doordat enkele dossiers zoek zijn geraakt in de administratie of zaken nog aanhangig waren.

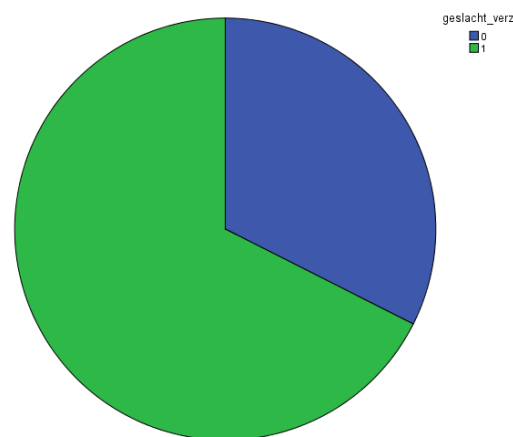
5.2 Algemene bevindingen uit de dossiers

In 96 van de 120 onderzochte dossiers heeft piketmediation plaatsgevonden in het kader van de voorlopige voorzieningen procedure.⁷² In de overige 22 onderzochte dossiers vond piketmediation plaats in gezagszaken (Rb. Gelderland, locatie Zutphen: 16 zaken) en handelszaken (Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem: 6 zaken). In de dossiers kwamen de volgende kenmerkende cijfers naar voren:

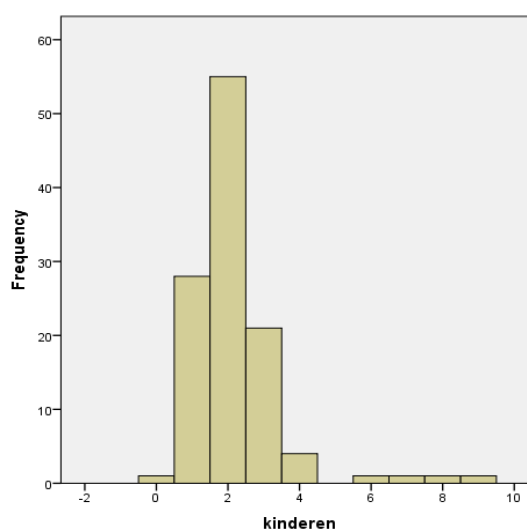
- De voorlopige voorzieningen procedures werden voornamelijk aanhangig gemaakt door vrouwen (zie cirkeldiagram 1) en procedures werden vrijwel altijd op tegenspraak gevoerd.
- Stellen hadden gemiddeld twee minderjarige kinderen (zie histogram 1).
- Stellen waren gemiddeld tien jaar bij elkaar (variërend van 1 tot 27 jaar huwelijk; SD= 6,4).
- De gemiddelde leeftijd van de vrouwen was 39 jaar en de gemiddelde leeftijd van de mannen was 40 jaar (variërend van 22 tot 62 jaar; SD vrouwen = 7,4; SD mannen= 8,4).
- Tijdens een voorlopige voorzieningen procedure was over het algemeen slechts één zitting nodig om tot een rechterlijke beslissing te komen (staafdiagram 1).
- De meest voorkomende onderwerpen van geschil betroffen kinderalimentatie, toevertrouwing van

de kinderen en zorg- en opvoedingstaken.

Cirkeldiagram 1 Geslacht verzoeker (1=vrouw, 0=man)

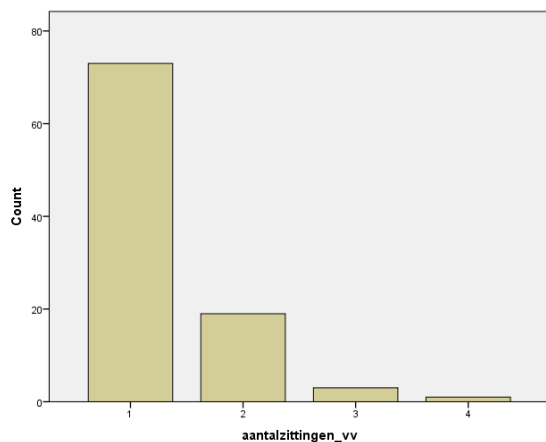
Histogram 1 Aantal kinderen per gezin

⁷² Slechts in de zaken in het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem (N= 6) en de zaken in de Rechtbank Gelderland, locatie Zutphen (N= 16) heeft

piketmediation niet plaatsgevonden in het kader van de voorlopige voorzieningenprocedure.

Staafdiagram 1 Aantal zittingen voor Eindbeschikking

5.3 Gebruikmaking van piketmediation door partijen

In de periode van 1 januari 2016 tot 1 januari 2017 is per gerecht in het onderstaande schema opgenomen hoe vaak piketmediation is ingezet:

Tabel 3 Aantal procedures waarin piketmediation is ingezet

Gerechten	Aantal zaken	Percentage
Rb. Noord-Nederland, locatie Groningen	7	6%
Rb. Gelderland, locatie Zutphen	16	13%
Rb. Den Haag	12	10%
Rb. Midden-Nederland	13 dossiers (locatie Utrecht) & 10 dossiers (locatie Lelystad/Almere)	19%

⁷³ In de periode 17-9-2015 tot en met 31-12-2016 is op 109 zittingen piketmediation aangeboden aan partijen, hiervan is 46 keer gekozen voor piketmediation.

Rb. Oost-Brabant	13 ⁷³	11%
Rb. Overijssel	24 dossiers (locatie Zwolle) & 19 dossiers (locatie Almelo)	36%
Gh. Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem	6	5%
In totaal	120	100%

Uit deze gegevens kan worden opgemaakt dat de mate waarin piketmediation wordt ingezet, sterk uiteenloopt. Met name bij de rechtbank Overijssel wordt piketmediation (METS) veelvuldig aangeboden, terwijl dit met name bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem en rechtbank Noord-Nederland, locatie Groningen minder het geval is. Uit de dossiers kwam geen duidelijke aanleiding naar voren voor de uiteenlopende cijfers. Tijdens de interviews is daarom aan professionals naar mogelijke redenen gevraagd die het hoge/lage aantal zaken bij het gerecht zouden verklaren (zie hierover paragraaf 6.2). Door professionals wordt aangegeven dat dit mogelijk te maken heeft met de inbedding van piketmediation in de reguliere werkwijze van het gerecht. Uit het tabel is tot slot af te leiden dat het per gerecht gaat om een beperkt aantal zaken. Hierdoor konden minder statistische toetsen worden uitgevoerd dan voorheen voorzien was. Men heeft namelijk een minimaal aantal zaken (N=10) nodig om deze toetsen te kunnen doen.

5.4 Slagingspercentage piketmediation

Uit het dossieronderzoek blijkt dat de slagingspercentages van piketmediation uiteenlopen per gerecht. Met het slagingspercentage wordt gerefereerd aan hoe vaak partijen tot (gehele of gedeeltelijke) afspraken zijn gekomen bij de piketmediation en over welke onderwerpen zij die afspraken

Onduidelijk is gebleven door miscommunicatie hoeveel zaken er precies binnen de onderzoeksperiode zijn afgehandeld.

hebben kunnen maken. Dit is een ander slagingspercentage dan de gerechten gebruiken in onder meer hun jaarverslagen. De gerechten berekenen hun slagingspercentages op de volgende wijze. Wanneer een mediation in een zaak geheel of gedeeltelijk geslaagd is wordt deze geregistreerd als een geslaagde mediation. Dit is ongeacht hoe klein of groot het deel dat overeengekomen is door partijen tijdens de mediation. Enkel wanneer er geheel niets is afgesproken tijdens de mediation zal deze worden geregistreerd als niet geslaagd. Deze cijfers zeggen dus nog niets over het aantal punten van conflict tussen partijen of hoeveel daarvan ze iets zijn overeengekomen. Ze geven een te positief (en wellicht vertekend) beeld van de werkelijkheid.

De slagingspercentages in het dossieronderzoek zijn als volgt berekend. Per zaak is onderzocht over hoeveel onderwerpen partijen geschillen hadden en hoeveel daarvan zijn opgelost door middel van piketmediation en hoeveel door de rechter zijn beslecht. Dit betekent wanneer bijvoorbeeld twee van de vijf onderwerpen zijn opgelost door middel van piketmediation, er een slagingspercentage is van 40 %. Wanneer op alle punten overeenstemming is bereikt, is 100 % toegekend. Wanneer over geen enkel onderwerp overeenstemming is bereikt, is 0% toegekend. Op die manier zijn alle zaken bekeken en is er uiteindelijk per gerecht tevens een gemiddeld slagingspercentage berekend. Een gemiddeld slagingspercentage van bijvoorbeeld 30% betekent dat gemiddeld genomen in alle zaken 30% van de onderwerpen via piketmediation zijn opgelost. De overige 70% is dan door de rechter beslist. Met deze slagingspercentages wordt een gedetailleerd beeld gecreëerd betreffende welk deel van het conflict partijen via mediation hebben opgelost.

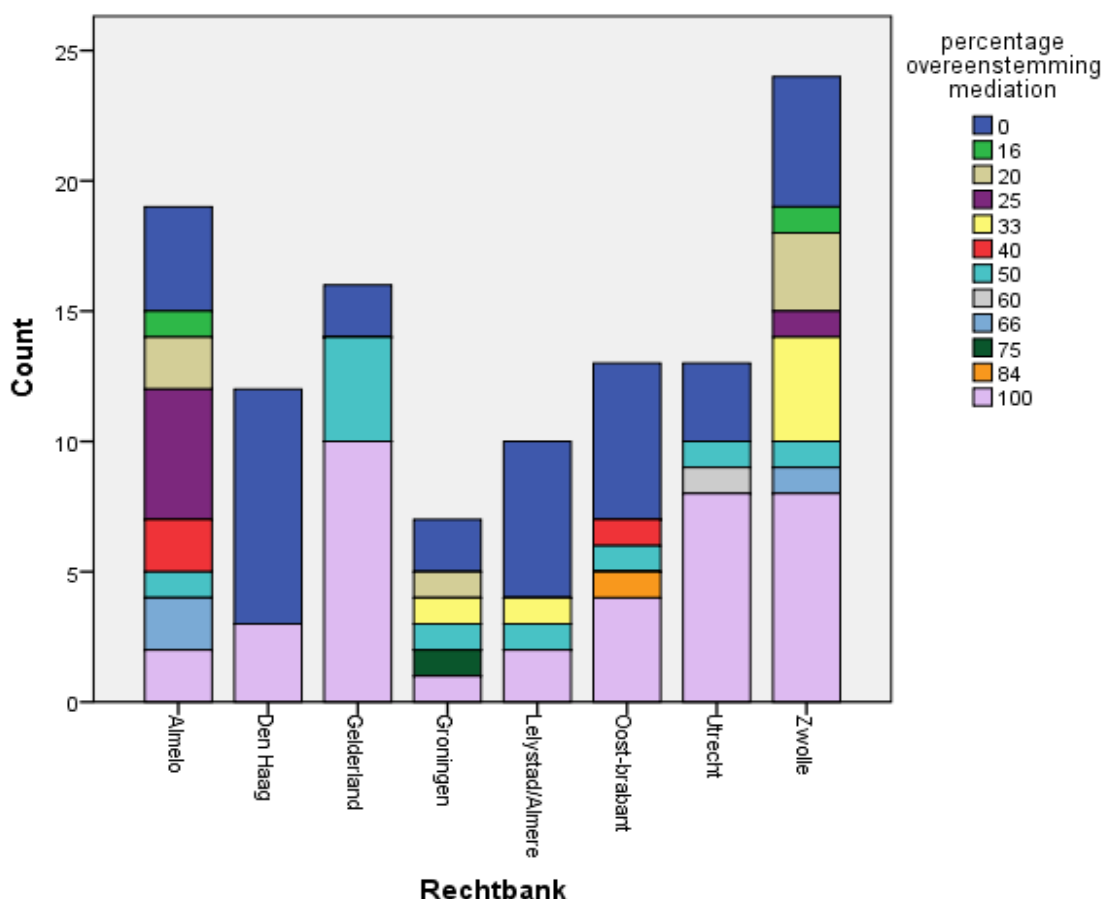
In tabel 4 zijn de gemiddelde slagingspercentages opgenomen per gerecht.

In het staafdiagram is het aantal zaken met de verschillende slagingspercentages opgenomen (het gemiddelde van het totaal aantal zaken uit dit staafdiagram is dus opgenomen in tabel 4). Volledigheidshalve dient nogmaals te worden opgemerkt dat er tijdens het onderzoek geen gebruik is gemaakt van een controlegroep en dat de gerechten gebruikmaken van verschillende selectiecriteria. Met het interpreteren van de cijfers dient hiermee rekening te worden gehouden, omdat de gegevens worden beïnvloed door de (zelf-) selectiebias.

Tabel 4 Gemiddeld slagingspercentage van piketmediation per gerecht

Gerechten	Gemiddeld slagingspercentage
Rb. Overijssel, locatie Almelo	34%
Rb. Overijssel, locatie Zwolle	48%
Rb. Oost-Brabant	44%
Rb. Noord-Nederland, locatie Groningen	39%
Rb. Midden-Nederland, locatie Lelystad/Almere	31%
Rb. Midden-Nederland, locatie Utrecht	65%
Rb. Den Haag	23%
Rb. Gelderland	75%
Gh. Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem ⁷⁴	-

⁷⁴ Te weinig zaken om mee te nemen in de analyse (zie paragraaf 5.1).

Staafdiagram 2 Slagingspercentages per gerecht ⁷⁵

Uit de bovenstaande gegevens blijken grote verschillen tussen de slagingspercentages van de gerechten. Opvallend is het hoge slagingspercentage van rechtbank Gelderland, locatie Zutphen (N=16). Waarom een aantal gerechten een beter slagingspercentage heeft dan andere gerechten, kan te maken hebben met verschillende aspecten (bijv. het type zaken, de moeilijkheidsgraad van de zaken en de vorm van de organisatie). Welke aspecten in de aanbiedingsvormen verband houden met de verschillende slagingspercentages, kan niet uit het dossieronderzoek worden afgeleid.

⁷⁵ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem is niet in het staafdiagram opgenomen omdat geen percentage is berekend van de overeenstemming van piketmediation, zie tabel 4 en voetnoot 74 en paragraaf 5.1.

Wel zijn in verhouding tot het slagingspercentage verschillende hypothesen getoetst om dit te achterhalen. De opgestelde hypothesen zijn gebaseerd op eerder onderzoek, zoals beschreven in hoofdstuk 2.⁷⁶ Ook zijn sommige hypothesen geformuleerd op basis van verkregen informatie uit de interviews met professionals. Zes getoetste hypothesen zijn bijvoorbeeld:

- a) Meer kans op slagen over omgangsvraagstukken dan alimentatievraagstukken (op basis van eerder onderzoek).⁷⁷
- b) Meer kans op slagen zonder eerdere mediation of conflict

⁷⁷ Zie o.a. Van der Lans 2015.

- (op basis van eerder onderzoek).⁷⁸
- c) Meer kans op slagen afhankelijk van de leeftijd van de kinderen of het aantal kinderen per stel (op basis van interviews).⁷⁹
 - d) Grotere *versus* kleinere gerechten: kleinere rechtbanken meer succesvol dan grotere rechtbanken (op basis van de interviews).⁸⁰
 - e) Hoe sneller de piketmediation van start gaat na het begin van de echtscheiding, hoe hoger de kans van slagen is van de piketmediation (op basis van eerder onderzoek).⁸¹
 - f) Hoe langer de procedure duurt, des te minder de slagingskans van piketmediation (op basis van eerder onderzoek en interviews).⁸²

De afhankelijke variabele was steeds het slagingspercentage. In de statistische analyse is getracht door middel van onafhankelijke variabelen, als type geschilpunten en eerdere conflicten of mediations, een voorspelling te maken op basis van onder meer de Chi-kwadraat toets.⁸³

Uit de toets bleek dat het onderwerp met de meeste kans van slagen zorg- en opvoedingstaken was (hypothese a). Meer dan de helft van de stellen bereikten hier overeenstemming over. Andere onderwerpen zoals alimentatie bleken lastiger om overeenstemming over te bereiken; dit percentage lag aanzienlijk lager. Of een piketmediation wellicht meer kans van slagen

heeft zonder een eerdere mediation of conflict (hypothese b) bleek niet te achterhalen te zijn, omdat deze informatie vaak ontbrak in dossiers. Het aantal kinderen per stel of de leeftijd van de kinderen leverde geen significante verschillen op (hypothese c). Uit de statistische analyses bleek eveneens geen significant verschil tussen de invloed van de omvang van de gerechten (hypothese d). Hypotheses (e) en (f) zullen hieronder aan bod komen in de paragraaf 'voorselectie en aanhoudingen'. Eerst zal echter nader worden ingegaan op de wijze en moment van de benadering van partijen.

5.5 Wijze en moment van de benadering van partijen

Uit de dossiers blijkt dat partijen op verschillende manieren zijn geweest op piketmediation. In alle zaken zijn partijen mondeling geweest op piketmediation. Dit gebeurde op zitting door de rechter en/of door telefonisch contact met de (verzoekende) partij waarin werd medegedeeld dat hij of zij gebruik kon maken van piketmediation (zie hierover ook paragraaf 6.4). Of een mondelinge benadering van partijen leidt tot hogere kans van slagen van deelname aan piketmediation kon niet geverifieerd worden als hypothese, doordat een mondelinge benadering altijd het geval was en hierdoor geen vergelijkingsmateriaal aanwezig was. Ook kon niet worden getoetst of het mondeling wijzen van de rechter op piketmediation, telefonisch contact met (een van de) partij(en) of een combinatie hiervan van invloed is op de kans van slagen van deelname van partijen aan piketmediation. Hiervoor was onvoldoende vergelijkingsmateriaal voorhanden vanwege een te kleine N, een teveel aan andere variabelen (bijv. wijze van voorselectie,

⁷⁸ Geveke, Plant, Thieme en Verberk 1998. Chin-A-Fat en Steketee 2002; Wissler 2002, p. 641-703. Zie ook interne evaluaties gerechten.

⁷⁹ Zie paragraaf 6.3 van dit rapport.

⁸⁰ Zie scriptie van de Jong 2018 voor meer uitleg en definities, §2.1.1.

⁸¹ Geveke, Plant, Thieme en Verberk 1998. Chin-A-Fat en Steketee 2002; Wissler 2002, p. 641-703

⁸² Ibid.

⁸³ De chi kwadraat toets voor samenhang geeft de mogelijkheid om te toetsen of twee variabelen samenhangen. In onze berekeningen hebben we de slagingspercentages steeds afgezet tegen een andere variabele. Bijvoorbeeld het aantal kinderen per stel tegenover het slagingspercentage. Of het de lengte van de procedure tegenover het slagingspercentage. Er is tevens gekeken of de getoetste variabelen eventueel het slagingspercentage konden voorspellen door middel van de multiple regressieanalyse. Ook is hierbij het eventuele interactie-effect bekeken.

contra-indicaties, etc.) om een betrouwbare statistische analyse uit te voeren.

5.6 Voorselectie en aanhoudingen

Alle gerechten behalve rechtbank Oost-Brabant, hanteren een vorm van voorselectie. Ook wat betreft de voorselectie, kan niet worden vastgesteld of er sprake is van een mogelijk voorselectie-effect, aangezien de N van Oost-Brabant te klein is om tegen de andere gerechten te kunnen afzetten (N=13). Daarnaast hanteren de gerechten andere vormen van voorselectie (zie hierover paragraaf 6.2), waardoor de N onderling ook tussen deze gerechten te klein is om te kunnen vergelijken tussen de verschillende criteria van voorselectie. Op basis van de dossiergegevens kan echter wel worden berekend hoeveel dagen een gerecht gemiddeld heeft om na de indiening van een verzoekschrift de piketmediation procedure op te starten en hoeveel dagen een procedure gemiddeld in totaal duurde. De gemiddelden zijn opgenomen in de onderstaande tabellen 5 en 6:

Tabel 5 Gemiddeld aantal dagen voor starten van piketmediation na indiening verzoekschrift

Gerechten	Hoeveel dagen gemiddeld na indiening verzoekschrift piketmediation plaatsvond
Rb. Overijssel, locatie Almelo	11
Rb. Overijssel, locatie Zwolle	18
Rb. Oost-Brabant	20
Rb. Noord-Nederland, locatie Groningen	18

⁸⁴ Gaat hier niet om een voorlopige voorzieningen procedure, maar bodemprocedure vandaar het hogere getal.

⁸⁵ Te weinig zaken om mee te nemen in de analyse (zie paragraaf 5.1).

Rb. Midden-Nederland, locatie Lelystad/Almere	20
Rb. Midden-Nederland, locatie Utrecht	33
Rb. Den Haag	27
Rb. Gelderland, locatie Zutphen ⁸⁴	66
Gh. Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem ⁸⁵	-

Tabel 6 Gemiddelde duur van een zaak per gerecht

Gerechten	De gemiddelde duur van een zaak in dagen
Rb. Overijssel, locatie Almelo	60
Rb. Overijssel, locatie Zwolle	87
Rb. Oost-Brabant	101
Rb. Noord-Nederland, locatie Groningen	94
Rb. Midden-Nederland, locatie Lelystad/Almere	150
Rb. Midden-Nederland, locatie Utrecht	161
Rb. Den Haag	55
Rb. Gelderland, locatie Zutphen ⁸⁶	197
Gh. Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem ⁸⁷	-

Zoals de cijfers inzichtelijk maken, loopt de duur van het starten van piketmediation na indiening van het verzoekschrift en de gemiddelde duur van een zaak per gerecht sterk uiteen. Uit de dossiers kwam geen

⁸⁶ Nogmaals geen voorlopige voorzieningen procedure, maar het betreffen bodemprocedures.

⁸⁷ Te weinig zaken om mee te nemen in de analyse (zie paragraaf 5.1).

duidelijke aanleiding naar voren voor de uiteenlopende duur. Tijdens de interviews is daarom aan professionals naar mogelijke redenen gevraagd die ten grondslag zouden kunnen liggen aan deze verschillen. In de interviews werd aangegeven dat de gemiddelde duur van een zaak te maken zou kunnen hebben met de uiteenlopende beoogde doelen van piketmediation (zie paragraaf 6.1), beleid omtrent aanhouding van een procedure omwille van partijen die gebruik willen maken van piketmediation (zie paragraaf 6.8) en het verschil in omvang van het gerecht.

Wat betreft de opstartduur van de procedure, blijkt uit het dossieronderzoek geen significant verschil ter onderbouwing van de stelling dat hoe sneller de piketmediation van start gaat na het begin van de echtscheiding, hoe hoger de kans van slagen is van de piketmediation. Ook blijkt niet dat de omvang van het gerecht een significant verschil maakt voor de snelheid van het opstarten van een piketmediation.

Wat betreft de totale duur van de procedure, valt op dat procedures veelal langer dan 150 dagen worden aangehouden. Deze observatie is opvallend, omdat piketmediation vaak wordt aangeboden in het kader van een voorlopige voorzieningenprocedure en deze procedure zich kenmerkt door de aanwezigheid van een spoedeisend belang. Met het aanhouden van deze procedure, lijkt het spoedeisende karakter van de procedure in het geding te komen en eveneens de snelheid die typerend is voor piketmediation. Deze observatie is temeer opvallend omdat uit het dossieronderzoek niet blijkt dat een lange aanhouding een positief effect heeft op de slagingskans van piketmediation. Integendeel, statistisch zijn er aanwijzingen (let op: geen significant verschil) dat de kans afneemt om op een succesvolle manier piketmediation af te ronden na de zaak langer dan 150 dagen aan te hebben gehouden. Een factor hierin zou de mate van ingewikkeldheid van de zaken en het aantal conflictpunten kunnen zijn. Dat wanneer de moeilijkheidsgraad van

een zaak hoog ligt de lengte van de zaak hierdoor ook toeneemt. Dit is echter niet op basis van dit onderzoek vast te stellen.

Tot slot verdient opmerking dat uit de dossiers wel bleek dat partijen ook vaak kozen voor mediation tijdens de bodemprocedure, nadat zij gebruik hadden gemaakt van piketmediation in de voorlopige voorzieningenprocedure (ongeacht of deze werd aangehouden of niet). Wat de precieze bijdrage is van piketmediation voor de bodemprocedure en het oplossen van het conflict, blijkt echter niet uit dit onderzoek. Nader dossieronderzoek in combinatie met (met name) het interviewen van partijen is nodig om hierover uitsluitsel te geven.

Hoofdstuk 6

Onderzoeksresultaten

interviews en

expertmeeting

In dit hoofdstuk zullen de best practices en knelpunten aan de hand van de ervaringen van rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen met de verschillende aanbiedingsvormen worden omschreven. Deze ervaringen zijn in kaart gebracht met behulp van 39 interviews en een expertmeeting op 13 maart 2018 in Utrecht. Zoals reeds inzichtelijk gemaakt, verschillen de aanbiedingsvormen van elkaar. Grofweg kan een onderscheid worden gemaakt op negen variërende onderdelen van de aanbiedingsvormen, namelijk:

1. Het beoogde doel met piketmediation;
2. De aanwezigheid van een voorselectie;
3. Het onderwerp van geschil;
4. De benaderingswijze partijen;
5. Mediation voor of na de zitting;
6. Mediation al dan niet aanwezig op zitting;
7. De terugkoppeling van mediation aan de rechter;
8. Het beleid omtrent aanhoudingen en
9. De selectie en expertise van de mediator.

In dit hoofdstuk zal aan de hand van de onderscheiden bovengenoemde 9 punten de best practices en knelpunten per onderwerp worden omschreven. Waar relevant zal de feedback op de bevindingen uit de expertmeeting worden vermeld. Voor een overzichtelijk tabel over de ervaringen met de negen variërende aspecten

van de aanbiedingsvormen, verwijzen wij naar bijlage 6. Nadat de ervaringen van professionals met de negen variërende aspecten van de aanbiedingsvormen zijn besproken, zal worden ingegaan op een paar algemene punten, zoals de naam van de aanbiedingsvormen en de belasting van piketmediation voor de piketmediator en het draagvlak binnen de rechterlijke organisatie. Ook zullen de ervaringen van partijen volgens professionals en de ervaringen van advocaten volgens professionals worden besproken.

6.1 Het beoogde doel van piketmediation

Uit de interviews blijkt dat het beoogde doel van het eerste gesprek van piketmediation verschilt tussen de gerechten. Door de gerechten Overijssel, Den Haag, Noord-Nederland, Oost-Brabant, Gelderland en Arnhem-Leeuwarden wordt het uitgangspunt gehanteerd dat in het mediationgesprek getracht moet worden op diezelfde dag overeenstemming te bereiken, zodat deze kan worden opgenomen in de beschikking. Op deze manier wordt piketmediation ook aan partijen gepresenteerd. Door een rechter werd deze benadering in een interview pakkend omschreven als een 'full-blow mediation'. Een mediationfunctionaris werkzaam bij de rechtbank Den Haag verwoordde het beoogde doel van piketmediation als volgt:

'Het gesprek wordt gezien als echte mediation en niet als intakegesprek. Er wordt meteen een overeenkomst getekend en doorgepaktd.'

In de interviews wordt door professionals genoemd dat een full-blow mediation (dus een piketmediation met een uitkomst op de dag zelf) de snelheid van de procedure bevordert. Partijen krijgen een laagdrempelige en afgebakende mogelijkheid

gepresenteerd.⁸⁸ Wel wordt als knelpunt genoemd dat de situatie waarin partijen zitten, vaak te complex is om in één gesprek tot overeenstemming te komen. Tijdens de expertmeeting wordt door professionals aangegeven dat het beoogde doel om direct overeenstemming te bereiken, in de praktijk daarom vaak niet lukt. Ook al wordt piketmediation door de bovengenoemde gerechten aan partijen gepresenteerd als een behapbaar traject dat in principe bestaat uit één gesprek, de uitkomst van het eerste gesprek is vaak dat meerdere gesprekken nodig zijn om tot een overeenstemming te komen. Vaak mondt een piketmediation dus toch uit in een langer mediationtraject. (zie hierover paragrafen 5.6 en 6.8 over aanhoudingen)

Door de rechtbank Midden-Nederland wordt piketmediation vanaf begin af aan als zodanig gepresenteerd.⁸⁹ Door de rechter wordt aan partijen voorgehouden dat het piketmediationgesprek moet worden gezien als een intakegesprek voor een regulier mediationtraject. In deze presentatie wordt dus minder waarde wordt gehecht aan een directe uitkomst van het mediationgesprek op de dag zelf. Uit de interviews met rechters en mediationfunctionarissen werkzaam bij de rechtbank Midden-Nederland volgt dat partijen het als positief (zouden) ervaren dat meerdere sessies gebruikt kunnen worden om tot afspraken te komen. Ook betrokken piketmediators geven aan dat het prettig is dat partijen niet meteen in het eerste gesprek een overeenkomst moeten tekenen, hetgeen

als een druk verhogende factor wordt ervaren.

6.2 Voorselectie

De gerechten verschillen in de wijze waarop zij voorselecteren. Bij de rechtbank Oost-Brabant wordt geheel geen voorselectie gemaakt. Professionals betrokken bij de rechtbank geven aan dat van tevoren geen goede inschatting is te maken over de geschiktheid van een zaak voor piketmediation en een selectie daarom aan haar doel voorbij schiet.⁹⁰ Als nadeel van niet-voorselecteren wordt door rechters werkzaam bij de rechtbank Oost-Brabant genoemd dat de evident ongeschikte zaken voor piketmediation er niet uit worden gefilterd. Dit wordt door mediators betrokken bij de rechtbank Oost-Brabant met name als een knelpunt ervaren wanneer dit ertoe leidt dat de piketmediator onnodig naar het gerecht is afgereisd en tijd heeft geïnvesteerd.

Bij de gerechten Den Haag, Noord-Nederland, Overijssel, Midden-Nederland, Gelderland en Arnhem-Leeuwarden wordt wel een voorselectie gemaakt. In beginsel selecteren alle gerechten waar piketmediation in de voorlopige voorzieningen procedure wordt aangeboden alleen zaken waarbij kinderen zijn betrokken.⁹¹ Deze zaken komen in aanmerking voor piketmediation, tenzij contra-indicaties aanwezig zijn. De gerechten verschillen in de zwaarte die zij aan contra-indicaties toekennen (zie hierover scriptie De Jong).⁹² Volgens het merendeel van de

⁸⁸ Partijen wordt voorgehouden dat de tijdsinvestering slechts één gesprek behelst en indien het mislukt, zij alsnog een beschikking van de rechter ontvangen.

⁸⁹ Gehanteerd door rechtbank Midden-Nederland. Ook bij de rechtbank Oost-Brabant wordt piketmediation aangeboden als een langer traject door het hanteren van een twee weken terugkoppelingstermijn.

⁹⁰ Wel wordt door haar daaraan toegevoegd dat door de mediationfunctionaris telefonisch contact wordt opgenomen met advocaten om te vragen of partijen voornemens zijn naar de zitting te komen. Alleen

wanneer advocaten mededelen dat partijen van plan zijn om te komen, wordt een piketmediator opgeroepen.

⁹¹ De gerechten waar piketmediation niet in echtscheidingsprocedures wordt aangeboden, zijn uiteraard op dit punt afwijkend. Dit geldt voor het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem afwijkend en de rechtbank Gelderland.

⁹² Bij sommige gerechten wordt een lichte voorselectie gemaakt (variant 2) en slechts op enkele contra-indicaties gelet. Contra-indicaties die worden gehanteerd, zijn (1) grote ongelijkheid tussen partijen, (2) wanneer partijen niet in staat zijn tot zelfreflectie (3) en de aanwezigheid

geïnterviewde rechters en mediationfunctionarissen heeft een voorselectie een positief effect op de kans van slagen van piketmediation omdat enkel in ogenschijnlijk geschikte zaken een aanbod wordt gedaan voor piketmediation.

In de interviews wordt door met name mediationfunctionarissen aangegeven dat het moeilijk is een inschatting te maken of een zaak geschikt is voor piketmediation op basis van een beknopt verzoekschrift.⁹³ Een oplossing die hiervoor in de interviews wordt aangedragen, is het actief telefonisch betrekken van advocaten bij de voorselectie. Advocaten kunnen vaak beter inschatten of een zaak geschikt is voor piketmediation omdat zij (een van) de partij(en) al hebben ontmoet. Als knelpunt van deze oplossing wordt echter door mediationfunctionarissen genoemd dat het bellen van advocaten belastend en soms frustrerend is voor de mediationfunctionaris, hetgeen ook blijkt uit het volgende citaat. Quote mediationfunctionaris:

'Mensen zijn niet bereikbaar en bellen je niet terug. Ze geven er geen prioriteit aan en bellen bijvoorbeeld af. Je belt je helemaal suf.'

Expertmeeting

Op basis van de bevindingen uit de interviews zijn twee stellingen gepresenteerd tijdens de expertmeeting:

van een taalbarrière. Deze criteria wordt gehanteerd door de rechtbanken Overijssel en Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Bij de rechtbanken Noord-Nederland, Midden-Nederland en Den Haag wordt een zware voorselectie gemaakt en op meerdere contra-indicaties gefilterd. Contra-indicaties waarop in deze variant ook worden gelet, zijn (1) betrokkenheid hulpinstanties, (2) huiselijk geweld en (3) eerdere deelname van partijen aan een mediation.

⁹³ Niet bij alle gerechten wordt de voorselectie gemaakt door de mediationfunctionaris. Bij de rechtbank Gelderland wordt de voorselectie gemaakt door de gerechtssecretaris. Bij de rechtbank Overijssel en het

- De betrokkenheid van advocaten bij de voorselectie lijkt van toegevoegde waarde.
- Het telefonisch informeren van advocaten over de mogelijkheid van piketmediation lijkt het meest effectief.

Wat betreft de eerste stelling, waren de aanwezige professionals het eens dat de betrokkenheid van advocaten bij de voorselectie van meerwaarde is.⁹⁴ Betreffende de tweede stelling, waren de professionals wel eensgezind over de meerwaarde om telefonisch contact op te nemen met advocaten. Tijdens de expertmeeting bestond echter geen eenduidigheid over welke informatie dient te worden gevraagd aan advocaten. Een mediationfunctionaris betrokken bij de rechtbank Oost-Brabant gaf aan dat zij enkel aan advocaten vragen of partijen aanwezig zullen zijn bij de zitting en verder geen informatie vragen. Professionals betrokken bij de rechtbanken Den Haag, Midden-Nederland, Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden gaven aan eveneens meerwaarde te zien in grotere betrokkenheid van advocaten. Zij benoemen dat advocaten ook gevraagd kan worden naar aanwezige contra-indicaties en verzocht kunnen worden partijen te informeren over piketmediation. Dit wordt al gedaan bij de rechtbanken Midden-Nederland, Den Haag, Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Tijdens de expertmeeting wordt door de aanwezige mediationfunctionarissen

gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt door een rechter/raadsheer voorgeselecteerd. Respectievelijk de gerechtssecretaris als de rechters gaven eveneens aan dat het soms lastig is om op basis van een verzoekschrift te beoordelen of een zaak geschikt is voor piketmediation.

⁹⁴ Wel wordt de kanttekening geplaatst door een rechter werkzaam bij de rechtbank Overijssel dat het benaderen van advocaten in deze aanbiedingsvorm niet meer noodzakelijk wordt geacht omdat piketmediation dermate goed is geïntegreerd in de reguliere werkwijze, dat advocaten partijen al standaard voorbereiden op het aanbod voor piketmediation tijdens de zitting.

bevestigd dat het telefonisch benaderen van advocaten een belasting oplevert voor het mediationbureau. Voor het contacteren van de advocaat, zowel voor het inventariseren van contra-indicaties als voor het informeren dat een zaak is geselecteerd, is voldoende bezetting van het mediationbureau daarom essentieel.

6.3 Onderwerp van het geschil

Uit de interviews met rechters, mediationfunctionarissen en piketmediators betrokken bij de rechtbanken Overijssel, Midden-Nederland, Oost-Brabant, Den Haag, Gelderland, Noord-Nederland blijkt dat zaken waarbij kinderen zijn betrokken, als meest geschikt voor piketmediation worden gezien (zie hypothese c paragraaf 5.4). In de interviews wordt benoemd dat met name procedures over omgang c.q. zorgregelingen en de toevertrouwing van kinderen geschikt zijn voor piketmediation. Over of alimentatiegeschillen zich lenen voor piketmediation, zijn de meningen onder rechters en piketmediators verdeeld. Tijdens de interviews is door enkele rechters aangegeven dat zij alimentatiegeschillen ongeschikt vinden voor piketmediation. Derhalve is tijdens de expertmeeting de stelling '*alimentatiezaken lijken ongeschikt te zijn voor piketmediation*' gepresenteerd. Het merendeel van de aanwezige rechters en de piketmediator geven echter aan zich niet in deze stelling te kunnen vinden. Door de aanwezigen wordt benadrukt dat zaken waarin enkel om alimentatie wordt verzocht zich weldegelijk lenen voor piketmediation, omdat vaak meer speelt dan enkel het financiële aspect.⁹⁵

⁹⁵ Toch wordt in veel aanbiedingsvormen een zaak met enkel een verzoek voor alimentatie niet voorgeselecteerd voor piketmediation.

⁹⁶ Dit wordt gedaan bij de gerechten Gelderland locatie Zutphen, Overijssel locatie Zwolle en Arnhem-Leeuwarden.

⁹⁷ Bij de rechtbank Gelderland, locatie Zutphen betreffen dit erfrecht en verdelingszaken. Bij het gerechtshof

Naast procedures waarbij kinderen betrokken zijn, wordt piketmediation bij sommige gerechten ook in andere rechtsgebieden aangeboden, zoals bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en rechtbank Gelderland locatie Zutphen.⁹⁶ Bij deze gerechten wordt piketmediation (eveneens) aangeboden in handelszaken.⁹⁷ Ook is de rechtbank Overijssel voornemens piketmediation aan te bieden in handelsgeschillen.⁹⁸ Tijdens de interviews en in de expertmeeting wordt door de professionals benadrukt dat in beginsel alle rechtsgebieden geschikt zouden kunnen zijn en de potentie van piketmediators nog onvoldoende wordt benut. Met name burengeschillen, arbeidsgeschillen en handelsgeschillen worden door de aanwezige rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen als geschikt gezien.

6.4 Benaderingswijze partijen

Partijen worden bij de geëvalueerde aanbiedingsvormen op verschillende manieren benaderd. Bij alle aanbiedingsvormen worden partijen schriftelijk op de hoogte gesteld dat hun zaak (mogelijk) is geselecteerd voor piketmediation en achtergrondinformatie gestuurd (tarief, duur van mediation, etc.). De informatie wordt in de vorm van een flyer met partijen gecommuniceerd. Bij de rechtbanken Midden-Nederland, Den Haag, Gelderland, Oost-Brabant en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt ook telefonisch contact opgenomen met de advoca(a)t(en) van de (verzoekende) partij(en), zoals reeds omschreven in paragraaf 6.2.⁹⁹

Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem ook huur- en arbeidzaken.

⁹⁸ Bron: interviews respondenten Rechtbank. Dit voornemen is ook bevestigd door aanwezige professionals tijdens de expertmeeting.

⁹⁹ Er wordt geen telefonisch contact opgenomen met partijen/advocaten bij de rechtbanken Noord-Nederland en Overijssel.

In de interviews wordt door rechters en piketmediators aangegeven dat partijen niet altijd de schriftelijke oproep en informatie over piketmediation lezen. Door hen wordt benadrukt dat de rol van de advocatuur derhalve cruciaal is in het informeren van partijen dat een zaak (mogelijk) is voorgeselecteerd voor piketmediation (zie vorige paragraaf).

6.5 Mediation voor of na de zitting

Een groot verschil tussen de aanbiedingsvormen, is de volgorde waarin de mediation en zitting plaatsvindt.

Bij de rechtbanken Midden-Nederland, Noord-Nederland, Den Haag, Oost-Brabant en Overijssel vindt de piketmediation na de zitting plaats. Bij de Rechtbank Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt de mediation vóór de zitting gehouden; zij bieden allebei piketmediation aan in de variant PiketPlus. Wat betreft de laatstgenoemde variant, geven betrokken rechters, mediators en mediationfunctionarissen aan dat zij het als positief ervaren dat partijen eerst zelf in de gelegenheid worden gesteld het conflict op te lossen, zoals ook blijkt uit het volgende citaat. Quote piketmediator:

'Voorafgaand aan de zitting kan ik echt iedereen aanraden. Dan zit je toch al op de rechtbank en het is zo goed om eerst even de ergste kou uit de lucht te halen. Voor de betrokkenen is dat het beste.'

In de interviews wordt door rechters en piketmediators benoemd dat voorafgaande aan de zitting de strijd tussen partijen nog minder is verhard omdat de juridische inhoud nog niet is besproken en advocaten nog niet hun standpunten hebben ingenomen, hetgeen volgens hen een de-escalerend

effect zou hebben. Wel wordt door piketmediators als nadeel genoemd dat er tijdsdruk op de mediation ligt. Door hen wordt in de interviews benadrukt dat het belangrijk is dat de rechter bereid moet zijn tot enige flexibiliteit in het aanvangstijdstip van de zitting.

Bij de rechtbanken Midden-Nederland, Noord-Nederland, Den Haag, Oost-Brabant en Overijssel aanbiedingsvormen vindt de piketmediation na de zitting plaats.¹⁰⁰ Mediationfunctionarissen en rechters betrokken bij deze vorm geven aan dat zij het als positief ervaren dat de rechter tijdens de zitting met gezag partijen ertoe kan bewegen deel te nemen aan piketmediation. Als voornaamste knelpunt wordt door professionals unaniem genoemd dat de zitting escalerend kan werken en het daarom moeilijker is om partijen hierna nader tot elkaar te brengen in piketmediation. Ook wordt door piketmediators als mogelijk knelpunt aangedragen dat partijen zich gedwongen kunnen voelen gebruik te moeten maken van mediation omdat de rechter dit heeft voorgesteld, hetgeen op gespannen voet zou staan met het vrijwilligheidsprincipe van mediation.

Kortom, uit het bovenstaande volgt dat aan beide varianten voor- en nadelen zijn verbonden. Tijdens de interviews is aan piketmediators gevraagd naar welke volgorde hun voorkeur uitgaat. Uit de interviews onder rechters, blijkt geen duidelijke voorkeur. Met beide volgorden hebben rechters positieve ervaringen. Het merendeel van de piketmediators in de interviews geeft echter aan een voorkeur te hebben voor de variant waarin eerst een mediation plaatsvindt en vervolgens de zitting. Zij benoemen dat deze volgorde met name voor partijen prettiger en minder belastend zou zijn.

¹⁰⁰ Van toepassing op rechtbanken Noord-Nederland, Midden-Nederland, Oost-Brabant, Den Haag en Overijssel.

6.6 Aanwezigheid mediator bij de zitting

Bij de rechtbank Noord-Nederland is de piketmediator niet aanwezig tijdens de zitting. Ook is de mediator (in principe) niet aanwezig op de zitting wanneer de mediation voorafgaande aan de zitting heeft plaatsgevonden (Rechtbank Gelderland en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden).¹⁰¹ Bij de rechtbanken Overijssel, Den Haag, Oost-Brabant en Midden-Nederland is de piketmediator wel aanwezig tijdens de zitting.

In de interviews en tijdens de expertmeeting wordt door het overgrote merendeel van rechters en piketmediators aangegeven dat de aanwezigheid van de mediator bij de zitting als meerwaarde wordt ervaren. Benoemd wordt dat het de piketmediators in de gelegenheid stelt partijen te kunnen observeren en te zien waar het tussen hen knelt. Deze informatie is volgens de meeste piketmediators nuttig voor de navolgende mediation. Ook wordt door rechters en piketmediators aangegeven dat de aanwezigheid van de mediator tijdens de zitting kan bijdragen aan het overtuigen van partijen gebruik te maken van piketmediation. Uit de interviews blijkt dat geen eenduidigheid bestaat over de positionering van de piketmediator in de rechtszaal.¹⁰² Tijdens de expertmeeting wordt door aanwezige rechters, mediationfunctionarissen en piketmediator de wens uitgesproken dat de piketmediator een vaste plek krijgt in de zittingszaal. Door de professionals wordt gesuggereerd dat een plek aan de zijkant van de zittingszaal wellicht een goed compromis

zou kunnen zijn tussen de (verschillende) voorkeuren van rechters en mediators.

6.7 Terugkoppeling van de mediation

In de interviews met rechters, mediationfunctionarissen en piketmediators komt naar voren dat gerechten verschillende terugkoppelingsprocedures hanteren.¹⁰³ Bij de rechtbanken Overijssel, Noord-Nederland, Gelderland, locatie Zutphen en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden locatie Arnhem wordt de uitkomst van piketmediation mondeling teruggekoppeld. Bij de rechtbank Gelderland wordt de uitkomst van piketmediation teruggekoppeld door advocaten; bij de rechtbanken Noord-Nederland, Overijssel en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden door de piketmediator in aanwezigheid van partijen.

Als positief punt over een terugkoppeling door advocaten wordt in de interviews door een rechter en mediationfunctionaris genoemd dat deze terugkoppelingswijze de vertrouwelijkheid van de mediation goed borgt. Wanneer de piketmediator terugkoppelt, wordt de vertrouwelijkheid geborgd doordat piketmediators tijdens de mediation toestemming hebben gevraagd aan partijen om terug te koppelen aan de rechter en daarbij benadrukken dat partijen hem/haar mogen verbeteren of aanvullen waar nodig. Als praktisch voordeel van een dergelijke terugkoppeling door piketmediators, is dat advocaten niet hoeven te wachten voor een mondelinge terugkoppeling aan de rechter. Als voornaamste knelpunt van een terugkoppeling door piketmediators wordt

¹⁰¹ Geldt voor rechtbank Gelderland en gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Uit interviews blijkt wel dat de piketmediator soms mee de zaal inkomt voor de terugkoppeling (vooral het geval bij het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden).

¹⁰² Ook is geen eenduidigheid over de rol van de mediator tijdens de zitting, zie hierover De Jong 2018.

¹⁰³ Bij de rechtbanken Overijssel en Noord-Nederland wordt direct mondeling door partijen/mediator

teruggekoppeld. Bij de rechtbank Gelderland wordt door de advocaat teruggekoppeld (advocaten sluiten laatste 15 minuten van de piketmediation aan). Bij de rechtbanken Den Haag en Midden-Nederland wordt schriftelijk door de piketmediator via het mediationbureau teruggekoppeld. Bij de rechtbank Oost-Brabant wordt twee weken na het eerste mediationgesprek schriftelijk teruggekoppeld door advocaten.

door meerdere rechters genoemd dat niet alle mediators in staat zijn de uitkomst zodanig terug te koppelen dat deze kan worden opgenomen in een beschikking. Ook wordt in de interviews door een piketmediator en mediationfunctionaris aangegeven dat sommige partijen het lastig zouden vinden dat zij hun advocaat niet meer kunnen spreken voordat zij een overeenkomst tekenen die wordt opgenomen in een beschikking.

Bij de rechtbanken Oost-Brabant, Den Haag, en Midden-Nederland verloopt de terugkoppeling enkel schriftelijk.¹⁰⁴ De piketmediator koppelt de uitkomst schriftelijk terug aan de mediationfunctionaris en deze koppelt vervolgens terug aan de rechter. Uit de interviews blijkt dat het door betrokken rechters als positief wordt ervaren dat partijen niet zonder vertegenwoordiging voor de rechter verschijnen voor een terugkoppeling. Bij de rechtbanken Den Haag en Midden-Nederland vindt de schriftelijke terugkoppeling direct na het piketmediationgesprek plaats. Bij de rechtbank Oost-Brabant echter, vindt de schriftelijke terugkoppeling pas twee weken na het eerste piketmediationgesprek plaats. In de interviews wordt door betrokken rechters en piketmediators bij de rechtbank Oost-Brabant aangegeven dat zij het als meerwaarde ervaren dat partijen door de tweeweekse periode nog een tweede gesprek kunnen hebben voordat de uitkomst wordt teruggekoppeld. Ook wordt benoemd dat deze periode wat minder druk legt op het eerste gesprek omdat partijen niet meteen een overeenkomst hoeven te tekenen.

¹⁰⁴ Bij de rechtbanken Midden-Nederland en Den Haag verloopt de terugkoppeling via de mediationfunctionaris. Ook bij de rechtbank Oost-Brabant wordt schriftelijk teruggekoppeld twee weken nadat het eerste mediationgesprek heeft plaatsgevonden. Op welke wijze de gerechten al dan niet vervolg geven aan de voorlopige voorzieningenprocedure wanneer partijen aangeven door te willen met mediation, houdt

6.8 Aanhouding van zaak

In de interviews wordt door veel rechters aangegeven dat zij het lastig vinden wat zij moeten doen met een voorlopige voorzieningen procedure wanneer partijen aangeven door te willen gaan met mediation. Bij de rechtbanken Overijssel, Gelderland, Noord-Nederland en Oost-Brabant worden voorlopige voorzieningen procedures –in principe– niet aangehouden wanneer partijen aangeven door te willen met een (regulier) mediationtraject. Door de rechtbanken Den Haag, Midden-Nederland, en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt dit wel gedaan.¹⁰⁵ De gehanteerde procedure van een gerecht betreffende aanhoudingen, is ook terug te zien in de gegevens uit het dossieronderzoek van de gemiddelde duur van een procedure (zie paragraaf 5.6).¹⁰⁶

Met name door mediationfunctionarissen en rechters betrokken bij de rechtbanken Midden-Nederland en Den Haag wordt genoemd dat het aanhouden van procedures bezwaarlijk is voor de administratie van het gerecht, zoals ook blijkt uit het volgende citaat. Quote rechter:

'Voor ons in de organisatie zijn aanhoudingen heel vervelend. Vaak gaan partijen in de mediation dan verder om de hele echtscheiding te regelen. Maar omdat het zo'n voorlopige voorziening is, moeten wij daar iets mee. De secretarissen mopperen want zij hebben allemaal dossiers in de kast liggen en weten

verband met het beoogde doel dat zij hebben met piketmediation (zie hierover paragraaf 6.1.)

¹⁰⁶ De rechtbank Gelderland is op dit punt afwijkend aangezien in deze aanbiedingsvorm het geen voorlopige voorzieningenprocedure betreft, maar bodemprocedures. De rechtbank Den Haag is echter opmerkelijk: door de professionals wordt aangegeven dat veelal werd aangehouden voor piketmediation maar dit blijkt niet uit de dossiers.

niet goed wat ze ermee moeten doen. Al die uitstelberichten. Hoezo is het nu nog een voorlopige voorziening?’

Een hiermee samenhangend knelpunt dat door rechters werkzaam bij de rechtbank Oost-Brabant, Den Haag en Midden-Nederland wordt genoemd, is dat wanneer een mediation alsnog mislukt terwijl een zaak is aangehouden, de rechter soms over onvoldoende informatie beschikt over de huidige stand van zaken en een tweede zitting moet worden gepland. Het houden van een tweede zitting vormt eveneens een belasting voor de rechterlijke organisatie.

Expertmeeting

Op basis van bovengenoemde constatering over aanhoudingen en de bevindingen hierover uit het dossieronderzoek (zie paragraaf 5.6), gecombineerd met de bevindingen over de terugkoppeling, is de volgende stelling tijdens de expertmeeting aan professionals gepresenteerd:

- Een vlotte afronding van piketmediation en terugkoppeling aan de rechter na het eerste gesprek lijkt het meest effectief te zijn.

Door de professionals wordt unaniem beaamd dat een voorspoedige afronding van piketmediation zowel voor partijen als voor de belasting van het gerecht het ideale scenario is, maar in de praktijk partijen vaak meer tijd nodig hebben. Door de professionals wordt aangegeven dat een zaak moet kunnen worden aangehouden wanneer dit betekent dat partijen een mediationtraject kunnen volgen. Door hen wordt benadrukt

¹⁰⁷ Bij de rechtbank Noord-Nederland worden enkel mediators met een sociale achtergrond ingezet als piketmediator. Bij de rechtbank Oost-Brabant worden enkel jurist-mediators ingezet. Bij de rechtbank Gelderland locatie Zutphen wordt vereist dat de mediators ook een kwalificatie hebben voor het financiële

dat de behoeftes van partijen op dit punt leidend moeten kunnen zijn.

6.9 De mediator: selectie, expertise en belasting van de mediators

In de interviews wordt door piketmediators en mediationfunctionarissen aangegeven dat piketmediation speciale kwaliteiten van de piketmediator vereist. Door gerechten worden andere criteria gehanteerd waaraan piketmediators moeten voldoen.¹⁰⁷ Bij de rechtbank Oost-Brabant worden op verzoek van rechters alleen advocaat-mediators ingezet voor piketmediation. In de interviews wordt door rechters aangegeven dat zij meer kennis zouden hebben over de juridische procedure en daarom de mediation beter kunnen laten aansluiten op de juridische procedure, bijvoorbeeld in de terugkoppeling. Bij de rechtbank Noord-Nederland is juist uitsluitend gekozen voor mediators met een sociale expertise. Door betrokken professionals wordt in de interviews benoemd dat een sociale benadering van de mediator juist van meerwaarde is omdat het de juridische procedure aanvult vanuit een andere discipline. Bij de overige geëvalueerde gerechten wordt gebruik gemaakt van piketmediators met verschillende expertises.¹⁰⁸

Kwaliteit van de piketmediator

Tijdens de interviews is (vooral) door rechters in de geëvalueerde gerechten, behalve rechtbank Gelderland, aangegeven dat zij de kwaliteit van piketmediation als aandachtspunt ervaren en dat de huidige aanbiedingsvormen te weinig kwaliteitswaarborgen omvatten. In de interviews wordt aangegeven dat niet alle

aspect van het familierecht. Bij de andere gerechten hebben de piketmediators verschillende achtergronden.

¹⁰⁸ Naast inhoudelijke criteria, worden door alle gerechten ook praktische voorwaarden gehanteerd waaraan piketmediators moeten voldoen. Uit de interviews blijkt dat deze criteria bij de gerechten grofweg hetzelfde zijn.

mediators voldoende kennis in huis hebben en dat er een groot verschil zou zijn in kwaliteit.¹⁰⁹ In de interviews wordt door professionals aangegeven dat voor het waarborgen van de kwaliteit, een strengere selectie voor piketmediators zou kunnen worden aangebracht. Quote mediator:

'Waar ik voor zou pleiten, is dat het mediationbureau een zekere selectie zou aanbrenge onder piketmediators. Ook pleit ik voor het objectiveren van deze selectie want nu is het heel vrijblijvend.'

Door meerdere professionals wordt tijdens de expertmeeting aangegeven dat het in ieder geval aanbeveling verdient meer uniforme objectieve selectiecriteria te hanteren op het gebied van de vereiste financiële en juridische achtergrondkennis van de piketmediator. Welke selectiecriteria hiervoor moeten worden gehanteerd, is door de professionals tijdens de expertmeeting echter niet nader gespecificeerd. Nader onderzoek is wenselijk om passende criteria te formuleren. Tijdens de expertmeeting en in de interviews zijn wel andere suggesties aangedragen die toezien op het waarborgen van kwaliteit, namelijk (a) het aanbieden van een intensieve introductie cursus waarin door rechters wordt verteld wat van de piketmediator wordt verwacht en (b) het frequent organiseren van intervisies door de mediationfunctionaris. Alleen bij de rechtbank Oost-Brabant worden meerdere intervisies per jaar georganiseerd; bij de overige gerechten is dit nog niet het geval.

¹⁰⁹ Door twee mediationfunctionarissen wordt aangegeven dat de wisselende kwaliteit te maken zou kunnen hebben met de aselecte koppeling van de mediator aan de zaak. In de huidige aanbiedingsvormen (met uitzondering van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem) wordt momenteel geen rekening gehouden met het specialisme van de mediator

6.10 De naam van de verschillende aanbiedingsvormen

Piketmediation wordt onder verschillende namen en afkortingen aangeboden. Tijdens de interviews is door twee mediationfunctionarissen benadrukt dat het meerwaarde zou hebben de namen van de aanbiedingsvormen te stroomlijnen. Deze suggestie wordt eveneens opgebracht tijdens de expertmeeting. De volgende namenopties worden door de experts aangedragen:

- Piketmediation voor de zitting
- Piketmediation na de zitting

Het hanteren van twee namen zou volgens de professionals een goede balans bieden tussen een uniform beleid *versus* de keuzevrijheid van gerechten om piketmediation op een bepaalde manier aan te bieden. Met de naam 'Piketmediation voor de zitting' zouden de aanbiedingsvormen van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden en de rechtbank Gelderland worden geduid. Onder de naam 'Piketmediation na de zitting' zouden de aanbiedingsvormen van de rechtbanken Overijssel, Midden-Nederland, Oost-Brabant, Noord-Nederland en Den Haag vallen.

6.11 Belasting voor de piketmediator

Aan piketmediators is in de interviews gevraagd of zij de voorkeur geven aan een verwijzing naar piketmediation of een verwijzing naar een regulier mediationtraject. Hierop geven de piketmediators unaniem aan een reguliere verwijzing te verkiezen boven piketmediation. De hiervoor gegeven reden is dat zij grote inspanningen (tijdsinvestering, reiskosten, etc.) moeten leveren tegen een lage vergoeding en het vaak voorkomt dat zij wel op het gerecht aanwezig zijn maar de

omdat de mediator al is ingeroosterd voordat de zaak wordt aangebracht en het onderwerp van het geschil bekend is. Tijdens de interviews wordt door zowel een mediationfunctionaris als rechter aangegeven dat het niet gericht kunnen kiezen van een mediator voor een bepaald type zaak als nadeel wordt gezien.

zaak niet wordt doorverwezen naar piketmediation. Desondanks geven de meeste mediators in interviews aan dat het voor de meesten (nog) geen reden is om te stoppen omdat zij ervaren dat partijen geholpen zijn door piketmediation. Door de piketmediators wordt in de interviews echter wel genoemd dat het wenselijk zou zijn als de vergoeding voor piketmediators omhoog zou gaan. Ook wordt gezegd dat het prettig zou zijn als het aantal zaken dat niet doorgaat kan worden verlaagd, al benoemen piketmediators dat het niet verwijzen naar mediation terwijl wel een piketmediator aanwezig is, inherent is aan het karakter van piketmediation.

6.12 Draagvlak in de advocatuur en rechterlijke organisatie voor piketmediation

In de interviews wordt door rechters en mediationfunctionarissen aangegeven dat een breed draagvlak voor piketmediation soms nog ontbreekt. Dit geldt zowel binnen de advocatuur als binnen de rechterlijke organisatie. De ervaringen lopen echter uiteen per gerecht. Bij de rechtbanken Overijssel, Oost-Brabant en Gelderland is piketmediation zowel in de rechterlijke organisatie als in de advocatuur goed geïntegreerd; bij andere gerechten, waaronder de rechtbanken Noord-Nederland, Midden-Nederland (met name locatie Utrecht), Den Haag en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is dit (nog) niet het geval. Door rechters en mediationfunctionarissen wordt genoemd dat de ontbrekende kenbaarheid van piketmediation het voornaamste obstakel vormt voor uitbreiding naar andere rechtsgebieden. Om de kenbaarheid van piketmediation te vergroten, wordt in de interviews als suggestie aangedragen dat meer publiciteit zou kunnen worden gezocht met de succesverhalen van piketmediation. Ook zou piketmediation besproken kunnen worden bij evenementen/seminars in de rechterlijke organisatie/advocatuur.

6.13 De ervaringen van partijen volgens professionals

Zoals hierboven meermaals is aangegeven, zijn partijen niet geïnterviewd in het kader van de evaluatie. Derhalve kunnen geen conclusies worden getrokken over hoe partijen (verschillende vormen van) piketmediation ervaren. Door rechters, mediators en mediationfunctionarissen is in de interviews echter wel aangegeven hoe zij denken dat partijen (verschillende aspecten van) piketmediation ervaren. De meningen in hoeverre piketmediation door partijen als positief wordt ervaren, zijn onder de professionals verdeeld, zoals blijkt uit de volgende citaten. Quotes van piketmediators en een rechter:

- *'Je moet het ijzer smeden als het heet is. Ik denk dat dat heel prettig is voor mensen. We komen met iets naar buiten.'*
- *'Mijn ervaringen met piketmediation zijn niet zo geweldig, met name omdat het voor partijen veel te veel is. Dat vind ik. Ik heb het alleen die mensen zelf niet gevraagd.'*
- *'Een gevoel van opluchting zie je vaak. De onderlinge verhouding is niet spectaculair verbeterd maar de opgebouwde spanning is er wel af. Mensen zijn daarna meer ontspannen in de rechtszaal.'*

Uit het bovenstaande kan worden opgemaakt dat rechters en piketmediators geen eenduidig beeld schetsen over de ervaringen van partijen. Nader onderzoek onder partijen naar hoe zij (de verschillende aspecten van) piketmediation ervaren, is daarom wenselijk.

Ook wat betreft de mate waarin partijen zich overvallen zouden voelen, zijn de geïnterviewde professionals iets minder verdeeld. Tijdens de interviews is aan de professionals gevraagd in hoeverre zij het

idee hebben dat partijen zich gedwongen voelen gebruik te maken van piketmediation. Sommige piketmediators en mediationfunctionarissen betrokken bij de rechtbank Overijssel, het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden geven als antwoord dat zij het idee hebben dat partijen zich soms gedwongen voelen mee te werken aan de mediation, zoals ook blijkt uit de volgende citaat van een piketmediator:

'Ik hoor best wel veel dat partijen zeggen dat zij deelnemen omdat de advocaat en de rechter zeiden dat zij het moesten doen. Mensen voelen zich toch niet zo vrij om nee te zeggen'

Deze constatering is tijdens de expertmeeting teruggekoppeld aan de professionals. Hierop wordt door de professionals gereageerd dat enige dwang voor partijen niet als bezwaarlijk moet worden gezien. Hieraan wordt door de professionals wel toegevoegd dat commitment van partijen een noodzakelijke voorwaarde is. Benoemd wordt echter, dat de noodzakelijke commitment ook nog kan ontstaan tijdens het mediationtraject en dat een licht duwtje naar de mediation door hen daarom niet als bezwaarlijk wordt ervaren.

Hoofdstuk 7

Conclusies

7.1 Inleiding

In dit rapport zijn verschillende aanbiedingsvormen van piketmediation geëvalueerd. Piketmediation is een vorm van mediation naast rechtspraak, maar dan in de variant van een pressure-cooker. Typend voor piketmediation is dat de mediation plaatsvindt in het gerechtsgebouw en dat in beginsel direct na het eerste gesprek een terugkoppeling plaatsvindt aan de rechter. Piketmediation wordt veelal aangeboden in de voorlopige voorzieningenprocedure. Het doel van piketmediation is om een verdere escalatie van het conflict te beperken en partijen een dienst te bieden waardoor zij snel tot een oplossing kunnen komen.

Dit onderzoek is deel van een breder empirisch onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van de Raad voor de rechtspraak. Het onderzoek is uitgevoerd binnen het Amsterdams Centrum voor Familie & Recht (ACFL) van de Vrije Universiteit Amsterdam. Zeven gerechten zijn geëvalueerd, waarvan in een aantal gerechten piketmediation pilots zijn uitgevoerd en in andere piketmediation reeds een reguliere werkwijze is geworden. In totaal zijn er 120 dossiers gescoord, 39 interviews afgenomen en een expertmeeting gehouden met 14 professionals. De bevindingen uit het dossieronderzoek, de interviews en de expertmeeting tezamen hebben geleid tot een algemeen rapport over de best practices en knelpunten van piketmediation met enkele aanbevelingen betreffende vormen van piketmediation die goed blijken te werken in de praktijk.

7.2 Onderzoekresultaten

Het is moeilijk een klip en klaar antwoord op deze hoofdvraag te geven. De hoofdvraag

luit als volgt: *wat zijn van de verschillende vormen van piketmediation de best practices en knelpunten en welke oplossingsmogelijkheden zijn daarvoor?* Op basis van de resultaten blijkt dat de aanbiedingsvormen aanzienlijk van elkaar verschillen, met name op negen onderdelen van de aanbiedingsvormen. Deze onderdelen zijn:

1. het beoogde doel met piketmediation;
2. de aanwezigheid van een voorselectie;
3. het onderwerp van geschil;
4. de benaderingswijze partijen;
5. mediation voor of na de zitting;
6. mediation al dan niet aanwezig op zitting;
7. de terugkoppeling van mediation aan de rechter;
8. het beleid omtrent aanhoudingen en
9. de selectie en expertise van de mediator.

Sommige aanbiedingsvormen vertonen echter ook overeenkomsten met elkaar op deze (onderscheidende) punten. In dit rapport zijn deze vormen geclusterd gepresenteerd als variant. Dit heeft tot gevolg dat ook de best practices en knelpunten zijn uiteengezet per variant in het vorige hoofdstuk. Hieronder zullen de meest opvallende geconstateerde best practices en knelpunten worden genoemd.

7.2.1 Algemene observaties

Eerst echter enkele algemene observaties die zijn opgevallen:

- Zowel rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen spreken zich uit over de meerwaarde voor partijen van piketmediation. Volgens de professionals zouden partijen baat hebben bij de snelheid, laagdrempeligheid en het vroege aanbiedingsmoment van piketmediation.

- Het beoogde doel van (het eerste gesprek van) de piketmediation is niet bij alle aanbiedingsvormen hetzelfde. Bij sommige gerechten, zoals door de rechtbank Midden-Nederland, wordt het gesprek benaderd als een intakegesprek voor een regulier mediationtraject. Bij de rechtbanken Overijssel, Den Haag, Noord-Nederland, Oost-Brabant, Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt piketmediation gezien als een full-blow mediation erop gericht dat partijen direct tot overeenstemming komen.¹¹⁰ Beide varianten blijken in de praktijk goed te werken en lijken goed aan te sluiten bij de (uiteenlopende) behoeften van partijen.
- Ook al benoemen piketmediators dat piketmediation van meerwaarde is voor partijen (zie punt 1), voor zichzelf ervaren mediators piketmediation als een onpraktisch en weinig lucratief traject vanwege de grote tijdsinvestering (piketmediators reizen naar het gerecht en zijn daar een dagdeel aanwezig), terwijl een relatief hoge kans bestaat dat de piketmediation niet doorgaat. Wanneer de piketmediation niet doorgaat, ontvangen piketmediators geen vergoeding terwijl zij wel een tijdsinvestering en reiskosten hebben gemaakt.
- De dossiers bevatten over het algemeen weinig informatie over de piketmediation (duur van de mediation, aantal sessies, etc.) en de achtergrond van partijen (eerder gebruik van piketmediation, etc.). Dit heeft ertoe geleid dat uit het dossieronderzoek minder bevindingen voortvloeiden dan

aanvankelijk door de onderzoekers werd verwacht.

- De slagingspercentages onder de geëvalueerde gerechten van piketmediation liggen sterk uiteen. Het slagingspercentage is het hoogst bij de rechtbank Gelderland locatie Zutphen (75%, N=16) en het laagst bij de rechtbank Den Haag (23%, N=12).
- Onder de geïnterviewde rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen, bestaat geen duidelijke voorkeur voor een bepaalde aanbiedingsvorm van piketmediation. Ook op de verschillende onderdelen binnen de aanbiedingsvormen (voorselectie, terugkoppeling, etc.) bestaat geen eenduidige voorkeur. Met name op de volgende punten zijn de professionals verdeeld over de meest geschikte variant:
 - Voorselectie (een strenge selectie of niet)
 - Benaderingswijze partijen (een uitgebreide benadering vanuit het gerecht of niet?)
 - Volgorde (eerst mediation of eerst zitting?)
 - Terugkoppeling (na de zitting mondeling of later schriftelijk?)

De resultaten van dit onderzoek bieden geen onderbouwing om op deze aspecten een aanbeveling voor een bepaalde variant te formuleren. Vooralsnog lijken de verschillende varianten allemaal geschikt. Zelfs de vraag of het voor partijen uitmaakt welke keuzes hierin precies worden gemaakt, is in dit onderzoek niet te beantwoorden. Nader onderzoek is nodig om te bepalen of de keuzes die op

¹¹⁰ Bij de rechtbank Oost-Brabant wordt piketmediation ook als een volwaardige mediation gepresenteerd maar bij deze rechtbank wordt een terugkoppelingstermijn van twee weken gehanteerd. In deze twee weken is nog een

tweede gesprek mogelijk, waardoor niet bij het eerste gesprek al meteen overeenstemming moet worden bereikt.

deze punten worden gemaakt van invloed zijn op de ervaringen van piketmediation.

7.2.2 Best practices

Op basis van de bevindingen uit het onderzoek kunnen de volgende best practices worden geformuleerd:

- **Piketmediation is in ieder geval geschikt voor zaken waarbij kinderen zijn betrokken.** Door rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen is zowel tijdens de interviews als de expertmeeting genoemd dat piketmediation in ieder geval geschikt is voor zaken waarbij de situatie van kinderen in het geding is. Door het merendeel van de rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen wordt genoemd dat piketmediation zich ook goed leent voor andere rechtsgebieden en het aanbeveling verdient de mogelijkheden voor het breder inzetten van piketmediation te onderzoeken.
- **De betrokkenheid van advocaten bij de voorselectie.** Door rechters, mediationfunctionarissen en piketmediators betrokken bij de rechtbanken Oost-Brabant, Midden-Nederland, Den Haag, Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is zowel tijdens de interviews als de expertmeeting de meerwaarde genoemd van telefonisch contact met de advocaat voorafgaand aan de zitting. Door deze gerechten wordt reeds telefonisch contact opgenomen met advocaten in het kader van de voorselectie.¹¹¹ Hierdoor kan een gerecht meer achtergrondinformatie krijgen over partijen (bijvoorbeeld of partijen voornemens zijn te komen) en of een zaak geschikt is voor

piketmediation.

- **De aanwezigheid van de piketmediator tijdens de zitting.** Door zowel piketmediators als rechters betrokken bij de rechtbanken Oost-Brabant, Den Haag, Midden-Nederland, Overijssel is tijdens de interviews en expertmeeting aangegeven dat de aanwezigheid van de piketmediator als meerwaarde wordt ervaren. Zij noemen als meerwaarde dat de piketmediator kan observeren hoe partijen zich tot elkaar verhouden en waar de pijn tussen partijen zit. Deze informatie kan door de piketmediator gebruikt worden als startpunt in de mediation waardoor conflicten effectiever besproken kunnen worden en partijen sneller tot overeenstemming kunnen komen.
- **Onder rechters en piketmediators is geen voorkeur voor een schriftelijke of mondelinge terugkoppeling; beide worden als prettig ervaren.** Door rechters en piketmediators betrokken bij de rechtbanken Overijssel, Gelderland, Noord-Nederland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt een mondelinge terugkoppeling door de piketmediator in aanwezigheid van partijen of door een advocaat als prettig ervaren. Als voordeel van een mondelinge terugkoppeling wordt genoemd dat het voor partijen prettig zou zijn om een directe terugkoppeling te kunnen geven (een laagdrempelig traject). Door rechters en piketmediators betrokken bij de rechtbanken Oost-Brabant, Den Haag en Midden-Nederland wordt een schriftelijke terugkoppeling eveneens als prettig ervaren. Zij noemen als voornaamste voordeel van de

¹¹¹ Bij de rechtbank Oost-Brabant wordt in tegenstelling tot de andere gerechten echter niet gevraagd naar contra-indicaties maar enkel geïnventariseerd of partijen

voornemens zijn naar de zitting te komen. De rechtbank Oost-Brabant maakt immers geen voorselectie op basis van contra-indicaties.

schriftelijke terugkoppeling, dat partijen de bereikte overeenstemming nog kunnen overdenken en met hun advocaat kunnen overleggen alvorens deze wordt opgenomen in een beschikking.

- **Onder rechters is geen voorkeur voor de aanbiedingsvolgorde van piketmediation en zitting; beide volgorden worden als positief ervaren.** Bij de rechtbank Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden vindt de piketmediation voorafgaande aan de zitting plaats. Door betrokken rechters wordt het als positief ervaren dat partijen in deze volgorde eerst zelf in de gelegenheid worden gesteld het conflict op te lossen. Bij de rechtbanken Noord-Nederland, Den Haag, Midden-Nederland, Oost-Brabant en Overijssel vindt de piketmediation naast de zitting plaats. Door betrokken rechters wordt het als positief ervaren dat de rechter tijdens de zitting met gezag partijen ertoe kan bewegen deel te nemen aan piketmediation.

7.2.3 Knelpunten

Uit het onderzoek blijken de volgende knelpunten:

- **Lastig een voorselectie te maken op basis van de beschikbare informatie.** Bij de rechtbank Midden-Nederland, Den Haag en Noord-Nederland wordt de voorselectie gemaakt door de mediationfunctionaris. Bij de rechtbank Gelderland wordt de voorselectie gemaakt door de gerechtssecretaris. Bij de rechtbank Overijssel wordt voorgeselecteerd door een rechter/raadsheer. Door de professionals verantwoordelijk voor de voorselectie, wordt als knelpunt genoemd dat het lastig is een

voorselectie te maken op basis van een verzoekschrift omdat deze vaak niet alle informatie bevat op basis waarvan een accurate inschatting kan worden gemaakt of een zaak geschikt is voor piketmediation.

- **Partijen worden soms overvallen door het aanbod voor piketmediation.** Door piketmediators en rechters betrokken bij de rechtbank Overijssel, Noord-Nederland, Den Haag, is in de interviews genoemd dat zij het idee hebben dat partijen soms worden overvallen door het aanbod. Dit komt volgens de piketmediators en rechters doordat de toegestuurde informatie door partijen niet altijd wordt gelezen en advocaten partijen niet goed voorbereiden. Aangezien partijen niet zijn geïnterviewd, kunnen zij deze ervaring niet bevestigen. Nader onderzoek is nodig naar de ervaringen van partijen om te bepalen of zij zich overvallen voelen en dit als storend ervaren. Dit onderzoek is wenselijk omdat wanneer partijen zich overvallen en wellicht sterk gedwongen voelen mee te werken aan piketmediation, dit op gespannen voet staat met het vrijwilligheidsprincipe van piketmediation.
- **Een zitting voorafgaand aan de piketmediation werkt de-escalerend voor partijen.** Ook al worden door betrokken rechters beide aanbiedingsvolgorden als positief ervaren (zie punt 5 best practices), het merendeel van de geïnterviewde piketmediators geeft de voorkeur aan een piketmediation voorafgaande aan de zitting. Door de piketmediators wordt genoemd dat de zitting de strijd tussen partijen aanwakkert, waardoor het lastiger is partijen hierna nader tot elkaar te brengen. De geïnterviewde piketmediators ervaren dit als een knelpunt,

waardoor het merendeel van hen de voorkeur geeft aan een piketmediation voorafgaande aan de zitting.

- **Vaak wordt een zaak aangehouden omdat partijen verder willen met mediation.** Door geïnterviewde rechters werkzaam bij de rechterbanken Den-Haag, Midden-Nederland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden wordt genoemd dat zij vaak een voorlopige voorzieningenprocedure aanhouden omdat partijen nog meerdere gesprekken willen met de mediator. Hoe vaak dit voorkomt, wordt door de rechters in de interviews niet gespecificeerd. Rechters benoemen dat het aanhouden procedurele vertraging oplevert en het lastig kan zijn om alsnog een beschikking te geven wanneer de piketmediation vervolgens alsnog mislukt. Een daaruit voortvloeiend knelpunt is bovendien dat soms een tweede zitting moet worden gepland wanneer een piketmediation alsnog mislukt, aangezien de rechter niet meer op de hoogte is van de huidige stand van zaken tussen partijen. Dit vormt een belasting voor de rechterlijke organisatie.
- **Waarborgen kwaliteit piketmediator.** Tijdens de interviews is (vooral) door rechters in de geëvalueerde gerechten, behalve rechtbank Gelderland, aangegeven dat zij de kwaliteit van piketmediation als aandachtspunt ervaren en dat de huidige aanbiedingsvormen te weinig kwaliteitswaarborgen omvatten. Volgens rechters is met name de formulering van de tijdens de piketmediation gemaakte afspraken soms onvoldoende om direct te kunnen worden opgenomen in een beschikking.

- **Piketmediation is (vooral) een grote belasting voor de piketmediator.** Reeds genoemd bij de algemene observaties, vormt piketmediation een grote belasting voor de piketmediator. De piketmediator doet een grote tijdsinvestering waar een beperkte vergoeding tegenover staat. Daarnaast bestaat het risico dat partijen niet komen opdagen of niet worden doorverwezen door de rechter, waardoor piketmediators geheel geen vergoeding ontvangen voor reiskosten en de geïnvesteerde tijd. Dit wordt door alle geïnterviewde piketmediators als een knelpunt ervaren.
- **Ontbrekend draagvlak binnen rechterlijke organisatie/advocatuur.** In de interviews wordt door professionals aangegeven dat piketmediation nog niet breed wordt gedragen. Dit geldt zowel binnen de advocatuur als binnen de rechterlijke organisatie. De ervaringen lopen echter uiteen per gerecht. Bij de rechtbanken Overijssel, Oost-Brabant en Gelderland is piketmediation zowel in de rechterlijke organisatie als in de advocatuur goed geïntegreerd; bij andere gerechten, waaronder de rechtbanken Noord-Nederland locatie Groningen, Midden-Nederland (met name locatie Utrecht), Den Haag en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is dit (nog) niet het geval.

7.2.4 Oplossingsmogelijkheden

Door professionals worden verschillende oplossingen aangedragen voor de geconstateerde knelpunten. Vanwege hun aard zullen veel oplossingen terugkomen in de aanbevelingen voor de praktijk (hoofdstuk 8) en er sprake zijn van overlap. De volgende oplossingen zijn door de professionals aangedragen:

- **Betrek advocaten in de voorselectie.** Voor het geconstateerde knelpunt

dat het lastig is een voorselectie te maken op basis van de beschikbare informatie in het verzoekschrift, wordt in de interviews als oplossing aangedragen dat het mediationbureau telefonisch contact zou kunnen opnemen met advocaten. Dit wordt reeds gedaan bij de rechtbanken Midden-Nederland, Den Haag, Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.¹¹² Door telefonisch contact te hebben met advocaten in het kader van de voorselectie, kan een gerecht meer achtergrondinformatie krijgen over partijen (bijvoorbeeld of partijen voornemens zijn te komen) en of een zaak geschikt is voor piketmediation.

- **Instrueer advocaten dat zij partijen inlichten over piketmediation.** In de interviews wordt zowel door rechters, mediators als mediationfunctionarissen benadrukt dat advocaten de sleutel zijn tot het wegnemen van het knelpunt dat partijen zich overvallen voelen door het aanbod voor piketmediation. Een advocaat kan partijen informeren over piketmediation en adviseren gebruik te maken van het aanbod. Deze oplossing hangt samen met de oplossingen genoemd onder punt 1, aangezien advocaten ook geïnformeerd worden over piketmediation wanneer zij betrokken zijn bij de voorselectie.
- **Houd als gerecht strenger toezicht op de kwaliteit van piketmediation.** Als oplossing voor de soms ondermaatse kwaliteit van de piketmediation wordt genoemd dat gerechten moeten toezien op de kwaliteit van piketmediators. Gedacht kan worden aan het organiseren van meerdere intervisies per jaar, het (intensiever) opleiden van

piketmediators en dat gerechten strengere selectiecriteria zouden kunnen hanteren voor mediators die deel uitmaken van de piketmediators poule. In de interviews en tijdens de expertmeeting zijn echter geen suggesties gegeven aan welke selectiecriteria gedacht zou kunnen worden. Nader onderzoek is nodig om te bepalen welke criteria dit zouden moeten zijn.

- **Zorg als gerecht goed voor de piketmediator.** Als oplossing voor het knelpunt dat piketmediation van de piketmediator een grote tijdsinvestering vergt die niet altijd wordt uitbetaald, wordt benadrukt dat het van belang is dat het gerecht tenminste zorgvuldig met de piketmediators dient om te gaan. Gedacht zou kunnen worden aan het vergoeden van reiskosten en - op enigerlei wijze - de tijdsinvestering wanneer partijen besluiten geen gebruik te maken van piketmediation maar de mediator hiervoor wel naar het gerecht is gekomen.

Voor enkele geconstateerde knelpunten is door rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen in de interviews en expertmeeting geen oplossing aangedragen. Bijvoorbeeld zijn geen concrete oplossingen aangedragen voor de knelpunten dat (i) een zitting voorafgaande aan de piketmediation een de-escalerend effect heeft, (ii) dat draagvlak binnen de rechterlijke organisatie/advocatuur ontbreekt en (iii) dat een zaak vaak wordt aangehouden omdat partijen verder willen met mediation. Nader onderzoek is wenselijk of ook voor deze knelpunten oplossingen bestaan.

¹¹² Door de rechtbank Oost-Brabant wordt ook contact opgenomen met advocaten maar enkel met de vraag of

partijen voornemens zijn naar de zitting te komen en niet voor het inventariseren of sprake is van contra-indicaties.

Hoofdstuk 8

Aanbevelingen voor de rechtspraak

Tot slot enkele aanbevelingen die de rechtspraak ter harte kan nemen indien besloten wordt piketmediation breder in te zetten (zowel in andere rechtsgebieden als bij andere gerechten) of de huidige aanbiedingsvormen aan te passen.

- **Betrek advocaten bij de voorselectie.** Door advocaten te betrekken bij de voorselectie worden zij op de hoogte gesteld dat een zaak is voorgeselecteerd en kunnen zij partijen gericht informeren over piketmediation en adviseren gebruik te maken van het aanbod. Hiermee wordt voorkomen dat partijen zich overvallen voelen door piketmediation. Deze lokale best practice wordt reeds uitgevoerd door de rechtbanken Oost-Brabant, Midden-Nederland, Den Haag, Gelderland en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden. Ook kunnen met behulp van advocaten de evident ongeschikte zaken eruit worden gefilterd.
- **Zorg voor voldoende bezetting van het mediationbureau.** Voor het kunnen benaderen van advocaten bij de voorselectie, is voldoende bezetting van het mediationbureau een belangrijke vereiste. Uit de interviews blijkt dat telefonisch contact zoeken met de advocaten een grote tijdsinvestering vergt van het mediationbureau die loont (zie punt 1). Het is dan ook van belang dat de Rechtspraak voldoende middelen beschikbaar stelt zodat het mediationbureau deze taak kan uitvoeren.
- **Aanwezigheid piketmediator bij de zitting.** Wanneer de zitting voor de mediation plaatsvindt, is het van meerwaarde wanneer de piketmediator hierbij aanwezig is. Deze lokale best practice wordt al uitgevoerd door de rechtbanken Overijssel, Den Haag, Oost-Brabant en Midden-Nederland. De piketmediator kan observeren hoe partijen zich tot elkaar verhouden en waar de pijn tussen partijen zit. Deze informatie kan door de piketmediator gebruikt worden als startpunt in de mediation.
- **Creëer in de zittingszaal een neutrale plaats voor de piketmediator.** De mediator dient een aparte, neutrale plek te krijgen in de zittingszaal. Door de gerechten (en ook door rechters binnen één gerecht) varieert de situering van de piketmediator. Het is belangrijk dat de piketmediator partijen vanaf deze plek goed kan observeren. Tijdens de expertmeeting is door professionals geopperd dat een plek aan de zijkant van de zittingszaal het meest geschikt is; deze plek wordt nog door geen enkel gerecht standaard gehanteerd.
- **Na 150 dagen de zaak niet meer aanhouden.** Uit het dossieronderzoek blijken aanwijzingen dat de kans op een succesvolle afsluiting van piketmediation dan verslechteren. Met het blijven aanhouden van zaken komt daarnaast de spoedeisende kant van de procedure en de snelheid die typerend is voor piketmediation in het geding.
- **Organiseer jaarlijks meerdere intervisies voor de piketmediators.** Het waarborgen van kwaliteit is niet alleen een kwestie van vooraf opleiden en accrediteren, maar ook

van goede en doorlopende intervisie. Gerechten moeten (meer) intervisies voor piketmediators organiseren voor het waarborgen van de kwaliteit van piketmediation. Alleen bij de rechtbank Oost-Brabant worden meerdere intervisies per jaar georganiseerd; bij de overige gerechten is dit (nog) niet het geval. De verantwoordelijkheid voor het organiseren van de intervisies, zou bij het mediationbureau kunnen liggen. Tijdens de intervisies zou niet alleen plek zijn voor het evalueren van specifieke zaken, maar ook voor overleg tussen rechters, mediators en advocaten en voor een evaluatie van piketmediation in algemene zin. Ook zou voor nieuwe piketmediators een introductiedag georganiseerd kunnen worden waarop zij o.a. door een rechter uitgelegd krijgen wat van een piketmediator wordt verwacht tijdens de zitting en in de terugkoppeling.

- **Evalueer mediators en hun zaken.** Laat na elke mediation een evaluatieformulier invullen door partijen en de mediator, zoals standaard wordt gedaan bij de rechtbank Noord-Nederland. Zo krijg je als gerecht een idee of mediators voldoende kwaliteit leveren en hoe partijen de mediator ervaren. Bijkomend voordeel is dat er tevens een schat aan informatie wordt verzameld waar een volgend onderzoek veel aan heeft.
- **Wees secuur in het registreren van informatie omtrent het verloop van de mediation.** Tijdens het onderzoek bleek dat informatie omtrent de (piket)mediations onvoldoende werd bijgehouden, dit is voor verder onderzoek en interne evaluaties echter wel cruciaal.
- **Hanteer landelijk twee vormen en namen voor piketmediation** Voor de uniformiteit binnen de rechtspraak is

het van belang de aanbiedingsvormen te stroomlijnen. Gedacht kan worden aan twee hoofdvormen en namen:

- Piketmediation voor de zitting
- Piketmediation na de zitting

Deze aanbiedingsvormen moeten consistent zijn in aanbiedingswijze zodat voor advocaten en partijen duidelijkheid bestaat over de procedure. Met de naam 'Piketmediation voor de zitting' zouden de aanbiedingsvormen van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem en de rechtbank Gelderland, locatie Zutphen worden geduid. Onder de naam 'Piketmediation na de zitting' zouden de aanbiedingsvormen van de rechtbank Overijssel, de rechtbank Midden-Nederland de rechtbank Oost-Brabant, de rechtbank Noord-Nederland locatie Groningen en de rechtbank Den Haag vallen.

8.1 Aanbeveling voor toekomstig onderzoek

Uit onderhavig onderzoek vloeien aanbevelingen voort voor toekomstig onderzoek. Onderzoek is wenselijk op de volgende punten:

- **De meerwaarde van een (streng) voorselectie.** Uit de interviews en expertmeeting blijkt niet of de aanwezigheid van een strenge, lichte of geen selectie een rol speelt voor het al dan niet slagen van de piketmediation. Wel blijkt uit het onderzoek dat het hanteren van een voorselectie kan bijdragen aan het minimaliseren van de situatie dat een piketmediator overbodig naar het gerecht komt omdat partijen geen gebruik willen maken van mediation of dat een van de partijen niet komt opdagen. Of een voorselectie echter

ook uitmaakt voor de piketmediation zelf, verdient nog nader onderzoek.

- **Benaderingswijze partijen.** In de interviews en tijdens de expertmeeting geven rechters en mediationfunctionarissen aan moeilijk te kunnen inschatten hoe partijen de bejegening vanuit het gerecht ervaren. Nader onderzoek is daarom wenselijk zodat de benadering kan worden afgestemd op de behoeftes van partijen en advocaten. Een aspect dat bijvoorbeeld onderzocht dient te worden, is hoe advocaten en partijen de benaderingswijze voorafgaande aan de zitting vanuit het gerecht ervaren. In een dergelijk onderzoek dient te worden meegenomen in hoeverre partijen het als meerwaarde ervaren specifieke informatie te verkrijgen voorafgaande aan de zitting en hoe zich dit verhoudt met het gevoel overvallen te worden door het aanbod voor piketmediation tijdens de zitting.
- **Aanbiedingsvolgorde piketmediation zitting.** Uit de interviews blijkt dat professionals (met name mediators) een voorkeur hebben voor de variant waarin eerst een mediation plaatsvindt en vervolgens een zitting. Rechters daarentegen, hebben positieve ervaringen met beide volgorden. Nader onderzoek is wenselijk of de voorkeur van piketmediators wordt gedeeld door advocaten en partijen. Hierbij dient ook in kaart te worden gebracht in hoeverre partijen zich in de andere variant (eerst zitting dan mediation) tijdens de zitting negatief (dwang) dan wel positief (verleiding) laten beïnvloeden gebruik te maken

van piketmediation.

- **Terugkoppeling.** Uit de interviews met professionals blijkt geen eenduidigheid over een best practice wat betreft de terugkoppeling maar komt naar voren dat elke variant voor- en nadelen met zich meebrengt. In dit verband is het belangrijk om in kaart te brengen in hoeverre de genoemde voor- en nadelen merkbaar zijn voor advocaten en partijen voordat tot een aanbeveling kan worden gekomen voor een bepaalde terugkoppelingwijze. In dit onderzoek zal moeten worden meegenomen in hoeverre partijen het positief/negatief ervaren mondeling terug te koppelen aan de rechter in afwezigheid van de advocaten. Ook zullen partijen bevestigd moeten worden of zij een voorkeur hebben voor een directe terugkoppeling of een langere (bijv. tweeweken) termijn.
- **Onderzoek met een controlegroep of nulmeting.** Een geconstateerde beperking in onderhavig onderzoek is dat geen controlegroep of nulmeting aanwezig was. Derhalve verdient het aanbeveling om in een vervolgonderzoek hier wel gebruik van te maken zodat causale verbanden kunnen worden vastgesteld en het effect van piketmediation (op de lange termijn) in kaart kan worden gebracht. Dit kan worden bewerkstelligd door bijvoorbeeld at random zaken te plaatsen voor mediation in plaats van via selectiecriteria.

Bijlage 1: scoringsformulier dossieronderzoek

Algemene informatie

ID	Volgnummer Excel lijst
Zaaknummer	
geslacht_verz	Geslacht verzoeker 0= Man 1= Vrouw
leeftd_verz	Leeftijd verzoeker
geslacht_verw	Geslacht verweerder 0= Man 1= Vrouw
leeftd_verw	Leeftijd verweerder
lengte_huwelijk	Lengte huwelijk Tellen in aantal jaren. Indien partijen korter dan een jaar zijn gehuwd, dan de lengte van het huwelijk in maanden opnemen in opmerkingen
kinderen	Aantal minderjarige kinderen Correspondeert met het aantal geboortedata. Indien er minderjarige gedurende de procedure meerderjarig zijn geworden, zijn deze kinderen NIET meegenomen in het onderzoek
Kind1	Leeftijd kind 1
Kind2	Leeftijd kind 2
Kind3	Leeftijd kind 3
Kind4	Leeftijd kind 4
opmerk_kind	

VoVo algemeen

vv	VV ingediend door: 0= ingediend door verzoeker 1= ingediend door verweerder
stukken_verz_vv	Aantal processtukken in VV ingediend door verzoeker
stukken_verw_vv	Aantal processtukken in VV ingediend door verweerder
stukken_totaal_vv	Aantal processtukken VV totaal Correspondeert met aantal processtukken verzoeker + verweerder
dat_vv	Datum indiening VV
dat_verw_vv	Datum verweerschrift VV
aantalzittingen_vv	Aantal gehouden zittingen VV
dat_zitting1vv	Datum eerste zitting VV
besch_vv	Aantal beschikkingen VV
dat_eindbesch_vv	Datum eindbeschikking VV
opmerkingenvv	

VoVo inhoud

verz_vvw	VV verzocht door verzoeker Gebruik echtelijke woning
verz_vvb	VV verzocht door verzoeker Beschikbaar stellen goederen dagelijks gebruik
verz_vvtk	VV verzocht door verzoeker Toevertrouwing kinderen
verz_vvrzo	VV verzocht door verzoeker Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken

verz_vvic	VV verzocht door verzoeker Informatie en consultatie
verz_vvka	VV verzocht door verzoeker Kinderalimentatie
verz_vvpa	VV verzocht door verzoeker Partneralimentatie
tegenspraak	Verzoek op tegenspraak of niet 0= Verzoek op tegenspraak 1= Verzoek niet op tegenspraak
verw_vvw	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Gebruik echtelijke woning
verw_vvb	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Beschikbaar stellen goederen dagelijks gebruik
verw_vvtk	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Toevertrouwing kinderen
verw_vvrzo	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken
verw_vvic	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Informatie en consultatie
verw_vvka	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Kinderalimentatie
verw_vvpa	VV verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Partneralimentatie
beslis_vvw	VV rechter heeft beslist over Gebruik echtelijke woning
beslis_vvb	VV rechter heeft beslist over Beschikbaar stellen goederen dagelijks gebruik
beslis_vvtk	VV rechter heeft beslist over Toevertrouwing kinderen
beslis_vvrzo	VV rechter heeft beslist over Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken
beslis_vvic	VV rechter heeft beslist over Informatie en consultatie
beslis_vvka	VV rechter heeft beslist over Kinderalimentatie
beslis_vvpa	VV rechter heeft beslist over Partneralimentatie
Opmerkingen_inhoudv	

Wijzigingsverzoek VoVo algemeen

wijzigingsverz_vv	Wijzigingsverzoek van VV ingediend door: 0= ingediend door verzoeker echtscheiding 1= ingediend door verweerder echtscheiding
dat_wijzv	Datum Wijzigingsverzoek van VV
dat_beschwijzv	Datum Beschikking Wijzigingsverzoek van VV
opmerkingen_wijzv	

Wijzigingsverzoek VV inhoud

inh_wijzv	Wijzigingsverzoek van VV over: 0 Gebruik echtelijke woning 1 Beschikbaar stellen goederen dagelijks gebruik 2 Toevertrouwing kinderen 3 Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken 4 Informatie en consultatie 5 Kinderalimentatie
-----------	---

	6 Partneralimentatie 7 Combinatie, namelijk: opnemen in aantekeningen 8 Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen
inh_wijzverwv	Wijzigingsverzoek VV verzocht door verweerder: 0 Gebruik echtelijke woning 1 Beschikbaar stellen goederen dagelijks gebruik 2 Toevertrouwing kinderen 3 Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken 4 Informatie en consultatie 5 Kinderalimentatie 6 Partneralimentatie 7 Combinatie, namelijk: opnemen in aantekeningen 8 Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen 9 Geen zelfst. Verzoek, wel verweer
beslis_wijzv	Wijzigingsverzoek van VV toegewezen De verzoeken VV1 die uitdrukkelijk zijn toegewezen 0 Gebruik echtelijke woning 1 Beschikbaar stellen goederen dagelijks gebruik 2 Toevertrouwing kinderen 3 Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken 4 Informatie en consultatie 5 Kinderalimentatie 6 Partneralimentatie 7 Combinatie, namelijk: opnemen in aantekeningen 8 Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen
opmerkingen wijzv	

Procedure Piketmediation

Moment_verwijzingpm	Wanneer wordt doorverwezen naar piketmediation: 0=Voor de zitting 1= Tijdens de zitting
Voorselectie_pm	Vindt er voorselectie plaats: 0=nee 1=ja, namelijk opnemen in aantekeningen door wie en wanneer.
Wie_beslissingverwijzingpm	Wie bepaalt of een voorstel voor mediation gedaan kan worden: 0=Rechter 1=Mediationfunctionaris 2=Mediator 3=Administratief medewerker 4=Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen
Wijze_verwijzingpm	0=Mondeling 1=Brief 2=Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen
Moment_pm	Op welk moment vind de piketmediation plaats: 0=voor de zitting 1=tijdens de zitting 2=na de zitting
Lengte_gemsessiepm	Aantal minuten invullen van gemiddelde piketmediationssessie
Aantal_sessiespm	Aantal keer invullen
Dat_sessiepm1	Datum eerste piketmediationssessie
Dat_laatsteessiepm	Datum laatste piketmediationssessie
Reden_overgaanpm	Wordt een reden door partijen aangevoerd dat wordt overgegaan op piketmediation: 0= nee 1= ja, namelijk: opnemen in aantekeningen
Eerder_gebruikmediation	Eerder gebruik van mediation in een ander stadium van het conflict:

	0=nee 1=ja, namelijk opnemen in aantekeningen
Eerder_conflict	Zijn er in het verleden al meer conflicten geweest tussen partijen: 0= nee 1=ja, namelijk: opnemen in aantekeningen
opmerkingen_voorafpm	

Conflict/overeenstemming na piketmediation

overeenstemming_pa	Partneralimentatie 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_hv	Verdeling gemeenschap of afwikkeling huwelijkse voorwaarden 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_g	Gezag (alleen bij verzoek eenhoofdig gezag) 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_w	Hoofdverblijfplaats 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_rzo	Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling) 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_ic	Informatie en consultatie 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_ka	Kinderalimentatie 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_OP	Toekenning O-P: met Gezag (alleen bij verzoek eenhoofdig gezag), Hoofdverblijfplaats, Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling), Informatie en consultatie, Kinderalimentatie 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_voortzw	Voortgezet gebruik van de echtelijke woning (koop en huur) 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_anders	Andere voorzieningen: opnemen in aantekeningen 0= Nee 1= Ja
OP_819RV	Indien (gedeeltelijk) ouderschapsplan tijdens procedure: opgenomen/aangehecht (819 Rv)? 0= Nee 1= Ja
convenant_819RV	Indien echtscheidingsconvenant tijdens procedure: opgenomen/aangehecht (819 Rv)? 0= Nee 1= Ja
opmerkingen_conflict	

Echtscheidingsprocedure beschikking

toewijz_verzoekES	Echtscheidingsverzoek toegewezen 0= Nee 1= Ja
-------------------	--

@815lid6RV	Reactie rechter op het ontbreken/onvolledigheid van het ouderschapsplan. Uitdrukkelijke toepassing lid 6 (O-P kon redelijkwijze niet worden overgelegd): 0= Nee 1= Ja 2= n.v.t. want OP overgelegd
beslis_pa	Partneralimentatie 0= Nee 1= Ja
beslis_hv	Verdeling gemeenschap of afwikkeling huwelijkse voorwaarden 0= Nee 1= Ja
beslis_g	Gezag (alleen bij verzoek eenhoofdig gezag) 0= Nee 1= Ja
beslis_w	Hoofdverblijfplaats 0= Nee 1= Ja
beslis_rzo	Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling) 0= Nee 1= Ja
beslis_ic	Informatie en consultatie 0= Nee 1= Ja
beslis_ka	Kinderalimentatie 0= Nee 1= Ja
beslis_OP	Toekenning (eenzijdig/tweezijdig) O-P: met Gezag (alleen bij verzoek eenhoofdig gezag), Hoofdverblijfplaats, Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling), Informatie en consultatie, Kinderalimentatie 0= Nee 1= Ja, eenzijdig 3= nooit over beslist 4= tweezijdig OP gedurende procedure, dus toegekend
beslis_voortzw	Voortgezet gebruik van de echtelijke woning (koop en huur) 0= Nee 1= Ja
opmerkingen_beslisES	

Bijlage 2: scoringsformulier dossieronderzoek rechtbank Gelderland

Algemene informatie

ID	Volgnummer Excel lijst
Zaaknummer	
geslacht_verz	Geslacht verzoeker 0= Man 1= Vrouw
leeftd_verz	Leeftijd verzoeker
geslacht_verw	Geslacht verweerder 0= Man 1= Vrouw
leeftd_verw	Leeftijd verweerder
lengte_huwelijk	Lengte huwelijk Tellen in aantal jaren. Indien partijen korter dan een jaar zijn gehuwd, dan de lengte van het huwelijk in maanden opnemen in opmerkingen.
kinderen	Aantal minderjarige kinderen Correspondeert met het aantal geboortedata. Indien er minderjarige gedurende de procedure meerderjarig zijn geworden, zijn deze kinderen NIET meegenomen in het onderzoek
Kind1	Leeftijd kind 1
Kind2	Leeftijd kind 2
Kind3	Leeftijd kind 3
Kind4	Leeftijd kind 4
opmerk_kind	

Gezagszaken algemeen

Vv	GZ ingediend door: 0= ingediend door verzoeker 1= ingediend door verweerder
stukken_verz_gz	Aantal processtukken in GZ ingediend door verzoeker
stukken_verw_gz	Aantal processtukken in GZ ingediend door verweerder
stukken_totaal_gz	Aantal processtukken GZ totaal Correspondeert met aantal processtukken verzoeker + verweerder
dat_gz	Datum indiening GZ
dat_verw_gz	Datum verweerschrift GZ
aantalzittingen_gz	Aantal gehouden zittingen GZ
dat_zitting1gz	Datum eerste zitting GZ
besch_gz	Aantal beschikkingen GZ
dat_eindbesch_gz	Datum eindbeschikking GZ
opmerkingengz	

GZ inhoud

verz_gztk	GZ verzocht door verzoeker Toevertrouwing kinderen
verz_gzrzo	GZ verzocht door verzoeker Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken
verz_gzic	GZ verzocht door verzoeker Informatie en consultatie
tegenspraak	Verzoek op tegenspraak of niet

verw_gztk	GZ verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Toevertrouwing kinderen
verw_gzrzo	GZ verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken
verw_gzic	GZ verweer/zelfstandig verzoek door verweerder Informatie en consultatie
beslis_gztk	GZ rechter heeft beslist over Toevertrouwing kinderen
beslis_gzrzo	GZ rechter heeft beslist over Regeling verdeling van de zorg- en opvoedingstaken
beslis_gzic	GZ rechter heeft beslist over Informatie en consultatie
Opmerkingen_inhoudgz	

Procedure Piketmediation

Moment_verwijzingpm	Wanneer wordt doorverwezen naar piketmediation: 0=Voor de zitting 1= Tijdens de zitting
Voorselectie_pm	Vindt er voorselectie plaats: 0=nee 1=ja, namelijk opnemen in aantekeningen door wie en wanneer.
Wie_beslissingverwijzingpm	Wie bepaalt of een voorstel voor mediation gedaan kan worden: 0=Rechter 1=Mediationfunctionaris 2=Mediator 3=Administratief medewerker 4=Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen
Wijze_verwijzingpm	0=Mondeling 1=Brief 2=Anders, namelijk: opnemen in aantekeningen
Moment_pm	Op welk moment vind de piketmediation plaats: 0=voor de zitting 1=tijdens de zitting 2=na de zitting
Lengte_gemsessiepm	Aantal minuten invullen van gemiddelde piketmediationssessie
Aantal_sessiespm	Aantal keer invullen
Dat_sessiepm1	Datum eerste piketmediationssessie
Dat_laatsteessiepm	Datum laatste piketmediationssessie
Reden_overgaanpm	Wordt een reden door partijen aangevoerd dat wordt overgegaan op piketmediation: 0= nee 1= ja, namelijk: opnemen in aantekeningen
Eerder_gebruikmediation	Eerder gebruik van mediation in een ander stadium van het conflict: 0=nee 1=ja, namelijk opnemen in aantekeningen
Eerder_conflict	Zijn er in het verleden al meer conflicten geweest tussen partijen: 0= nee 1=ja, namelijk: opnemen in aantekeningen
opmerkingen_voorafpm	

Conflict/overeenstemming na piketmediation

overeenstemming_w	Hoofdverblijfplaats 0= Nee 1= Ja
-------------------	---

overeenstemming_rzo	Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling) 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_ic	Informatie en consultatie 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_vh	Toestemming verhuizing 0= Nee 1= Ja
overeenstemming_anders	Andere voorzieningen: opnemen in aantekeningen 0= Nee 1= Ja
convenant_819RV	Indien echtscheidingsconvenant tijdens procedure: opgenomen/aangehecht (819 Rv)? 0= Nee 1= Ja
opmerkingen_conflict	

Gezagsprocedure beschikking

@815lid6RV	Reactie rechter op het ontbreken/onvolledigheid van het ouderschapsplan. Uitdrukkelijke toepassing lid 6 (O-P kon redelijkwijze niet worden overgelegd): 0= Nee 1= Ja 2= n.v.t. want OP overgelegd
beslis_vh	Toestemming verhuizing 0= Nee 1= Ja
beslis_w	Hoofdverblijfplaats 0= Nee 1= Ja
beslis_rzo	Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling) 0= Nee 1= Ja
beslis_ic	Informatie en consultatie 0= Nee 1= Ja
beslis_OP	Toekenning (eenzijdig/tweezijdig) O-P: met Gezag (alleen bij verzoek eenhoofdig gezag), Hoofdverblijfplaats, Verdeling zorg- en opvoedingstaken (omgangs- of contactregeling), Informatie en consultatie) 0= Nee 1= Ja, eenzijdig 3= nooit over beslist 4= tweezijdig OP gedurende procedure, dus toegekend
opmerkingen_beslisES	

Bijlage 3: interviewschema rechters

Op verzoek van het LOVF heeft de werkgroep Complexe scheidingen in 2016 het visiedocument *Rechtspraak (Echt)scheiding ouders met kinderen* ontwikkeld. In dit visiedocument wordt aangegeven dat nader onderzoek naar de verschillende pilots piketmediation aangewezen is. De werkgroep Complexe scheidingen heeft de expertgroep Maatwerk en mediation benaderd voor het organiseren van dit nadere onderzoek. In opdracht van de expertgroep verricht de Vrije Universiteit Amsterdam dit onderzoek. Het interview wordt afgenomen in het kader van dit onderzoek. De vragen hebben betrekking op uw ervaringen met piketmediation in het kader van voorlopige voorzieningsprocedures inzake echtscheiding.

Alle interviews zullen via een standaardprotocol verlopen. Allereerst zal worden begonnen met het ondertekenen door de respondent van een informed consent formulier tot toestemming voor het opnemen van het interview. De onderzoeker legt de respondent het doel van het interview uit waarna het interview start. De interviews zullen face-to-face worden afgenomen. Een verslag van delen van het interview zal anoniem worden verwerkt in een gezamenlijk interviewrapport.

Man/vrouw

Aantal jaren werkzaam als rechter _____

Aantal jaren ervaring als rechter in familiezaken _____

Aantal jaren ervaring als rechter in familiezaken bij arrondissement [*naam*]¹¹³ _____

De belangrijkste onderwerpen in de interviews over de pilot¹¹⁴ piketmediation:

- (Procedurele) knelpunten en verbeterpunten;
- (Procedurele) succeservaringen en best practices;
- Uitbreidings- en ontwikkelingsmogelijkheden.

¹¹³ Naam arrondissement toevoegen

¹¹⁴ Woord "pilot" aanpassen voor naar METS voor rechtbank Overijssel (METS is geen pilot).

1. Wat zijn uw ervaringen met piketmediation: voorselectie, benadering van partijen en terugkoppeling aan rechter?

- 1.1. Bij uw Rechtbank wordt een voorselectie gemaakt.
Wat is de reden dat wel een voorselectie wordt gemaakt?
Wat vindt u van de wijze waarop de voorselectie plaatsvindt?
- 1.2. Wat vindt u van de manier waarop partijen vanuit het gerecht worden benaderd om gebruik te maken van piketmediation? (Doorvragen naar knelpunten en mogelijke oplossingen).
- 1.3. Wordt op het juiste moment in het conflict doorverwezen? Zou dit vroeger of later moeten gebeuren?
- 1.4. Op welke termijn na doorverwijzing is piketmediation beschikbaar? Bestaan er wachtlijsten?
- 1.5. Maakt u gebruik van de mogelijkheid om te verwijzen naar piketmediation? Zo ja, hoe vaak heeft u, naar schatting, partijen naar piketmediation verwezen? Zo niet, waarom niet?
- 1.6. Hoe vaak is een zaak voor piketmediation voorgeselecteerd of heeft u geoordeeld dat een zaak voor piketmediation geschikt zou kunnen zijn, zonder dat dit tot een daadwerkelijke verwijzing heeft geleid? Wat waren de redenen hiervoor?
- 1.7. Wat maakt dat een zaak geschikt of ongeschikt is voor mediation? Op wat voor soort (contra) indicaties wordt er gelet? (geweld, agressie, eerder mediation, lengte conflict, leeftijd kinderen, achtergrond partijen, taalbarrière, andere hulpverleningsorganisatie)
- 1.8. Op welke wijze wordt de uitkomst van piketmediation aan u teruggekoppeld? In hoeverre bent u van mening dat u – mede gelet op de binnen mediation geldende vertrouwelijkheid - voldoende informatie krijgt? Welke informatie zou u terug willen krijgen uit de mediation? Hoe zeer houdt uw rekening in uw oordeel met de uitkomst van de mediation?
- 1.9. Welke bovengenoemde onderdelen uit de procedure (voorselectie, benaderingswijze partijen, terugkoppeling aan rechter) moeten naar uw mening worden voortgezet, en in hoeverre, en welke niet?
- 1.10. Was het makkelijk om deze pilot van de grond te krijgen? In hoeverre werd het gesteund vanuit de organisatie? (Doorvragen naar houding organisatie, zowel ten tijde van oprichting als nu).

2. Wat zijn uw ervaringen met het verwijzen naar piketmediation?

- 2.1. Wat zijn de knelpunten van deze pilot? Ziet u deze knelpunten vaak terugkomen in de praktijk van uw collega's of bij uzelf?
- 2.2. Welke oplossingen kunt u voorstellen?
- 2.3. Wat zijn volgens u de positieve punten of best practices van deze pilot? Ziet u deze positieve punten of best practices terugkomen in de praktijk bij uzelf of collega's? En zou u deze ook aanbevelen aan andere rechterbanken?
- 2.4. Bent u van mening dat piketmediation bijdraagt aan een verbeterde verstandhouding tussen partijen, dan wel aan het oplossen van het conflict? Waarom wel of niet?
- 2.5. In hoeverre bent u van mening dat piketmediation leidt tot heldere en werkbare afspraken?
- 2.6. In hoeverre heeft de invoering van piketmediation naar uw mening geleid tot veranderingen in de inzet en uitvoering van mediation? (Bijv. veranderende houding advocaten/partijen, ander soort conflicten/partijen, etc.).
- 2.7. In hoeverre spelen toevoegingen een rol in het mediaton proces?

3. Voor welke rechtsgebieden en type geschil acht u piketmediation nog meer geschikt?

- 3.1. Is naar uw mening piketmediation uit te breiden naar andere rechtsgebieden dan echtscheidingszaken? Zo ja, welke en hoe? Zo nee, waarom niet? En wat betreft uitbreiding naar hoger beroep?
- 3.2. Leidt de pilot volgens u tot meer aanhoudingen in vovo-zaken vanwege een langer mediationtraject (bestaande uit meer sessies dan alleen de piketsessie)?
- 3.3. Is de inzet van een langer mediationtraject bestaande uit meerdere sessies volgens u aangewezen in de VOVO-procedure aangezien het een spoedprocedure betreft?
- 3.4. In hoeverre speelt de lengte van de procedure een rol in het slagen van een mediation?

3.5. Is naar uw mening de bodemprocedure ook geschikt voor het inzetten van piketmediation? Waarom wel of niet?

3.6 Heeft u piketmediation in vovo-zaken gedaan waarin u ook de bodemprocedure behandelde? Zo ja, in hoeverre is een effect zichtbaar van piketmediation op het verloop van de bodemprocedure (houding van partijen, inhoud geschil, etc.)?

3.7. Zou naar uw mening piketmediation breder kunnen worden ingezet dan alleen tijdens een rechterlijke procedure (bijv. piketmediation op verwijzing door de GI, RvdK)?

4. Wat zou u verder aan de onderzoekers willen meegeven?

Bijlage 4: interviewschema piketmediators

Op verzoek van het LOVF heeft de werkgroep Complexe scheidingen in 2016 het visiedocument *Rechtspraak (Echt)scheiding ouders met kinderen* ontwikkeld. In dit visiedocument wordt aangegeven dat nader onderzoek naar de verschillende pilots piketmediation aangewezen is. De werkgroep Complexe scheidingen heeft de expertgroep Maatwerk en mediation benaderd voor het organiseren van dit nadere onderzoek. In opdracht van de expertgroep verricht de Vrije Universiteit Amsterdam dit onderzoek. Het interview wordt afgenomen in het kader van dit onderzoek. De vragen hebben betrekking op uw ervaringen met piketmediation in het kader van voorlopige voorzieningsprocedures inzake echtscheiding.

Alle interviews zullen via een standaardprotocol verlopen. Allereerst zal worden begonnen met het ondertekenen door de respondent van een informed consent tot toestemming voor het opnemen van het interview. De onderzoeker legt de respondent het doel van het interview uit waarna het interview start. De interviews zullen face-to-face worden afgenomen. Een verslag van het interview zal anoniem worden verwerkt in een gezamenlijk interviewrapport.

Man/vrouw

Aantal jaren werkzaam als mediator _____

Aantal jaren ervaring als mediator in familiezaken _____

Aantal jaren ervaring als mediator in familiezaken In samenwerking met arrondissement [*naam*]¹¹⁵

De belangrijkste onderwerpen in de interviews over de pilot¹¹⁶ piketmediation:

- (Procedurele) knelpunten en verbeterpunten;
- (Procedurele) succeservaringen en best practices;
- Uitbreiding- en ontwikkelingsmogelijkheden.

¹¹⁵ Naam arrondissement toevoegen.

¹¹⁶ Woord "pilot" aanpassen voor naar METS voor Rechtbank Overijssel (METS is geen pilot).

1. Wat zijn uw ervaringen met piketmediation: voorselectie, benadering van partijen en terugkoppeling aan rechter?

1.1. Bij uw Rechtbank wordt een voorselectie gemaakt.

Wat is de reden dat een voorselectie wordt gemaakt?

Wat vindt u van de wijze waarop de voorselectie plaatsvindt?

1.2. Wat vindt u van de manier waarop partijen vanuit het gerecht worden benaderd om gebruik te maken van piketmediation? (Doorvragen naar knelpunten en mogelijke oplossingen).

1.3. Wordt op het juiste moment/tijdstip in het conflict naar piketmediation doorverwezen? Zou dit vroeger of later moeten gebeuren?

1.4. Op welke termijn na doorverwijzing is piketmediation beschikbaar? Bestaan er wachtlijsten?

1.5. Hoe vaak is een zaak voor piketmediation voorgeselecteerd of heeft de rechter geoordeeld dat een zaak voor piketmediation geschikt zou kunnen zijn, zonder dat dit tot een daadwerkelijke verwijzing heeft geleid?

Wat waren de redenen hiervoor?

1.6. Wat maakt dat een zaak geschikt of ongeschikt is voor mediation? Op wat voor soort (contra) indicaties wordt er gelet? (geweld, agressie, eerder mediation, lengte conflict, leeftijd kinderen, achtergrond partijen, taalbarrière, andere hulpverleningsorganisatie)

1.7. Op welke wijze wordt de uitkomst van piketmediation aan de rechter teruggekoppeld? Wat koppelt u als mediator terug aan de rechter over de mediation? In hoeverre bent u van mening dat de rechter – mede gelet op de binnen mediation geldende vertrouwelijkheid - voldoende informatie krijgt?

1.8. Welke bovengenoemde onderdelen uit de procedure (voorselectie, benaderingswijze partijen, terugkoppeling aan rechter) moeten naar uw mening worden voortgezet, en in hoeverre, en welke niet?

2. Wat zijn uw ervaringen met piketmediation?

2.1. Hoe vaak zijn partijen door de rechter naar u als piketmediator verwezen in de onderzoeksperiode?

2.2. Wat zijn de knelpunten van piketmediation? Ziet u deze knelpunten vaak terugkomen in de praktijk?

2.3. Welke oplossingen kunt u voorstellen?

2.4. Wat zijn volgens u de positieve punten of best practices van piketmediation? Ziet u deze positieve punten of best practices vaak terugkomen in de praktijk bij uzelf of collega's? En zou u deze ook aanbevelen aan andere rechterbanken?

2.5. Bent u van mening dat piketmediation bijdraagt aan een verbeterde verstandhouding tussen partijen, dan wel aan het oplossen van het conflict? Waarom wel of niet?

2.6. In hoeverre bent u van mening dat piketmediation leidt tot heldere en werkbare afspraken?

2.7. Hoe zorgt u ervoor dat piketmediation leidt tot concrete afspraken? Welke factoren zijn hierbij van belang?

2.8. In hoeverre heeft de invoering van piketmediation naar uw mening geleid tot veranderingen in de inzet en uitvoering van mediation? (Bijv. veranderende houding advocaten/partijen, ander soort conflicten/partijen, etc.).

2.10 In hoeverre speelt de houding van advocaten tegenover de pilot een rol?

2.10 Heeft u zaken gedaan waarbij de advocaten van partijen aanwezig waren bij de mediation? Zo ja, in hoeverre hebben advocaten invloed op het verloop en resultaat van de mediation? En hoe is hun invloed op de doorwijzing naar mediation en de opvolgende procedure?

2.11 In hoeverre is de achtergrond (juridisch, psycholoog, etc) van de mediator van invloed op de mediation? Maakt de achtergrond van de mediator volgens u een mediator meer of minder geschikt voor piketmediationzaken? Wat voor achtergrond en kwaliteiten heeft de ideale mediator?

2.12 In hoeverre spelen toevoegingen een rol in het mediaton proces?

3. Wat zijn volgens u de ervaringen van partijen met piketmediation?

3.1. Wat ervaren partijen volgens u als knelpunten van piketmediation?

3.2. Wat ervaren partijen volgens u als positieve punten en best practices van piketmediation? En zou u deze ook aanbevelen aan andere rechterbanken?

- 3.3. In hoeverre zijn partijen volgens u van mening dat piketmediation bijdraagt aan een verbeterde verstandhouding tussen partijen, dan wel aan het oplossen van het conflict?
- 3.4. In hoeverre zijn partijen volgens u van mening dat piketmediation leidt tot heldere en werkbare afspraken?
- 3.5. In hoeverre ervaren partijen volgens u piketmediation als een goed alternatief t.o.v. een rechterlijke beslissing?

4. Voor welke rechtsgebieden en type geschil acht u piketmediation nog meer geschikt?

- 4.1 Is naar uw mening piketmediation uit te breiden naar andere rechtsgebieden dan echtscheidingszaken?¹¹⁷
Zo ja, welke en hoe? Zo nee, waarom niet? En wat betreft uitbreiding naar hoger beroep?
- 4.2 Leidt de pilot volgens u tot meer aanhoudingen in vovo-zaken vanwege een langer mediationtraject (bestaande uit meer sessies dan alleen de piketsessie)?
- 4.3 Is de inzet van een langer mediationtraject bestaande uit meerdere sessies volgens u aangewezen in de VOVO-procedure aangezien het een spoedprocedure betreft?
- 4.4 In hoeverre speelt de lengte van de procedure een rol in het slagen van een mediation?
- 4.5. Welk type procedure, naast de voorlopige voorziening, is volgens u nog meer geschikt voor het inzetten van piketmediation?
- 4.6. In hoeverre zou naar uw mening piketmediation breder kunnen worden ingezet dan alleen tijdens een rechterlijke procedure (bijv. piketmediation op verwijzing door de GI, RvdK)?

5. Hoe ervaart u de samenwerking met de Rechtbank?

- 5.1 Hoe verloopt de samenwerking met de Rechtbank? Overleggen jullie geregeld?
- 5.2 Bent u als piketmediator werkzaam bij verschillende Rechtbanken? Zo ja, merkt u een verschil tussen de manier waarop piketmediation draait bij verschillende (bijv. tussen grote en kleine) Rechtbanken? Heeft u aanbevelingen?

6. Wat zou u verder aan de onderzoekers willen meegeven?

¹¹⁷ Woord "echtscheidingszaken" aanpassen voor gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Bijlage 5: interviewschema mediationfunctionarissen

Op verzoek van het LOVF heeft de werkgroep Complexe scheidingen in 2016 het visiedocument *Rechtspraak (Echt)scheiding ouders met kinderen* ontwikkeld. In dit visiedocument wordt aangegeven dat nader onderzoek naar de verschillende pilots piketmediation aangewezen is. De werkgroep Complexe scheidingen heeft de expertgroep Maatwerk en mediation benaderd voor het organiseren van dit nadere onderzoek. In opdracht van de expertgroep verricht de Vrije Universiteit Amsterdam dit onderzoek. Het interview wordt afgenomen in het kader van dit onderzoek. De vragen hebben betrekking op uw ervaringen met piketmediation in het kader van voorlopige voorzieningsprocedures inzake echtscheiding.

Alle interviews zullen via een standaardprotocol verlopen. Allereerst zal worden begonnen met het ondertekenen door de respondent van een informed consent tot toestemming voor het opnemen van het interview. De onderzoeker legt de respondent het doel van het interview uit waarna het interview start. De interviews zullen face-to-face worden afgenomen. Een verslag van het interview zal anoniem worden verwerkt in een gezamenlijk interviewrapport.

Man/vrouw

Aantal jaren werkzaam als mediatonfunctionaris _____

Aantal jaren ervaring als mediationfunctionaris m.b.t. familiezaken _____

Aantal jaren ervaring als mediationfunctionaris bij arrondissement [*naam*]¹¹⁸ _____

De belangrijkste onderwerpen in de interviews over de pilot¹¹⁹ piketmediation:

- (Procedurele) knelpunten en verbeterpunten;
- (Procedurele) succeservaringen en best practices;
- Uitbreiding- en ontwikkelingsmogelijkheden.

¹¹⁸ Naam arrondissement toevoegen.

¹¹⁹ Woord "pilot" aanpassen voor naar METS voor Rechtbank Overijssel (METS is geen pilot).

1. Wat houdt uw rol als mediationfunctionaris in het kader van deze pilot in? Op welke wijze bent u betrokken bij de procedure rond piketmediation?

2. Wat zijn uw ervaringen met piketmediation: voorselectie, benadering van partijen en terugkoppeling aan rechter?

2.1. Bij uw Rechtbank wordt een voorselectie gemaakt.

Wat is de reden dat een voorselectie wordt gemaakt?

Wat vindt u van de wijze waarop de voorselectie plaatsvindt?

Waarom is specifiek voor deze procedure gekozen?

2.2. Wat maakt dat een zaak geschikt is voor mediation? Op wat voor soort indicatie wordt er gelet? (Wat maakt dat een zaak geschikt of ongeschikt is voor mediation? Op wat voor soort (contra) indicaties wordt er gelet? (geweld, agressie, eerder mediation, lengte conflict, leeftijd kinderen, achtergrond partijen, taalbarriere, andere hulpverleningsorganisatie),

2.3. Wordt op het juiste moment/tijdstip in het conflict doorverwezen? Zou dit vroeger of later moeten gebeuren?

2.4. Wat vindt van de manier waarop partijen vanuit het gerecht worden benaderd om gebruik te maken van piketmediation? (Doorvragen naar knelpunten en mogelijke oplossingen).

2.5. Op welke termijn na doorverwijzing is piketmediation beschikbaar? Bestaan er wachtlijsten?

2.6. Hoe verloopt de terugkoppeling aan de rechter na het afronden van een piketmediationssessie? (Doorvragen naar knelpunten (bijv. rond vertrouwelijkheid) en mogelijke oplossingen).

2.7. Welke bovengenoemde onderdelen uit de procedure (voorselectie, benaderingswijze partijen, terugkoppeling aan rechter) moeten naar uw mening worden voortgezet, en in hoeverre, en welke niet?

2.8. In hoeverre heeft de invoering van piketmediation naar uw mening geleid tot veranderingen in de inzet en uitvoering van mediation? (Bijv. veranderende houding advocaten/partijen, ander soort conflicten/partijen, etc.).

2.9 In hoeverre speelt de achtergrond van de partijen een rol in de geschiktheid voor mediation? (eerwraak, mensen zonder vaste verblijfplaats, taalbarrière) In hoeverre zouden deze factoren volgens u een (contra)indicatie moeten zijn voor het wel/niet verwijzen naar piketmediation?

2.10 Weet u in hoeverre advocaten van partijen aanwezig waren bij de mediation? Zo ja, in hoeverre heeft de advocaten invloed op het verloop en resultaat van de mediation?

2.11 In hoeverre is de achtergrond (juridisch, psycholoog, etc) van de mediator van invloed op de mediation? Maakt de achtergrond van de mediator volgens u een mediator meer of minder geschikt voor piketmediationzaken? Wat voor achtergrond en kwaliteiten heeft de ideale mediator?

2.12 In hoeverre spelen toevoegingen een rol in het mediaton proces?

3. Wat zijn uw ervaringen met piketmediation?

3.1. Wat zijn de knelpunten van piketmediation? Ziet u deze knelpunten vaak terugkomen in de praktijk?

3.2. Welke oplossingen kunt u voorstellen?

3.3. Wat zijn volgens u de positieve punten of best practices van piketmediation? Ziet u deze positieve punten of best practices vaak terugkomen in de praktijk?

3.4. Bent u van mening dat piketmediation bijdraagt aan een verbeterde verstandhouding tussen partijen, dan wel aan het oplossen van het conflict? Waarom wel of niet?

3.5. In hoeverre bent u van mening dat piketmediation leidt tot heldere en werkbare afspraken?

3.6. In hoeverre heeft de invoering van piketmediation naar uw mening geleid tot veranderingen in de inzet en uitvoering van mediation? (Bijv. veranderende houding advocaten/partijen, ander soort conflicten/partijen, etc.).

4. Voor welke rechtsgebieden en type geschil acht u piketmediation nog meer geschikt?

- 4.1. Is naar uw mening piketmediation uit te breiden naar andere rechtsgebieden dan echtscheidingszaken?¹²⁰
Zo ja, welke en hoe? Zo nee, waarom niet? En wat betreft uitbreiding naar hoger beroep?
- 4.2. Leidt de pilot volgens u tot meer aanhoudingen in vovo-zaken vanwege een langer mediationtraject (bestaande uit meer sessies dan alleen de piketsessie)?
- 4.3. Is de inzet van een langer mediationtraject bestaande uit meerdere sessies volgens u aangewezen in de VOVO-procedure aangezien het een spoedprocedure betreft?
- 4.4. In hoeverre speelt de lengte van de procedure een rol in het slagen van een mediation?
- 4.5. Is naar uw mening de bodemprocedure ook geschikt voor het inzetten van piketmediation? Waarom wel of niet?
- 4.6. Zou naar uw mening piketmediation breder kunnen worden ingezet dan alleen tijdens een rechterlijke procedure (bijv. piketmediation op verwijzing door de GI, RvdK)?

5. Hoe ervaart u de samenwerking met de rechters en secretarissen?

- 5.1. Hoe verloopt de samenwerking met de rechters en secretarissen?
- 5.2. Was het makkelijk om deze pilot van de grond te krijgen? In hoeverre werd het gesteund vanuit de organisatie? (Doelvragen naar houding organisatie, zowel ten tijde van oprichting als nu).
- 5.3. Bent u als mediationfunctionaris werkzaam bij verschillende Rechtbanken? Zo ja, merkt u een verschil tussen de manier waarop piketmediation draait bij verschillende (bijv. tussen grote en kleine) Rechtbanken?

6. Wat zou u verder aan de onderzoekers willen meegeven?

¹²⁰ Woord "echtscheidingszaken" aanpassen voor gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Bijlage 6: overzicht verschillen aanbiedingsvormen

	rechtbank Overijssel (METS)	rechtbank Den Haag (POTS)	rechtbank Midden-Nederland (POTS)	rechtbank Noord-Nederland, locatie Groningen	rechtbank Oost-Brabant	rechtbank Gelderland, locatie Zutphen (PiketPlus)	gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, locatie Arnhem (PiketPlus)
Aanwezigheid van voorselectie	Ja, een lichte selectie. Wanneer kinderen betrokken zijn in principe geselecteerd tenzij evident is dat partijen geen gebruik willen maken van piketmediation.	Ja. Gehanteerde contra-indicaties: eerdere mediation, huiselijk geweld en of beide partijen de Nederlandse taal machtig zijn.	Ja. Gehanteerde contra-indicaties: eerdere mediation, huiselijk geweld en of beide partijen de Nederlandse taal machtig zijn.	Ja. Gehanteerde contra-indicaties: eerdere mediation, huiselijk geweld en of beide partijen de Nederlandse taal machtig zijn.	Geen voorselectie	Ja, een lichte selectie. Wanneer kinderen betrokken zijn in principe geselecteerd tenzij evident is dat partijen geen gebruik willen maken van piketmediation.	Ja. Gehanteerde positieve indicatie: een afhankelijkheidsrelatie tussen partijen.
Contact met advocaten bij voorselectie	Nee.	Ja, contact opgenomen voor (contra-) indicaties en met het verzoek partijen voor te bereiden op POTS.	Ja, contact opgenomen voor (contra-) indicaties en met het verzoek partijen voor te bereiden op POTS.	Nee.	Enkel contact met verzoekende advocaat om te vragen of partijen voornemens zijn naar de zitting te komen.	Ja, contact opgenomen voor (contra-) indicaties, verzoek partijen in te lichten en te vragen of partijen instemmen met piketmediation.	Ja, contact opgenomen voor (contra-) indicaties, verzoek partijen in te lichten en te vragen of partijen instemmen met piketmediation.
De personen verantwoordelijk voor de selectie	Rechter	Mediationfunctionaris, een eerste selectie wordt gemaakt door het regiebureau.	Mediationfunctionaris. Voorheen door de gerechtssecretarissen maar dat werd als minder positief ervaren.	Mediationfunctionaris	n.v.t.	Gerechtssecretarissen. Voorheen mediationfunctionaris maar vanwege logistieke redenen veranderd (niet de keuze van het mediationbureau zelf).	Een raadsheer (een teamleider). Soms worden ook zaken geselecteerd door het regiebureau.

Onderwerp van het geschil	Vovo bij familiezaken, waarbij kinderen zijn betrokken. Recent ook begonnen met METS in zakelijke geschillen.	Vovo met minderjarige kinderen.	Vovo bij echtscheidingszaken met kinderen.	Vovo bij echtscheidingszaken op tegenspraak waar kinderen bij zijn betrokken.	Vovo bij familiezaken.	Gezagszaken (1:253a BW). Ook recent gestart in handelszaken, erfrechtzaken en verdelingszaken.	Handelsgeschillen (o.a. huur en arbeid).
Benaderingswijze partijen (moment en manier van aanbod)	Ter zitting. Informatie aan partijen toegestuurd.	Voraf contact met advocaten, definitief aanbod tijdens zitting. Informatie aan partijen toegestuurd.	Voraf contact met advocaten, definitief aanbod tijdens zitting. Informatie aan partijen toegestuurd.	Ter zitting. Informatie aan partijen toegestuurd.	Informatie aan partijen toegestuurd.	Vorafgaande aan zitting telefonisch contact + instemming van partijen. Informatie aan partijen toegestuurd. Naam mediator gecommuniceerd.	Vorafgaande aan zitting telefonisch contact advocaten + instemming van partijen. Informatie aan partijen toegestuurd. Naam mediator gecommuniceerd.
Expliciete mededeling aan advocaat/partijen of zaak is geselecteerd voor piketmediation	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja, ook vooraf instemming partijen.	Ja, ook vooraf instemming partijen.
Mediation voor of na de zitting	Na	Na	Na	Na	Na	Voor	Voor
Mediator al dan niet aanwezig op zitting	Aanwezig	Aanwezig	Aanwezig	Niet aanwezig	Aanwezig	Aanwezig	Aanwezig
Lengte eerste sessie mediation	1 uur	2 uur	2 uur	1,5 uur	2 uur	2,5 uur	2 uur
Mondelinge terugkoppeling aan de rechter	Ja	Nee, schriftelijk mediator via mediationbureau en via advocaten.	Nee, schriftelijk mediator via mediationbureau en via advocaten.	Ja	Nee, na twee weken schriftelijk.	Ja, door advocaat/partijen.	Ja, door mediator/partijen.
Aanhoudingen	Strikt afwijlsbeleid	Soepel aanhoudingsbeleid	Soepel aanhoudingsbeleid	Strikt afwijlsbeleid	Strikt afwijlsbeleid	Strikt afwijlsbeleid	Soepel aanhoudingsbeleid
Expertise criteria	Familiemediators met verschillende expertises + praktische criteria.	Familiemediators met verschillende expertises + praktische criteria.	Familiemediators met verschillende expertises + praktische criteria.	Enkel mediators met sociale expertise (geen advocaat-mediators) + praktische criteria.	Enkel advocaat-mediators + praktische criteria.	Specialisatieopleiding voor het financiële aspect in familierecht vereist + praktische criteria.	Geen inhoudelijke criteria, enkel praktische criteria.

Groote poule mediators	20 mediators (op elke, locatie 10)	13 mediators	Totaal 24 mediators (13 Lelystad/Almere, 11 Utrecht)	Onbekend	17 mediators	± 10 piketmediators	22 mediators
Aantal betrokken mediationfunctionarissen/ administratieve functionarissen/ coördinatoren/ juridisch medewerkers	5	12	2	Onbekend	3	2	2
Aantal betrokken rechters/raadsheren	32 (op elke, locatie 16)	7	28	Onbekend	10	4	1

Bijlage 7: overzicht best practices en knelpunten per variant

	Best practice (positieve ervaringen)	Knelpunt (negatieve ervaringen)	Mogelijke oplossingen voor knelpunten
Voorselectie			
Variant 1 (Geen voorselectie)	Scheelt werk voor de mediationfunctionaris.	Voor evident ongeschikte zaken ook piketmediator aanwezig, komt daarom vaak voor niks.	Contact met advocaten.
Variant 2 (Lichte voorselectie)	Evident ongeschikte zaken worden eruit gefilterd, positief effect op slagingskans.	Meer zaken zouden zich misschien lenen voor piketmediation (-).	
Variant 3 (Zware voorselectie)	Gerichte inzet van middelen.	Hoogstwaarschijnlijk lenen meer zaken zich voor piketmediation.	
Persoon verantwoordelijk voor voorselectie			
Variant 1 (Mediationfunctionaris)	Bouwt ervaring en deskundigheid op met selecteren.	Belastend voor de mediationfunctionaris.	Contact met advocaten.
Variant 2 (Gerechtssecretaris)	Brede inbedding piketmediation gerecht.	Meer behoudend met selecteren.	
Variant 3 (Rechter/Raadsheer)	Wanneer zelf geselecteerd eerder de neiging ook daadwerkelijk te verwijzen.	Kort van tevoren geselecteerd.	
Onderwerp van het geschil			
Wel alimentatie	Vaak speelt er meer op alimentatie, het onderliggende conflict kan in piketmediation belicht worden.	Niet alle piketmediators zijn in staat alimentatiezaken te doen.	
Andere rechtsgebieden	Ook geschillen in andere rechtsgebieden worden in principe geschikt geacht.	Weinig draagvlak onder advocaten, rechters. Hogere griffierechten. Lastig toegespitste selectiecriteria vast te stellen.	
Benaderingswijze partijen			
Schriftelijk contact advocaat/partijen	Makkelijk aan partijen/advocaten te verschaffen.	Partijen en advocaten lezen niet altijd de informatie. Ook vaak niet mogelijk om toegespitste informatie (naam mediator) te verschaffen omdat deze info nog niet bekend is op het oproepingsmoment.	
Telefonisch contact advocaat/partijen	Zeker dat advocaten/partijen op de hoogte zijn over de voorselectie van piketmediation. Voorkomt dat partijen zich tijdens de zitting overvallen voelen door het aanbod van piketmediation en geen idee hebben wat piketmediation inhoudt.	Belastend voor het mediationbureau.	
Mediation voor of na de zitting			

Variant 1 (mediation voor de zitting)	Geen inhoudelijke rechtszitting die de houding tussen partijen verhard voorafgaande de mediation.	Geen profijt van het verleidingsmodel: de rechter en de eventueel aanwezige mediator overtuigen partijen gebruik te maken van piketmediation.	
Variant 2 (mediation na de inhoudelijke zitting)	De rechter en mediator kunnen ter zitting de partijen overhalen gebruik te maken van piketmediation en een opdracht/onderwerp meegeven voor de mediation.	Mogelijk voelen partijen zich overvallen door het aanbod onder druk gezet door de rechter om gebruik te maken van piketmediation. Ook verhard de zitting de houding van partijen voorafgaande de mediation.	
Aanwezigheid mediator bij zitting			
Element 1 (situering mediator in rechtszaal)	Sterk afhankelijk van eigen voorkeur rechter en mediator. Draagvlak lijkt aanwezig voor vaste plek aan de zijkant van de zittingszaal.	-	
Element 2 (rol mediator tijdens de zitting)	Sterk afhankelijk van eigen voorkeur rechter en mediator.	-	
Element 3 (toestemming aan partijen voor aanwezigheid mediator)	Sterk afhankelijk van rechter en de integratie van piketmediation in de voorlopige voorzieningen procedure.	-	
Aanwezigheid advocaat bij mediation	Advocaten hebben creatieve ideeën over welke afspraken allemaal mogelijk zijn.	Insteek juridisch, te weinig aandacht voor emoties partijen. Partijen kunnen zich tijdens de mediation afhankelijk opstellen van advocaat en zelf niet willen beslissen.	
Doel van mediation			
Variant 1: een full-blow mediation	Snel en afgebakend traject voor partijen. Geen administratieve belasting voor gerecht.	Conflict tussen partijen vaak te complex om in een gesprek al tot overeenstemming te komen.	
Variant 2: een intakegesprek voor een regulier mediationtraject	Druk verlagend op de mediatonsessie.	Leidt veelal tot aanhoudingen.	
Terugkoppeling			
Variant 1 (mondelijke terugkoppeling door advocaten)	Vertrouwelijkheid mediation goed geborgd.	Risico op gekleurde terugkoppeling.	Overeenstemming op papier zetten.
Variant 2 (mondelijke terugkoppeling door partijen/mediator)	Verlangt geen inspanning van advocaten	Mediator niet altijd in staat terugkoppeling te geven die geschikt is voor een beschikking. Partijen verschijnen zonder procesvertegenwoordiging voor de rechter.	
Variant 3 (schriftelijke terugkoppeling via het mediationbureau) + terugkoppeling advocaten	Vertrouwelijkheid geborgd en partijen in de gelegenheid nog met hun advocaat te overleggen na de mediationovereenkomst.	Vergt inspanning van meerdere personen omdat op meerdere keren wordt teruggekoppeld.	
Variant 4 (schriftelijke terugkoppeling door advocaten twee weken na de zitting)	Mogelijkheid nog een tweede mediationgesprek te plannen, werkt druk verlagend .	Kleine vertraging, (iets) minder laagdrempelig traject voor partijen.	
Aanhoudingen			
Variant 1 (strikt afwijlsbeleid)	Geen grotere belasting voor gerechten.	Een strikt afwijlsbeleid kan een negatieve invloed zijn op een ingezet mediationtraject door partijen.	
Variant 2 (soepel aanhoudingsbeleid)	Wanneer nog geen bodemprocedure is gestart	Als mediationtraject na lange tijd mislukt, moeilijk om alsnog	Financiële reden die ervoor zorgt dat partijen

	maar een vovo wordt aangehouden, kan een toevoeging voor mediation worden geschreven op deze procedure.	beschikking te geven. Soms moet een tweede zitting gepland worden, hetgeen belastend is voor het gerecht.	de voorlopige voorzieningenprocedure willen aanhouden.
Selectie en expertise van mediators			
Variant 1 (advocaat-mediators)	Kennis over wat tijdens de zitting wordt verwacht en veelal in staat een goede (juridische) overeenstemming op te stellen die geschikt is voor een beschikking.	Mogelijkheid om het conflict (te) juridisch te benaderen.	
Variant 2 (mediators met een sociale expertise)	Aanvullend op de juridische procedure vanuit een andere discipline.	Minder goed in staat juridische terugkoppeling van de mediation te geven.	
Variant 3 (mediators met een kwalificatie voor het financiële aspect van familierecht)	Wanneer een alimentatiezaak wordt geselecteerd, hoeft de mediator deze zaak niet te weigeren.	Een goede mediator is niet alleen een kwestie van het bezitten van een specialisatie maar is vooral afhankelijk van ervaring en persoonlijkheid.	

Lijst van verkort aangehaalde bronnen

Antokolskaia, Coenraad, Tomassen-van der Lans e.a. 2017: Antokolskaia, M.V., Berg, C.J.W. van den, Coenraad, L.M. e.a. (2017). Evaluatie pilot preventie vechtscheidingen en pilot regierechter echtscheidingen, Raad voor de Rechtspraak, Research Memoranda, 12 (3).

Baas 2002: Baas, N.J., *Mediation in civiele en bestuursrechtelijke zaken; een internationaal literatuuronderzoek*, Den Haag, WODC, 2002.

Brewer en Hunter 1989: Brewer, J. en A. Hunter (1989). *Multi-method research, a synthesis of styles*. Sage, London.

Chin-A-Fat en Steketee 2002: B.E.S. Chin-A-Fat en M.J. Steketee, *Bemiddeling in uitvoering. Evaluatie experimenten scheidings- en omgangsbemiddeling*, 2e druk, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2002.

Combrink-Kuiters, Niemeijer en Voert, 2003: Combrink-Kuiters, Niemeijer en Voert, 2003: L. Combrink-Kuiters, E. Niemeijer en M. ter Voert, *Ruimte voor mediation*, Den Haag: WODC/Boom 2003.

Coenraad 2011: L.M. Coenraad, *Conflictoplossing en scheidingsrecht*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2011.

De Jong 2018: De Jong, E.G. (2018), 'De best practices en knelpunten van piketmediation volgens betrokken rechters, piketmediators en mediationfunctionarissen' Masterscriptie VU.

Geveke, Plant, Thieme en Verberk 1998: Geveke, H., Plant, E., Thieme, M. en Verberk, M. *Kansen voor conflictbemiddeling, een onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van conflictbemiddeling* B&A Groep, 1998.

Kinderombudsman 2014: De Kinderombudsman, *Vechtende ouders, het kind in de knel*, 31 maart 2014, p.10.

Kocken en van Manen 1998: Kocken, C.L.B., Manen, N.F. van. (1998). *Weg van het Recht. Verslag van het evaluatieonderzoek in opdracht van het ministerie van Justitie naar vier experimenten met bemiddeling bij Buro's voor Rechtshulp en Rechtbanken Amsterdam*, Paul Scholten Instituut, UvA.

Van der Krogt, Verweij-van der Nat en Bouwman: mr. L.W.J. van der Krogt, J.E. Verweij-van der Nat, mr. drs. O.F. Bouwman, *Rechtbank Den Haag Team Familie Kennis-groep Mediation, Evaluatierapport Pilot POTS (poging ouderschapsplan tijdens schorsing), Mediator op zitting bij voorlopige, voorzieningen procedures*, Datum onbekend.

Van der Lans 2015: Lans, M. van der (2015). *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*. VU Vrije Universiteit. Prom./coprom.: prof. dr. mr. M.V. Antokolskaia, prof. mr. L.M. Coenraad & dr. mr. E. Niemeijer.

Maso en Smaling, 1998: Maso, I., & Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Boom.

Pennink 2004: Pennink, B.J.W.. / *Samen managen met beelden: het ontwikkelen van een model*. s.n., 2004. 250 p. Harvard University.

Pel 2008: Pel, M. (2008). *Verwijzen naar mediation*. Sdu Uitgevers.

Rechtspraak 2016: De Rechtspraak. (10 oktober 2016). *Visiedocument Rechtspraak (echt)scheiding ouders met kinderen*, p.24.

Ter Voert 2017: M. ter Voert, Factsheet 2017-1, April 2017 Scheidingen 2016 Gerechtelijke procedures en gesubsidieerde rechtsbijstand.

Wester en Peters 2009: Wester, F., & Peters, V. (2009). Kwalitatieve analyse: uitgangspunten en procedures (pp. 75-103). Bussum: Coutinho. Eerste druk, tweede oplage.

Wissler 2002: Wissler, R.L. (2002). Court-connected mediation in general civil cases: what we know from empirical research, volume 17, part 3. *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, p. 641-703.

Wetgeving en jurisprudentie

Kamerstukken II 2004/5, 30 145, nr. 3.

Kamerstukken II 2006/07, 30 145, nr. 7.

HR 20 januari 2006, ECLI:NL:HR:2006:AU3724

HR 27 juni 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2710.